

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TFRS 9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI'NIN GEÇİŞ ETKİSİNİN
İŞLETMELERİN FİNANSAL DURUM TABLOLARINA ETKİSİ:
BİST'DEKİ İMALAT İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

DOKTORA TEZİ

Semra ÇAĞLAR

Muhasebe ve Finans Yönetimi Ana Bilim Dalı

Muhasebe ve Denetimi Programı

ARALIK, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TFRS 9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI'NIN GEÇİŞ ETKİSİNİN
İŞLETMELERİN FİNANSAL DURUM TABLOLARINA ETKİSİ:
BİST'DEKİ İMALAT İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

DOKTORA TEZİ

Semra ÇAĞLAR
(Y1714.650005)

Muhasebe ve Finans Yönetimi Ana Bilim Dalı
Muhasebe ve Denetimi Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Günay Deniz DURSUN

ARALIK, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Doktora tezi olarak sunduğum “Tfrs 9 Finansal Araçlar Standardı’nın Geçiş Etkisinin İşletmelerin Finansal Durum Tablolarına Etkisi: Bist’deki İmalat İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2023.)

Semra ÇAĞLAR

ÖNSÖZ

Tez çalışma sürecimin en başından itibaren desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve görüşleri ile çalışmaya yön veren çok değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Günay Deniz DURSUN'a, çalışma sürecimde her türlü yol gösterici olan, çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan Sayın Prof. Dr. Gülümser ÜNKAYA'ya, tez çalışması boyunca yapıcı eleştirileriyle tezime katkıda bulunan jüri üyesi hocam; Sayın Prof. Dr. Fatma PAMUKÇU'ya, savunma jürisi üyeleri Sayın Doç. Dr. Mustafa ÖZYEŞİL ve Dr. Öğr. Üyesi Esin Nesrin CAN hocalarıma ve hayatım boyunca sevgisini ve desteklerini esirgemeyen aileme tezime katkılarından dolayı sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım. İsmi sayamadığım ve üzerimde emeği olan herkese sonsuz teşekkürler ederim.

Aralık, 2023

Semra ÇAĞLAR

TFRS 9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI'NIN GEÇİŞ ETKİSİNİN İŞLETMELERİN FİNANSAL DURUM TABLOLARINA ETKİSİ: BIST'DEKİ İMALAT İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

ÖZET

İşletmeler, rekabet avantajı sağlayabilmek için şimdiki ve ilerideki nakit akış politikalarını hatasız bir şekilde belirlemek ve uygulamak için finansal araçlardan yararlanmaktadırlar. Piyasaların gelişmesi ve serbestleşmesi sonucu artan sermaye hareketleri finansal araçlar ile ilgili sınıflandırma ve ölçüm için muhasebe standartlarının ortaya koyulması zorunluluğunu doğurmuştur.

Finansal araçlarla ilgili ortaya çıkan değişiklikler ise söz konusu muhasebe standartlarının güncellenmesini gerekli kılmıştır. Standart kapsamında ele alınan paranın zaman değerinden kaynaklanan değer düşüklüğünü ifade eden beklenen kredi zararının finansal rasyolar üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve bu etkiye dayalı olarak politikalar geliştirilmesi tezin temel amacıdır.

Bu amaç ile çalışmada; literatürde var olan diğer çalışmalardan farklı olarak Borsa İstanbul A.Ş.'deki (BIST) İmalat Sanayi Sektöründeki 85 adet işletmenin, Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar Standardı (TFRS 9), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na yayımlanarak 01.01.2018 tarihi ve takip eden mali dönemlerde uygulanması amacıyla yürürlüğe konması sebebiyle 01.01.2018 tarihine ait açılışa ilişkin ve 2018-2021 dönemleri arası üçer aylık finansal durum tablolarından ve dipnotlarından sağlanan beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığı panel analiz ile ölçülmüştür ve etkinin varlığı halinde söz konusu etkinin negatif yönde mi, yoksa pozitif yönde mi olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın, finansal bilgi kullanıcılarının stratejik kararlar almasında yol gösterici olacağını ve imalat sektörüne, işletmelere, yatırımcılara ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde; beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; Cari Rasyo, Asit- Test Rasyosu, Nakit Rasyo, Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosu, Kaldıraç Rasyosu, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosu, Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Rasyosu, Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Rasyosu, Özkaynaklar / Aktif Toplamı Rasyosu, Finansman Rasyosu üzerinde istatistiksel bazda anlamlı bir etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeninin, kurulan modeller üzerindeki değerleri etkilediği, modellerdeki regresyon katsayısının pozitif ya da negatif olması durumuna göre regresyon katsayısı pozitif olduğunda firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının arttıkça, bağımlı değişken değerlerinin de artış gösterdiği, regresyon katsayısı negatif olduğunda firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının arttıkça, bağımlı değişken değerlerinin de azalış gösterdiği anlamına gelmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının; Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu, Borç / Özsermaye Rasyosu, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosu, Duran Varlıklar / Özkaynaklar Rasyosu, Özsermaye Çarpanı, Aktif Kârlılığı Rasyosu, Özkaynak Kârlılığı Rasyosu, Aktif Büyüme / Küçülme Rasyosu, Net Kâr - Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosu üzerinde istatistiksel bazda anlamlı bir etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeninin, kurulan modeller üzerindeki değerleri etkilemediği, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının bağımlı değişken değerleri üzerinde artış ya da azalış göstermediği anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beklenen Kredi Zararı, Panel Veri Analizi, TFRS 9, Finansal Araçlar

**IMPACT OF PASS-THROUGH EFFECT OF ‘TFRS 9
FINANCIAL INSTRUMENTS STANDARD’ ON BALANCE
SHEETS OF THE ENTERPRISES: AN APPLICATION
PERFORMED ON THE MANUFACTURING BUSINESSES IN
ISTANBUL STOCK EXCHANGE (BIST)**

ABSTRACT

Enterprises utilize financial instruments to determine and implement their current and future cash flow policies accurately to provide competitive advantage. Capital movements increasing as a result of development and liberalization of the markets necessitated accounting standards to be set out for classification and measurement of financial instruments.

On the other hand, changes generated in financial instruments made it essential to update these accounting standards. Main objective of this thesis is to determine effect of expected credit loss on the financial ratios, which means impairment arising from time value of the money at hand within the scope of the standard, and to develop policies based on these effects.

For this purpose, different from the other studies in the literature, it is aimed in this study to determine whether or not ratios of expected credit loss to/ current assets of 85 enterprises in Borsa Istanbul A.Ş. (BIST), Manufacturing Industry, which were provided from their quarterly balance sheets and footnotes of opening on 01.01.2018 and between periods 2018 -2021 in consequence of publication of Turkish Financial Reporting Standards 9 Financial Instruments Standard (TFRS 9) by Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority in order to be applied with effect from 01.01.2018 and in the following financial periods, has any effect on the liquidity ratios, financial structure ratios, profitability ratios, and growth ratios by means of panel analysis; and if this effects exists to determine whether or not this effect is positive or negative.

It is considered that this study shall be guiding in strategic decision-making process of financial information users, and it will make contribution to manufacturing sector, enterprises, investors and literature.

When we assess the findings of the study, we come to the conclusion that ratio of expected credit loss to/ current assets has a statistically significant effect on Current Ratio, Acid-Test Ratio, Cash Ratio, Short Term Receivables / Total Assets Ratio, Leverage Ratio, Long-Term Liabilities / Total Liabilities Ratio, Current Assets / Total Assets Ratio, Fixed Assets / Constant Capital Ratio, Equities / Total Assets Ratio, Financing Ratio.

This means that the ratio of expected credit loss to current assets has an impact on the values of models set; when, depending on the positive or negative status of regression coefficient in such models, the regression coefficient is positive, the dependent variable values also increase as the ratio of companies' expected credit loss to current assets rises; and when, the regression coefficient is negative, the dependent variable values also decrease as the ratio of companies' expected credit loss to current assets rises.

It is deduced that ratio of expected credit loss to/ current assets has no statistically significant effect on Short Term Receivables / Current Assets Ratio, Debt to Equity Ratio, Short Term Liabilities / Total Liabilities Ratio, Fixed Assets / Equities Ratio, Equity Multiplier, Return on Assets Ratio, Return on Equity Ratio, Asset Growth / Shrinkage Ratio, Net Profit – Loss, Growth / Shrinkage Ratios.

This means that the variable of the ratio of expected credit loss to current assets does not have an impact on the values of models set; and the ratio of companies' expected credit loss to current assets does not rise or decrease beyond the dependent variable values.

Keywords: Expected Credit Loss, Panel Data Analysis, TFRS 9, Financial Instruments.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxiii
I. GİRİŞ	1
II. MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI	5
A. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Dünyadaki ve Türkiye’deki Gelişimi.....	5
1. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Dünyadaki Gelişimi	5
2. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye’deki Gelişimi..	11
B. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve.....	16
1. Genel Amaçlı Finansal Raporlamanın Amacı, Faydası ve Sınırları	16
2. Finansal Tabloların Amacı ve Kapsamı.....	18
3. Raporlayan İşletme	19
4. Konsolide ve Konsolide Olmayan Finansal Tablolar	19
5. Finansal Tabloların Unsurları	20
6. Ölçüm.....	23
7. Sunum ve Açıklama	24

III. FİNANSAL ARAÇLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	27
A. Finansal Araç Kavramı ve Türleri	27
B. Finansal Piyasalarda İşlem Gören Finansal Araçlar	33
C. TMS/TFRS’de Yer Alan Değerleme Ölçüleri	36
1. Finansal Araçların Değerlemesi.....	36
IV. TFRS -9: FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI.....	41
A. Finansal Araçlar ve İlk Defa Finansal Tablolara Alma	41
B. Finansal Varlıkların Sınıflandırılması	42
1. Finansal Varlıkların Yönetimi İçin İşletmenin Kullandığı İş Modeli.....	45
2. Finansal Varlığın Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışlarının Özellikleri.....	47
C. Ölçüm.....	47
1. İlk Ölçüm	47
2. Sonraki Dönemlerde Ölçüm.....	48
D. Yeniden Sınıflandırma.....	62
E. Finansal Yükümlülüklerin Sınıflandırılması	63
F. Değer Düşüklüğü	63
1. Beklenen Kredi Zararı ve Ölçümü	64
2. Beklenen Kredi Zararının Tespitinde Kullanılan Yaklaşımlar	67
G. Finansal Varlıkların ve Finansal Yükümlülüklerin Finansal Tablo Dışı Bırakılması	76
V. BIST’TE İMALAT SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN BEKLENEN KREDİ ZARARLARININ FİNANSAL DURUM TABLOLARINA ETKİSİ... 79	
A. Literatür Taraması.....	79
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi	83
C. Araştırmanın Kapsamı	83
D. Araştırmanın Verileri.....	84
E. Araştırmanın Problemi ve Hipotezler	85

F. Araştırma Analizi.....	86
G. Bulgular ve Yorumlar	90
H. Araştırmanın Sonucu	125
İ. Finansal Varlıkların Sonraki Dönemlerde Ölçüm Yöntemleriyle İlgili Uygulama	131
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	137
VII.KAYNAKÇA	143
ÖZGEÇMİŞ.....	161

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	:American Institute of Certified Public Accountants / Amerikan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Enstitüsü
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BG	:Breusch–Godfrey
BIST	: Borsa İstanbul
BP	:Breusch-Pagan
CALL	:Call Option / Alım Opsiyonu
CPA	:Certified Public Accountant
EAD	:Exposure at Default (Temerrüt Tutarı)
ECL	:Expected Credit Loss (Beklenen Kredi Zararı)
EKK	:En Küçük Kareler
EU	:European Union /Avrupa Birliği
FASB	:Financial Accounting Standards Board /Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
GUD	:Gerçeğe Uygun Değer
IAS 39	:International Accounting Standard 39
IAS	:International Accounting Standards / Uluslararası Muhasebe Standardı
IASB	:International Accounting Standards Board / Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

IASC	:International Accounting Standards Committee / Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IFAC	:International Federation Of Accountants / Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IFRIC	:International Financial Reporting Interpretations Committee /Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi
IFRS 9	:International Financial Reporting Standard 9 / Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 9
IFRS Advisory Council	:International Financial Reporting Standards Advisory Council / IFRS Danışma Konseyi
IFRS Foundation	:International Financial Reporting Standards Foundation / Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı
IFRS	:International Financial Reporting Standards / Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
KAP	:Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	:Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KİT	:Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
LGD	:Loss Given Default (Temerrüt Halindeki Zarar Oranı)
MSUGT	:Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
PD	:Probability of Default (Temerrüt İhtimali)
PUT	:Put Option / Satım Opsiyonu

SAC	:Standards Advisory Council / Standart Danışma Konseyi
SPK	:Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	:Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TFRS 15	:Türkiye Finansal Raporlama Standardı 15
TFRS 16	:Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16
TFRS 7	:Türkiye Finansal Raporlama Standardı 7
TFRS 9	:Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9
TFRS	:Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS 32	:Türkiye Muhasebe Standardı 32
TMS 39	:Türkiye Muhasebe Standardı 39
TMS	:Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	:Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUD	:Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDEKS	:Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	:Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UFRS 9	:Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 9
UFRS	:Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS 39	:Uluslararası Muhasebe Standardı 39
UMS	:Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	:Vergi Usul Kanunu

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	TFRS 9'a Göre Baz Alınan Değerleme Ölçüleri	39
Çizelge 2.	İtfa Edilmiş Maliyet	51
Çizelge 3.	Dönem Sonlarındaki Gerçeğe Uygun Değer Değişimi (GUD) Tablosu	56
Çizelge 4.	Dönem Sonlarında İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli Bakiyesi İle Gerçeğe Uygun Değer Bakiyesi Arasındaki Fark Tablosu	56
Çizelge 5.	Ticari Alacaklara İlişkin Kredi Risk Oranları.....	74
Çizelge 6.	Ticari Alacaklar İle İlgili Beklenen Kredi Zararı Tutarı.....	75
Çizelge 7.	Literatürde TFRS 9 Kapsamında Yapılan Çalışmalardan Örnekler	80
Çizelge 8.	Değişkenler	84
Çizelge 9.	Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları.....	92
Çizelge 10.	Cari Oran Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	93
Çizelge 11.	Cari Oran Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	93
Çizelge 12.	Cari Oran Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Çizelge 13.	Asit-Test Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	95
Çizelge 14.	Asit-Test Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	95
Çizelge 15.	Asit-Test Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları.....	95
Çizelge 16.	Nakit Oran Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları ..	96
Çizelge 17.	Nakit Oran Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	97
Çizelge 18.	Nakit Oran Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları.....	97

Çizelge 19.	Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları.....	98
Çizelge 20.	Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları.....	99
Çizelge 21.	Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	99
Çizelge 22.	Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları.....	100
Çizelge 23.	Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları.....	100
Çizelge 24.	Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	101
Çizelge 25.	Kaldıraç Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	101
Çizelge 26.	Kaldıraç Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	102
Çizelge 27.	Kaldıraç Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları.....	102
Çizelge 28.	Finansman Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	103
Çizelge 29.	Finansman Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	104
Çizelge 30.	Finansman Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	104
Çizelge 31.	Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	105
Çizelge 32.	Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	105
Çizelge 33.	Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	106
Çizelge 34.	Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	106

Çizelge 35.	Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları.....	107
Çizelge 36.	Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	107
Çizelge 37.	Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları.....	108
Çizelge 38.	Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	108
Çizelge 39.	Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	109
Çizelge 40.	Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	110
Çizelge 41.	Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	110
Çizelge 42.	Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	111
Çizelge 43.	Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	112
Çizelge 44.	Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	112
Çizelge 45.	Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	113
Çizelge 46.	Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	114
Çizelge 47.	Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	114
Çizelge 48.	Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	115
Çizelge 49.	Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	115

Çizelge 50. Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	116
Çizelge 51. Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	116
Çizelge 52. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	117
Çizelge 53. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	117
Çizelge 54. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	118
Çizelge 55. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	119
Çizelge 56. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	119
Çizelge 57. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	120
Çizelge 58. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	120
Çizelge 59. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	121
Çizelge 60. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	121
Çizelge 61. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları	122
Çizelge 62. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları	122
Çizelge 63. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	123
Çizelge 64. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları.....	123

Çizelge 65. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulgusu	124
Çizelge 66. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları	124
Çizelge 67. Araştırma Sonuçları	125
Çizelge 68. İtfa Edilmiş Maliyet Tablosu	133

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.	TFRS 9 Finansal Varlıkların Sınıflandırılmasında Kullanılan Kriterler ...	43
Şekil 2.	Finansal Varlıkların Sınıflandırılması	44
Şekil 3.	Kredi Zararının Hesaplanması.....	67
Şekil 4.	Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğüne İlişkin Genel Bir Model	69
Şekil 5.	Finansal Varlıkların Finansal Tablo Dışı Bırakılması	78

I. GİRİŞ

Piyasaların gelişmesi ile artan sermaye hareketleri finansal araçlar ile ilgili sınıflandırma ve ölçüm için muhasebe standartlarının oluşturulmasını gerekli kılmıştır.

Finansal araçlarla ilgili standart olan Uluslararası Muhasebe Standardı 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme (UMS 39) 1998’de yayımlanmış olup 2008 küresel kriziyle beraber, kredi zararlarını muhasebeleştirmede geç kaldığı ve içerdiği kuralların anlaşılır olmadığı düşüncesinden dolayı Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, “Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 9 – Finansal Araçlar” (UFRS 9) standardını yürürlüğe koymuştur. UFRS 9, 24.07.2014 tarihi itibarıyla sonuca bağlanmış olup 01.01.2018 tarihi ve takip eden mali dönemlerde uygulamaya koyulmuştur.

Türkiye’deki uygulamalarda ise; Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar Standardı (TFRS 9), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu eliyle 19.01.2017 tarihi itibarıyla yayımlanmış, 01.01.2018 tarihi ve takip eden mali dönemlerde uygulamaya koyulmuştur. TFRS 9, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında var olan değişikliklere uyum göstermesi sebebiyle, 15 Ocak 2019 tarihinde revize edilmiştir.

TFRS 9 Standardı öncelikli olarak finans kuruluşlarına, nihayetinde finansal araçlara yatırım yapan tüm şirketlere etki etmektedir.

Standardın getirdiği uygulamalar işletmelerin finansal raporlamasında mühim farklılıklar ortaya çıkarırken söz konusu farklılıkların aynı zamanda finansal bilgi kullanıcılarına sunulan faydalı finansal bilgiler üzerinde de etkisi bulunmaktadır.

Dolayısıyla finansal araçlar standardının uygulama alanının geniş olması sebebiyle TFRS’ye uygun raporlama yapan işletmelerin mevcut standardın kendi raporlamasına nasıl etki ettiğini ölçmesi gerekmektedir.

TFRS 9 madde 1.1'e göre bu standardın amacı, finansal tablo kullanıcıları için firmanın ilerideki nakit akışları hakkında tutar, zamanlama ve belirsizlik ölçümlenmeleri ile ilgili ihtiyaca uyumlu ve yararlı veriyi sunabilecek biçimde finansal varlıklar ve finansal yükümlülüklerle ilgili finansal raporlamaya dair kuralları tespit etmektir.

Bu standartta vurgu yapılan en temel özellik; şirketlerin sahip olduğu finansal varlıklarını hangi sebeple elde tuttuğu ile ilgili yönetim modelini yazılı biçime getirmeleri hususudur.

TFRS 9, finansal varlıklar ve yükümlülükler ile ilgili sınıflandırma, ölçüm, değer düşüklüğü, finansal riskten korunma muhasebesiyle ilişkili yeni kararlara kılavuzluk etmektedir.

TFRS 9 açısından bütün finansal varlıklar, şirketlerin finansal varlıkları için yönetim biçimine dayalı yönetim modeli ve varlıkların sözleşmeye dayalı nakit akışlarının sahip olduğu özellikler bakımından; itfa edilmiş maliyet, gerçeğe uygun değer (GUD) farkı diğer kapsamlı gelir tablosuna yansıtılan ya da kar ya da zarara yansıtılan finansal varlık biçiminde ölçülmekte olup, finansal yükümlülüklerin sınıflandırılması ve ölçümünde ise TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı'nda var olan hükümleri çoğunlukla muhafaza etmektedir. Ancak, vade bitimine dek portföyde bulundurulacak olan finansal varlıklar, krediler ve alacaklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar için evvelki TMS 39'da mevcut gruplamaları geçerliliğini yitirmiştir.

Değer düşüklüğü kapsamında ise; "Beklenen Kredi Zararı" uygulaması TMS 39'un "Gerçekleşmiş Zarar" uygulamasının yerine geçmiştir.

TMS 39'a göre, karşılık tutarının ölçülmesinde ödeme süresi dolmuş alacaklar dikkate alınırken, TFRS 9 Standardında karşılık tutarının tespit edilmesinde ödeme süresi dolmuş ve henüz ödeme süresi gelmemiş tüm alacaklar için temerrüde düşme ihtimali dikkate alınarak kredi riskine ilişkin değerlendirmeler mevcuttur.

Konu ile ilgili literatür taramasına göre; araştırmaların büyük oranda beklenen kredi zararının banka finansal tablolarına olan etkilerinin değişik analiz teknikleriyle incelenmesi ile ilişkili veya örnek model üzerinden beklenen kredi zararının ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesiyle ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak beklenen kredi zararının, BIST'teki imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tablolarına etkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Tezin amacı, BIST'teki İmalat Sanayi Sektöründeki 85 adet işletmenin 01.01.2018 tarihine ait açılışa ilişkin ve 2018-2021 dönemleri arası üçer aylık finansal durum tablolarından ve dipnotlarından sağlanan beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığının ekonometrik yöntem (panel analizi) uygulanarak ölçülmesi ve değerlendirilmesidir.

Yine işletmeler açısından finansal durum tablosunda önemli bir hesap kalemi olan ve uygulama kapsamında da büyük bir orana sahip olan ticari alacaklara ilişkin ihtiyatlılık ve gerçeğe uygun değer kavramları gereği henüz tahsil edilmemiş ve tahsil riski olan alacaklar için hesaplanan beklenen kredi zararı gereği ayrılan karşılık tutarı işletmelerin gerçeğe uygun sunum yapmaları açısından önem arz etmektedir.

İktisadi olayların işletmelerin finansal durum, finansal performans ya da nakit akışları üzerindeki neticelerinin finansal tablolarında daha doğru ve ihtiyaç bakımından elverişli biçimde finansal bilgi kullanıcılarına sunulması oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın, finansal bilgi kullanıcılarının stratejik kararlar almasında yol gösterici olacağını ve imalat sektörüne, işletmelere, yatırımcılara ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu tez, 6 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm olan girişte tezin amacı vurgulanmaktadır.

İkinci bölümde; muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşumuna katkı sağlayan uluslararası ve ulusal kuruluşlar ile kavramsal çerçevede yer alan bazı temel kavramlar ve öneminden bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde; finansal araç kavramı, finansal araç türleri, para ve sermaye piyasası araçları ile finansal araçlarla ilgili Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS) / Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS) yer alan değerlendirme ölçülerinden bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde; TFRS 9 Finansal Araçlar Standardında ifade edilen ilke ve kurallar doğrultusunda; finansal araçların hangi şartlarda finansal tablolarda sunulması ve finansal tablolardan çıkarılması gerektiği, finansal varlıkların sınıflandırılmasında ele alınacak hususlar, finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin ilk edinilmesinde ve ileriki dönemlerde ölçümlerinin ve muhasebeleştirilmelerinin ne şekilde yapılacağı, finansal varlıklarda değer düşüklüğü doğrultusunda beklenen kredi zararının ölçümü ve beklenen kredi zararının tespitinde kullanılan yaklaşımlardan bahsedilmektedir.

Beşinci bölümde, Beklenen kredi zararlarının BIST'teki İmalat Sanayi Sektöründeki firmaların finansal durum tablolarına etkisinin tespit edilmesi nedeniyle panel veri analizi uygulanmıştır. Analiz ile beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyolarıyla olan ilişkisi incelenmekte, araştırma neticesinde tespit edilen bulgulara yer verilmekte ve analiz sonuçları yorumlanmaktadır. Ayrıca finansal varlıkların sonraki dönemlerde ölçüm yöntemleriyle ilgili muhasebeleştirme örneklerine yer verilmiştir.

Altıncı bölümde; çalışma neticesinde tespit edilen bulgulara göre değerlendirme ve tavsiyelere yer verilmektedir.

II. MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI

Bu kısımda, muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşumuna katkı sağlayan uluslararası ve ulusal kuruluşlar ile kavramsal çerçevede yer alan bazı temel kavramlar ve önemi açıklanmaktadır.

A. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişimi

1. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Dünyadaki Gelişimi

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) firmaların finansal tablolarının, diğer mali verilerinin gerçekçi biçimde hazırlanmasını, standartlarla uyumlu muhasebe politikalarının benimsenmesini, sunulan bilgilerin anlaşılır ve karşılaştırılabilir olmasının sağlanmasını amaç edinmiştir. Bu kapsamda UFRS'lerin oluşumuna katkı veren kuruluşlar detaylı olarak açıklanmıştır (Erol ve Aslan, 2017: 69).

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB): milletlerarası bazda muhasebe standartlarının meydana getirilmesi ile ilgili ilk diyaloglar 1960'lı yıllarda başlamakla beraber standart çalışmalarının örgüt tarafından sürdürülmesine ilişkin diyaloglar da, birincil bazda 1972'de Sydney'de düzenlenen 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi'nde yapılmıştır (Gökçen ve diğerleri, 2011: 15).

Avusturya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika gibi ülkelerin öncelikli olduğu 71 ülkedeki 97 profesyonel muhasebe kurumları tarafından yapılan anlaşma ile 29 Haziran 1973 tarihinde Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kurulmuştur (Güney ve diğerleri, 2012: 117).

Komitenin birincil amacı uluslararası muhasebe standartlarını meydana getirmektir. Bu nedenle Komite çalışmalarını ilk taslak olarak mesleki örgütlere

sunmuş ve onlardan gelen geri bildirimler sonucunda gerekli değişiklikleri yapıp nihai standartları yayınlamıştır. Komite 1975 yılında ilk muhasebe standardını yayınlamıştır. Ayrıca finansal raporlarda uyumu sağlamak ve finansal bilgi kullanıcılarının karar vermelerinde yol gösterecek standartları geliştirmek komitenin hedefleri arasındadır (Coşkun, 2020: 37).

IASC 1987 yılından 2001 yılında olan kurumsal yapıdaki değişikliğe kadar olan sürede farklı görevler üstlenmiştir. IASC, Uluslararası Sermaye Piyasaları Örgütü'ne esas standartlar setinin gelişmesini sağlayıcı gaye ile “Karşılaştırılabilirlik ve Gelişme” projesine önderlik etmiştir. Standartlardaki farklılıkları yok etmek ve seçeneklerin sayısını önemli ölçüde azaltmak projenin nihai amacıdır (Güdelci, 2019: 201).

IASC'ın yayınlamış olduğu standartlar Uluslararası Muhasebe Standartları (IASs) adıyla adlandırılmaktaydı. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), IASC'ın yerine geçtikten sonra yayınlamış olduğu standartlar Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) olarak anılmaya başlamıştır (Güdelci, 2019: 201).

Ülkemizde, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği 1974 tarihinde IASC'ye üye olmuştur. Ayrıca 1994 yılından itibaren TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği), IASC'ye üye olmuştur (Erol ve Aslan, 2017: 70).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Foundation): Tekrardan yapılanma ile 24 Mayıs 2000'de IASC vakıf haline gelmiş olup, 2010 yılında “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Foundation)” ismini almıştır. Vakfın idaresi mütevelli heyetin sorumluluğundadır. Bu heyet, uluslararası temsil kabiliyeti oluşturmak nedeniyle Kuzey Amerika'lı altı üye, Avrupa'lı altı üye, Asya'lı altı üye ve dünyanın diğer bölgelerinden dört üye seçilerek oluşturulmaktadır. Heyetin görevi stratejik meseleler ile ilgilenebilir (Güdelci, 2019: 201).

Vakfın amacı; Sermaye piyasasında faaliyet gösteren ve diğer bilgi kullanıcılarına karar vermelerinde yol göstermek için finansal raporlarda yer alan bilgilerin anlaşılabilir, şeffaf, karşılaştırılabilir bir şekilde ve kamu yararına uygun olacak şekilde sunulması için uluslararası muhasebe standartları meydana

getirmek, bu standartların uygulanmasını teşvik etmek, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ile büyümekte olan ekonomik çevrelerin gereksinimlerini göz önünde tutarak, ulusal ve uluslararası standartların uyumlaştırılmasını sağlamaktır (Karabınar, 2006: 143).

Vakfın 3 esas organı mevcuttur; Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi (IFRIC), IFRS Danışma Konseyi (IFRS Advisory Council, Eski adı Standart Danışma Konseyi (SAC) (Karabınar, 2006: 143).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB): 2001 yılında kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'nin (IASC) devamı niteliğinde olup, uluslararası muhasebe standartları ile ilgili gelişim ve yayınlama görevini üstlenen bağımsız bir otoritedir (Güleç ve Ergi, 2019: 262).

Kurul, her birinin oy kullanabilme hakkı mevcut olan, dünyanın çeşitli yerlerinden olan 2 kişi de tam zamanlı olmayan toplamda 14 üyeden meydana gelir. 9 üyenin oyu karar alınmasında yeterlidir. Bu üyeler muhasebe standartlarının meydana getirilmesinde ve eğitiminde uzmandırlar (Duman ve Yücenurşen, 2020: 40).

IASB, uluslararası muhasebe standartlarına zorunlu iyileştirmeleri yapmak standartları güncel hale getirme görevini üstlenmektedir. Başta Uluslararası Muhasebe Standardı UMS (IAS) şeklinde isimlendirilen bu standartlar, daha sonra Uluslararası Finansal Raporlama Standardı UFRS (IFRS) adını almıştır (Güleç ve Ergi, 2019, 262).

IASB ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), ülkelerin mevcut temayülleri ve sorunlarını dikkate alarak muhasebe standartlarını devamlı olarak güncelleştirmektedir. (Güdelci, 2019: 203).

Türkiye'de, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği 1974 tarihinde, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) 1994 tarihinde Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na (IASB) üye olmuştur (Güleç ve Ergi, 2019: 262).

Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi (IFRIC): Komite, 2002 yılının Mart ayında kurulmuştur. IFRIC, finansal raporlama standartlarının

geliştirilmesi ve meydana getirilmesi konularında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)'na yardım etmek olup, temel gayesi UFRS'nin yorumlanması ve uygulanmasında yol göstermektedir (Güdelci, 2019: 202).

IFRS Danışma Konseyi (IFRS Advisory Council): IFRS Danışma Konseyi, IASB ve IFRS vakfının mütevelli heyetinin resmi danışma kurulu pozisyonundadır (Güdelci, 2019: 202).

Konsey; akademisyenler, mali analiz yapanlar, yatırımcılar, denetim görevini üstlenenler, muhasebe mesleğini icra edenler tarafından oluşmaktadır. IASB'nin başkanı bu konseyin de başkanıdır. Konsey, toplantılarını yılda 3 kez kamuya açık olarak gerçekleştirmektedir (Duman ve Yücenurşen, 2020: 43).

Konsey, IASB'a proje çalışmaları dışında tavsiye edilen standartların oluşumunda oluşan harcama ile faydaları hususunda fikir beyanında bulunma görevini üstlenmektedir (Güdelci, 2019: 202).

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC): Münih şehrinde 1977 yılında yapılan 11. Dünya Muhasebeciler Kongresi'nde 51 ülkenin 63 kurucu üyesinin katılımıyla Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) kurulmuştur (Duman ve Yücenurşen, 2020: 44).

IFAC'ın amacı; kamu yararını gözeterek biçimde ihtiyaca uygun olarak muhasebe mesleğinde standartların kalitesini artırmak, yerel standartlar ile uluslararası standartların uyumlaştırılması için çalışmalar yapmaktadır. IFAC bu amacı dolayısıyla hükümetler, yerel muhasebecilik örgütleri, standart koyucu kurumlar ve düzenleyici kurumlarla işbirliği yapmaktadır (Karabınar, 2006: 142).

IFAC kuruluş amacı doğrultusunda, kendisi tarafından hazırlanıp IFAC'a tabi bütün muhasebe kuruluşları tarafından uygulanma zorunluluğu olan "Muhasebeci Eğitimi Standartları" ile muhasebe mesleğini icra edenlerin bilgi gereksinimlerini uluslararası çapta gidermektedir (Güleç ve Ergi, 2019: 261).

IASC ve IFAC 1982 yılında yaptıkları anlaşma sonucunda çalışmalarını beraber yürütme kararını vermişlerdir. Bunun dışında IFAC üyelerinin aynı zamanda IASC üyesi oldukları onaylanarak IFAC ve IASC aynı bünyede bir araya gelmiştir (Kiracı ve Köse, 2002: 65).

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) kurucu üye vasfıyla IFAC'a kabul edilmiş, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)'de 1994 yılında IFAC bünyesine kabul edilmiştir (Güleç ve Ergi, 2019: 262).

Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB): Kurul, kamu ve kamusal olmayan şirketler ile ilgili finansal muhasebe ve raporlama standartlarını hazırlamak gayesi ile 1973 yılında Connecticut'ta Norwalk merkezli bağımsız bir kuruluş olup, kar amacı gütmemektedir. FASB standartları Amerikan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Enstitüsü (AICPA), Devlet Muhasebe Kurulları (CPA) dahil olmak üzere birçok kuruluş tarafından kabul görmektedir (Coşkun, 2020: 44).

FASB'nin amacı; değişen ekonomik koşullara uygun olarak standartları güncellemek, standart meydana getirmede var olan engelleri tespit edip ortadan kaldırılmasını sağlamak, finansal raporlamada kaliteyi artırmak, ulusal standartların uluslararası standartlara uyumunu yakınlaştırmak, finansal raporlarda sunulan verilerin anlaşılabilirliğini ve faydasını artırmak ve standartların uygulanması konusunda yardımcı olmak olarak sıralanabilir (Karabınar, 2006: 145).

2002 yılında FASB ve IASB arasında muhasebe standartlarını uyumlaştırma çalışmaları için Norwalk Anlaşması yapılmıştır. Anlaşmaya göre FASB ve IASB'nin çıkardığı standartlardan daha iyi olanın standardının benimseneceği ya da her iki kurumun çıkarmış olduğu standartların kabul edilmeyeceğine karar verilirse yeni bir standart yapılacağı konusunda mutabakata varmışlardır. Ortak, ilke esaslı standartlar meydana getirmede öncelikleri tespit edip varılmak istenen hedefleri belirlemek üzere FASB ve IASB arasında 2006 yılında yapılan mutabakat zaptı ile Norwalk anlaşması daha da sağlamlaştırılmıştır (Güdelci, 2019: 205-206).

Norwalk anlaşması hem ABD'de hem de IASB'nin yayınlamış olduğu finansal raporlama standartlarını benimseyip baz alan başka ülkelerde de uyumlaştırma uğraşları sebebiyle milat olarak kabul edilmektedir (Öztürk ve Öktem, 2019: 37).

Avrupa Birliği: AB, muhasebede uyumlaştırma çalışmalarında yönergeler (direktifler) kullanmaktadır. Üye lkeler muhasebe uygulamalarında yönergelerde ifade edilen ilke ve kurallara uygun raporlama yapmak durumundadırlar. Muhasebe yönergeleri ile ulaşılmak istenen, şirketler tarafından yayınlanan finansal bilginin yönergelere uygun olması ve finansal bilgilerin karşılaştırılabilir duruma getirilmesidir. AB muhasebe uyumlaştırma çalışmaları ile ilgili olarak c adet yönerge yayınlamıştır.

Bunlar 25 Temmuz 1978’de Avrupa Topluluğu Konseyi’nce tanınan 4. yönerge, 13 Temmuz 1983’de tanınan 7. yönerge ve 10 Nisan 1984’de tanınan 8. ynergedir (Parlakkaya, 2004: 126).

Dördüncü yönerge, Roma Antlaşması’nın 54. maddesi 3(g) paragrafını referans alarak 25 Temmuz 1978’de ilan edilmiştir (Lemarchand, 2006: 10).

Dördüncü yönerge, ye ülkelerdeki sermaye şirketlerinin yıllık finansal tablo ve raporlarında genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini uygulamaları gerektiğini, kamuya gerçeğe uygun ve karşılaştırılabilir veri sunmalarını sağlayarak muhasebe uygulamalarında uyumu artırmak amacını taşımaktadır (Parlakkaya, 2004: 126-127).

Yedinci yönerge, 13 Haziran 1983’te uzun ve zorlu müzakereler sonrasında kabul edilmiştir (Lemarchand, 2006: 10).

Yedinci yönerge, konsolide finansal tabloların şekil ve sunum yapısı ile ilgilidir (Güleç ve Ergi, 2019: 263).

Sekizinci yönerge, firmaların finansal işlemlerinin denetimini yapacak şahışlarla ilgili hususları düzenlemektedir. Yönerge; denetim standartlarındaki kapsam, finansal tablolarla faaliyet raporlarının birbiriyle uygunluk denetimi, yasal denetimin sadece yetkili muhasebe meslek mensuplarınca yürütülebileceği hususlarına ilişkindir (Parlakkaya, 2004: 127).

“AB’nin Mali Raporlama Stratejisi: İleriye Gitmek” başlıklı AB Tebliği: AB Komisyonu 2000 yılının Haziran ayında “AB’nin Mali Raporlama Stratejisi: İleriye Gitmek” isimli bir Tebliğ’i onayladı. Böylelikle, 2005 yılı itibariyle bankalar, sigorta şirketleri, borsaya kote olan işletmeler konsolide finansal tablolarında UMS/UFRS’ye uygunluk, muhasebe standartlarında tüm ye devletlerdekine benzer şekilde uygulamayla ilgili karar alındı (Aksoy, 2005: 191).

Ayrıca Avrupa Parlamentosu tarafından 2011 yılının Nisan ayında “Tek Pazar Kanunu” kabul edilmiş olup kabul edilen bu kanuna göre Avrupa Birliği'nin muhasebe direktiflerinde bulunan bazı husuların Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler'in (KOBİ) yönetim alanında sıkıntılar görmelerine sebep verdiği gerekçesiyle mali raporlama yapmak için gerekli şartları düşürmeyi öngörmüştür. Bu nedenle solo finansal tablolar için Dördüncü Yönerge ve Yedinci Yönerge birleştirilip tek bir muhasebe yönergesine dönüştürülmüş ve nihayetinde 26 Haziran 2013'de “AB Yönergesi: 2013/34/EU-Şirketler için Finansal Raporlama Yükümlülükleri” Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayınlanmıştır (Demir ve Bahadır, 2014: 14).

Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu: 2001 yılında kurulan Grup, Avrupa Komisyonu'nda UMS/UFRS'lerin kabul görmesi ile ilgili yardım etmek için Avrupa sermaye piyasalarının önemli kurum ve kuruluşlarının meydana getirdiği, bağımsız özel sektör kurumudur. Grup, yeni ya da revize edilmiş UFRS'ler ve IFRIC yorumlarının kabul görmesi ile ilgili Avrupa Komisyonuna danışmanlık vermektedir (Duman ve Yücenurşen, 2020 :46).

2. Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye'deki Gelişimi

Türkiye'de muhasebe standartlarındaki gelişimde; devlet teşvikinin etkisi olduğu ve ekonomik ve siyasi olarak yakın münasebette bulunulan ülkelerdeki mevcut kanunların ve uygulamaların etkisi olduğu görülmektedir (Kıymetli Şen ve diğerleri, 2015: 8).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Fransa ve Almanya'dan, 1950'lerden sonra ABD'den, 1987 sonrasında Avrupa Birliği düzenlemelerinden ve tüm dünyadaki uygulamalara uyum sağlamak amacıyla uluslararası muhasebe standartlarından etkilenilmiştir (Sabuncu, 2016: 51).

Türkiye'deki muhasebe uygulamalarında Türk Ticaret Kanunu'ndaki ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'ndaki (VUK) mevcut hükümler baz alınmıştır. Lakin söz konusu kanunlarda yer alan hükümlerin eksik kaldığı koşullarda kanunlar tarafından yetkilendirilmiş olan makamların muhasebe standartları ile ilgili yaptıkları işler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Tunçez, 2019: 19-20).

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD): 1942 yılında Eksper Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Derneği adıyla faaliyete başlamış olup

1967 yılında TMUD olarak unvanı değiştirilmiştir. TMUD 1975 yılında IASC'ye üye olaraktan UMS'yi onaylamış, üyelerinden “uyulması zorunlu mesleki kararlar” a uyulmasını istemiştir (Tunçez, 2019: 20).

TMUD, uluslararası muhasebe standartlarının uygulanmasını talep eden ilk kurumdur ve 1992 yılına kadar çıkarılmış olan 31 adet standardı toplayarak kitap haline getirmiştir (Güdelci, 2019: 207).

İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu: Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) tarafından uygulanmaya mecbur edilen Tekdüzen Muhasebe Sistemiyle ilgili çalışmaları yürütmüştür (Tunçez, 2019: 20).

Söz konusu çalışmalar ilk olarak KİT için mecburi olarak uygulanırken; zamanla özel sektördeki işletmeler tarafından kabul edilerek Türkiye’de muhasebe sisteminin ilerlemesinde büyük bir paya sahip olmuştur. Söz konusu düzenlemeler 31.12.1993 tarihine kadar uygulanmıştır (Gökçen ve diğerleri, 2011: 5).

Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi: Komite, Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmakla vazifelendirilmiş olup, 43 tane muhasebe standardını hazırlamayı görev edinmiştir (Coşkun, 2020: 57).

Teknik kurulların onayı ile yayınlanmaya uygun duruma gelen standartlar; Raporlama – Bilanço Formu standardı, Raporlama- Kar ve Zarar Tablosu Formu standardı, Muhasebenin Temel İlkeleri Standardı, Denetim Genel ilkeleri, Denetçiye ilişkin Açıklama Standardı’dır (Erol ve Aslan, 2017: 65).

Komitenin hazırlamış olduğu standartlar, AB dördüncü direktifine yakınlık bakımından büyük bir paya sahip olmasına karşın uygulamada bu başarıyı yakalayamamıştır. TÜRMOB’un kurulmasının akabinde görevine ara verip, muhasebe standartlarının bir elden oluşturulmasına imkan vermek üzere koordinatörlüğünü birliğin yapacağı Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun kurulmasını benimsemiştir (Dalkılıç, 2008: 56).

Sigorta Murakabe (Denetleme) Kurulu: Sigorta ve reasürans firmaları, 1994 yılından itibaren uygulamaya başladıkları tekdüzen hesap planı ile; muhasebe işlemleri ve raporlama konusunda birlikteliği sağlamak, tek tür bilanço ve gelir tablosu düzenlenmesine olanak vermek, mevcut durumlarının doğru analiz

edilmesini sağlayarak bilgi kullanıcılarına faydalı bilgi sunulması amaçlanmıştır (Başpınar, 2005: 48).

Türkiye Bankalar Birliği: Bankalar Birliği, bankaların birbirleriyle yeknesaklığını elde etmek amacıyla muhasebe ile ilgili bir takım çalışmalara imza atmıştır. Bankalarda kullanılan hesap planı ve finansal tablo formatı bu çalışmalardan bazılarıdır. Ayrıca bankalara kredi başvurusunda bulunan firmaların hazırlayacakları son üç yıllık bilançonun ve gelir tablosunun formatını hazırlayıp, Türkiye’de bu çeşit tabloların 1969 yılından itibaren kullanılmaya başlanmasını sağlamıştır (Güleç ve Ergi, 2019: 266).

Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğü’nde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu: Komisyon, 1990 ‘da kurulmuş olup, Türkiye’de tüm kesimleri bağlayıcı özellikte muhasebe standartları oluşturmayı amaç edinmiştir. Komisyon, çalışmaları sonucunda 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmî Gazete’de 1 sıra nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” yayınlanmıştır (Gökçen ve diğerleri, 2011: 9).

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile; muhasebedeki temel kavramlar, muhasebedeki politikaların ifade edilmesi, mali tablolardaki ilkeler, mali tabloların hazırlanması ve sunulması, tek düzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişiyle ilgili çerçeve çizilmiştir (Kıymetli Şen ve diğerleri, 2015: 10).

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK): 1983’de kurulan SPK, Sermaye Piyasası Kanunu’nun 16. ve 22. maddeleriyle kendisine standartları belirleme yetkisi atanmış olup, bu doğrultuda yasa kapsamına giren şirketlerin uyum sağlamak zorunda oldukları muhasebe standartları ile ilgili düzenlemeler yapmaktadır (Tunçez, 2019: 21).

SPK, oluşturacağı standartlar ile uluslararası muhasebe standartları arasında uyum oluşturmak amacıyla BIST, üniversiteler, bağımsız denetim kuruluşları, özel sektörden katılımcılar ile yürüttüğü çalışmalar sonucunda; Seri XI, No:25 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları hakkındaki tebliğ ile 15.11.2003’de 33 adet standart yayımlamıştır (Güdelci, 2019: 208).

Söz konusu standartlar; kapsama giren işletmeler tarafından 01.01.2005 tarihi itibarıyla uygulanılmaya geçilmiştir (Tunçez, 2019: 21).

SPK'nın, 09.04.2008'de yayımlamış olduğu Seri XI, No:29 tebliğiyle Seri XI, No:25 tebliği bertaraf edilmiştir. Tebliğ açısından, Avrupa Birliği'nce onay gören şekliyle UMS/UFRS'leri uygulamak zorunda olunacak olup, kabul edilen standartlara aykırılık oluşturmeyen Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nca yayımlanan Türkiye Muhasebe/Türkiye Finansal Raporlama Standartları uygulanacaktır (Gökçen ve diğerleri, 2011: 8).

Yasa kapsamında bulunan işletmelerin, 13.03.2013'de "II-14.1 Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği" ile Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nca (KGK) yayımlanan TMS/TFRS'lerin benimsenmelerinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir (Duman ve Yücenurşen, 2020: 49).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK): BDDK, bankaların faaliyetlerinin gerçeğe uygun bir şekilde kayıt altına alması, kullandıkları hesap planında tek dzeliğin sağlanması, konsolide ve solo şekilde finansal durumlarını, finansal performanslarını ve yönetimin kalitesi bilgilerini içerecek şekilde finansal tablo setinin bilgi kullanıcılarına gerçeğe uygun ve zamanında sunulması gagesiyle 2002 yılının Haziran ayında "Muhasebe Uygulama Yönetmeliği" yayımlamıştır (Erol ve Aslan, 2017: 68).

Söz konusu yönetmelik, bankaların uygulamalarına yönelik olarak 19 adet muhasebe standardını uygulamaya koymuştur. Bu standartlar ile finansal tablolarda benimsenecek ilkeler şeffaf ve detaylı bir şekilde açıklanmış olup ayrıca finansal tabloların asgari unsurlarına yer verilmiştir (Sarı zgn, 2018: 10-12).

2006 yılında ıkarılan "Bankaların Muhasebe Uygulamaları ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik" 2002 yılında yayınlanan yönetmeliği uygulamadan kaldırmış olup, 2006'dan sonra bankaların finansal tablo ve dipnotlarının hazırlanmasında TMSK tarafından oluşturulan TMS'lerin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir (Güdelci, 2019: 209).

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDEKS): Muhasebe ve denetim standartlarını belirlemek amacıyla 1994 yılında Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu kurulmuştur. Kurul muhasebe

standartlarını, uluslararası muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlamayı esas görev edinmiştir (Adır, 2016: 153).

Kurul'un amacı; ülkedeki işletmeler ve diğer kuruluşların finansal tablolarının hazırlanmasında baz alınan ilkelere yeknesaklığı oluşturmaktadır (Uçma, 2005: 9).

TMUDEKS görev süresince 19 adet standart yayınlamış olup UFRS ile uyumludur. Fakat uygulama alanı beklenildiği gibi olmamıştır. Bunun nedeni Kurul'un standartların uygulanması ile ilgili yaptırım gücü olamamasıdır (Parlakkaya, 2004: 130-132).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK): 18 Aralık 1999 tarih 4487 sayılı Kanun'un 27 maddesi ile Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen Ek 1. Madde gereği muhasebe standartlarını meydana getirme yetkisi Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'na bırakılmıştır (Koç Yalkın ve diğerleri, 2006: 298).

Kurulun; Maliye Bakanlığı'ndan, Hazine Müsteşarlığı'ndan, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan, Yüksek Öğretim Kurulu'ndan, SPK'dan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden bir kişi, bir yeminli mali müşavir ve bir serbest muhasebeci mali müşavir toplamda 9 üyesi bulunmaktadır (Parlakkaya, 2004 :132).

TMSK'nın kuruluş gayesi; finansal tablo ve dipnotlarının doğru bir şekilde, ihtiyaca cevap veren, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir özelliklere sahip olarak hazırlanması için yerel muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve uygulanmasını temin etmek ve kamu yararına uygun bir şekilde ulusal muhasebe standartlarını oluşturmak ve yayınlamaktır (Bezirci ve Karasioğlu, 2011: 581).

TMSK, TMUDESK tarafından yayınlanan TMS'leri taslak metin olarak kabul edip, ilgili değişiklikler sonucunda kamuoyunun görüşüne sunmuş ve TMS'leri yayınlamıştır. TMSK'nın kurulması ve UFRS'ye tam uyumun kabul edilmesi Türkiye'de muhasebe uygulamalarında mihenk taşı olmuştur (Güleç ve Ergi, 2019: 268).

TMSK, 2011 yılına kadar amaçları doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmüştür. Kurul'un 2011 yılından itibaren görev ve yetkileri Kamu Kamu

Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumuna geçmiştir (Sarı Özgün, 2018: 16).

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK): 06.04.2011 tarih ve 6223 sayılı yetki Kanununa dayanarak, 26.09.2011 tarihli “660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile karar verilmiş olup bu verilen kararın 02.11.2011 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanması ile Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur (Alkan ve Türel, 2019: 146).

KGK'nın birinci gayesi, yatırımcıların çıkarlarının gözetilmesi, denetimden geçmiş raporların gerçeğe uygun ve bağımsız olarak düzenlenmesine dair kamusal fayda sağlamak ve aynı zamanda faydalı finansal bilginin sunumunu sağlamaktır (Duman ve Yücenurşen, 2020: 51).

IASB ile KGK arasında yapılan telif anlaşması neticesinde IASB tarafından çıkarılan bütün standartlar kurum tarafından Türkçe’ye çevrilmiş olup öte yandan uluslararası muhasebe standartlarındaki güncellemelere ilişkin eş zamanlı güncellemeler yapılmaktadır. Yürürlükte bulunan standartların uygulama kolaylığı sağlaması açısından çalışma komisyonu meydana getirilmiştir (Güdelci, 2019: 210).

KGK, muhasebe ve denetim standartlarına uygun olarak denetim faaliyetlerini yerine getirmenin dışında standartların yalın bir dille Türkçe’ye çevrilmesi, Türk muhasebe sistemine uyumun elde edilmesi ve standartların yayınlanması görevlerini de üstlenmiştir. Bu yönüyle TMSK’nın devamı niteliğindedir (Güdelci, 2019: 210).

B. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve

1. Genel Amaçlı Finansal Raporlamanın Amacı, Faydası ve Sınırları

Genel amaçlı finansal raporlamanın amacına kavramsal çerçevenin 1.2 maddesinde yer verilmekte olup buna göre; yatırım yapan ve ileride yatırım yapacak olanlara, kredi verenlere, borç sağlayanlara ve diğer ilgililere finansal raporlama yapan işletmeye kaynak sağlama kararı verme aşamasında yararlı olacak finansal bilgiyi sağlamaktır.

Kararlar; finansal raporlama yapan işletmenin hisse senedine yatırım yapmak, var olan hisse senedini muhafaza etmek ya da hisse senedini elden çıkarmak, işletmeye kredi kullandırılması ya da kullandırılan krediye ilişkin geri ödeme yapılması istenmesi durumlarını içerebilir (Şavlı, 2014:20).

Tanıma göre, asli kullanıcıların sadece finansal raporlama yapan işletmeye hali hazırda yatırım yapmış olanların değil; yatırım yapacak ya da işletmeye kredi sağlayacak olanları da kapsamı ve ilgili tarafların işletme yönetiminin sorumluluğunun irdelenmesine olanak sunması IASB'nin dikkate aldığı hususlardan birisidir (Sultanoğlu, 2019:203).

IASB finansal bilgilere daha fazla gereksinim duyan tarafların; hali hazırda yatırımcı olan ya da yatırım yapacak olan, kredi veren, borç sağlayanların olduğunu, bu tarafların finansal raporlama yapan işletmeden direkt bilgi talep etmesi mümkün olmadığından dolayı gereksinim duydukları finansal bilgiler için finansal raporlama yapan işletme tarafından hazırlanan genel amaçlı finansal raporlara riayet etmek zorunda olması, bir finansal bilginin asli kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılaması durumunda diğer finansal bilgi kullanıcılarının da ihtiyaçlarını karşılayacak olmasının muhtemel olması ve asli kullanıcılarının ortak gereksinimlerinin dikkate alınarak finansal raporlara yararlı olacak ek bilgiler konulmasının sorun teşkil etmemesinden dolayı kavramsal çerçevede asli kullanıcıların tanımında değişikliğe gitmemeyi tercih etmiştir (Sultanoğlu, 2019:203).

Genel amaçlı finansal raporlamanın amaçları (Alkan, 2018:114-115):

Faydalı Ekonomik Kararlar Almak: Finansal raporlar, ekonomik kararlar almada bilgi kullanıcıları için ihtiyacı olan bilgileri sağlamaktadır.

Nakit Akışı Beklentilerini Değerlendirmek: Finansal raporlar, raporlama yapan işletmenin nakit akışını değerlendirme potansiyeli hakkında bilgi verdiği için dolayı, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, kredi sağlayacak olanlara alacakları kararlarda etkili olmaktadır.

Kurumsal Kaynaklar Hakkında Bilgi Sağlamak: Finansal tablolar, raporlama yapan işletmelerin mali durumu, finansal verimliliği ve nakit akışları ile ilgili veri sunmaktadır. Öte yandan finansal tablo dipnotları işletme yönetiminin açıklamalarını da içermektedir.

Kavramsal çerçevenin 1.6 maddesinde; Genel amaçlı finansal raporların, finansal bilgi kullanıcılarının gereksinin duyduğu tüm bilgileri içermesinin mümkün olmadığına dikkat çekilmiştir. Söz konusu maddede finansal bilgi kullanıcılarının, finansal tablolar hakkında değerlendirme yaparken; içinde bulunulan ekonomik koşulları, siyasi olayları ve sektör koşullarını da göz önünde bulundurmaları gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca kavramsal çerçevenin 1.7 maddesinde; finansal raporların, raporlama yapan işletmelerin değerinin tahmin edilmesinde gerekli olan verileri sunmakta olduğuna değinilmiştir.

2. Finansal Tabloların Amacı ve Kapsamı

Finansal tablolar, raporlayan işletmenin mali durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları hakkındaki bilgiyi, kullanıcılara sunma amacına hizmet ederler. Genel amaçlı finansal tablolar, kendi gereksinimlerini gidermek için rapor talep etme imkanı olmayan geniş bir kullanıcı kitlesinin alacakları kararlara yönelik faydalı bilgiyi sağlarlar (Akdoğan ve Tenker, 2010:31).

Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda; temel finansal tablo ve ek finansal tablo sınıflaması yerine genel amaçlı ve özel amaçlı finansal tablo sınıflamasına gidilmiştir. Standartlarda belirtilen genel amaçlı finansal tablolar; Finansal Durum Tablosu (Bilanço), Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu (Gelir Tablosu), Özkaynaklar Değişim Tablosu, Nakit Akış Tablosu ve Finansal Dipnotlara ilişkin düzenlemelerdir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2013:23).

Dolayısıyla Kavramsal çerçeve madde 3.3'de de ifade edildiği gibi; varlık, yükümlülük ve özkaynağın finansal durum tablosunda; gelir ve giderlerin kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda; nakit akışlarının nakit akım tablosunda; işletme sahip ya da ortaklarının işletmeye yaptığı katkılar ile işletme sahip ya da ortaklarına işletme tarafından yapılan dağıtımların özkaynak değişim tablosunda gösterilmesi; finansal tablolara dahil edilen varlık ve yükümlülüklerin özelliği, bu varlık ve yükümlülüklerin ihtiva ettiği riskler ile finansal tablolara dahil edilmeyen varlık ve yükümlülüklerin özelliği, bu varlık ve yükümlülüklerin ihtiva ettiği risklerin, raporlamada kullanılan politikaların, varsayımların, değerlendirme yöntemlerinin dipnotlarda açıklanması genel amaçlı finansal tabloların kapsamını oluşturur.

3. Raporlayan İşletme

Kavramsal çerçeve madde 3.10 göre raporlayan işletme; finansal raporları hazırlayıp sunma zorunluluğunda olan ya da kendi isteğiyle finansal raporları hazırlayıp bilgi kullanıcılarının incelemesine sunan işletme olarak ifade edilmektedir. Raporlayan işletme tek bir işletmeden oluşabileceği gibi birden fazla işletmeyi de kapsayabilir ve raporlayan işletmenin tüzel kişi olma şartı bulunmamaktadır.

Kavramsal çerçeve madde 3.13'de; raporlayan işletmenin tüzel kişi olmadığı durumlarda bilgi kullanıcıları açısından finansal raporların anlaşılmasının güçleşebileceği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu gibi durumlarda kavramsal çerçeve madde 3.14'te de ifade edildiği gibi raporlayan işletmeye bilgi kullanıcılarının ihtiyaçları yön vereceğinden dolayı; raporlayan işletme, finansal raporlarında göstermiş olduğu ekonomik olayları ne ihyari olacak şekilde ne de eksik bir bilgi içerecek şekilde sunmalı, ekonomik olaylar tarafsız bir şekilde elde edilmeli ve raporlayan işletmenin kimleri kapsadığına ilişkin bir açıklama yapmalıdır.

4. Konsolide ve Konsolide Olmayan Finansal Tablolar

Kavramsal çerçeve madde 3.17 göre; solo finansal tablo, yalnız ana şirketin finansal durum tablosu, kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu, nakit akış tablosu ve finansal tablo dipnotları sunulduğu durumlardaki tablonun adıdır.

Kavramsal çerçeve madde 3.15 göre; konsolide finansal tablo, ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların bir arada standartlarda belirtilen genel amaçlı finansal tablolarda sunulduğu durumlardaki tablonun adıdır.

Grup firmalarının finansal tabloları ana ortaklık bünyesinde konsolide edilmektedir. Grup firmalarının farklı sektörlerde faaliyet göstermeleri konsolide finansal tablo hazırlanmasına sorun teşkil etmemektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010:452).

Konsolide finansal tablo hazırlanması gerektiği durumlarda konsolide olmayan finansal tabloların; konsolide finansal tabloların bilgi kullanıcılarına sağlayacağı faydayı göstermeyeceğine kavramsal Çerçeve madde 3.18'de dikkat

çekilmiştir. Öte yandan, ana ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlama mecburiyeti yanında solo finansal tablo hazırlama mecburiyeti de bulunabilir ya da kendisi böyle bir uygulamayı tercih edebilir.

5. Finansal Tabloların Unsurları

Finansal tablolar, bir işletmede meydana gelen olayların rakamsal etkilerini, olayların sahip oldukları özellikleri dikkate alıp hesap grupları bazında sınıflandırarak sunarlar. Bu hesap grupları finansal tabloların unsurları olarak nitelenmektedir (Örten ve diğerleri, 2018:7).

Kavramsal çerçeve madde 4.1'e göre finansal tablo unsurları; raporlama yapan işletmenin finansal durumunun ölçümünü gösteren varlıklar, borçlar ve özkaynaklar ve raporlama yapan işletmenin finansal performansının ölçümünü gösteren gelir ve giderlerdir.

Finansal Durum: *Varlık*; geçmişte meydana gelmiş olaylar sonucunda oluşan, mevcut durumda işletmenin kontrol altına aldığı ve gelecekte elde edilmesi beklenen ekonomik kaynak olarak tanımlanmaktadır (Whittington, 2007: 15).

Varlığın ekonomik kaynak olarak ifade edilmesinin temel nedeni; varlığın ekonomik katma değer sağlama özelliğine sahip bir hak olmasıdır. Varlığın içermesi gerekli öğeler; hak, ekonomik fayda sağlama gücü ve kontroldür (Sultanoğlu ve Özerhan, 2018:330).

Hak; iki şekilde karşımıza çıkar. Bir tarafın mükellefiyetini ifade etmesi açısından; nakde sahip olunması hakkı, mal ve hizmet edinilmesi hakkı, sahip olunan ekonomik kaynakları diğer tarafla üstün şartlarda takas edebilme hakkı, daha önce tespit edilmiş gelecekteki belirsiz bir olayın oluşması durumunda diğer tarafın ekonomik kaynağı elden çıkarma mükellefiyetinden faydalanma hakkı.

Bir tarafın mükellefiyetini ifade etmeme açısından; stoklar, maddi duran varlıklar benzeri fiziki bir yapıda olan kalemler üzerinde kazanılan haklar, fikri mülkiyetten tasarruf edilmesi hakkı (Sultanoğlu ve Özerhan, 2018:330).

Kavramsal çerçeve madde 4.7'de; Hakların genel olarak sözleşme, yasalar gibi araçlar vasıtasıyla oluştuğu ifade edilmiştir. Örneğin bir işletme maddi duran

varlığı satın alma yoluyla ya da kiralama yoluyla hak sahibi olabileceği gibi; özkaynağa dayalı araç, borçlanma aracı edinerek de hak sahibi olabilir.

İşletmelerin kendi varlıklarından ekonomik yarar sağlayamadıkları; bu nedenle işletmelerin çıkardığı, geri alım yaptığı ya da elde tuttuğu özkaynağa dayalı araçları ile borçlanma araçlarının işletmenin ekonomik kaynakları olmasına kavramsal çerçevede madde 4.10'da dikkat çekilmiştir. Bu husus ana ortaklık- bağlı ortaklık ilişkisi içinde bulunan işletmelerin, bir diğerinin özkaynağa dayalı araç ya da borçlanma aracına sahip olunması durumunda da geçerlidir.

Ekonomik fayda üretme potansiyeli; Bir hakkın ekonomik fayda üretme potansiyeline sahip olabilmesi için; halihazırda var olması ve bu hakkın en az bir sebepten işletme için fayda sağlayıp bu fayda dolayısıyla diğer taraflarında ekonomik fayda sağlamanın mümkün olması gerekir. Hak, ekonomik fayda sağlama potansiyeli düşük olsa bile ekonomik kaynak vasfını taşıdığı sürece varlık olarak; finansal tablolara dahil edilip edilmeyeceğine ve hangi ölçüm metodunun kullanılacağına ilişkin çeşitli kararları etkileyebilir (Kavramsal Çerçeve, 2018: Madde 4.14-4.15).

Kontrol; işletmenin sahip olduğu ekonomik kaynakların tasarrufuna karar verebilme ve ekonomik kaynaktan elde edilecek yararı devamlı hale getirebilmektir. Ayrıca kontrol, başka tarafların işletmenin sahip olduğu ekonomik kaynaklar üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmasına ve ekonomik yarar sağlmasına mani olmayı da içerir (Kavramsal Çerçeve, 2018: Madde 4.20).

Yükümlülük; işletmenin, geçmişte meydana gelmiş olaylar sonucunda oluşan ekonomik kaynağı elden çıkarma konusunda hali hazırdaki mükellefiyeti olarak ifade edilmektedir (Aracı ve Bekçi, 2019:877)

Yükümlülükten bahsedebilmek için tanımda da bahsedildiği gibi; işletmenin hali hazırda bir yükümlülüğünün olması, ekonomik kaynağın devredilmesi, geçmişte meydana gelmiş olaylar sonucunda oluşması gerekir (Kavramsal Çerçeve, 2018: Madde 4.27).

İşletmenin hali hazırda bir yükümlülüğünün olması; İşletmenin yerine getirmek zorunda olduğu bir sorumluluktur. İşletmenin hali hazırda bir yükümlülüğü olabilmesi için ekonomik kaynağı elden çıkarmaktan imtina edecek

bir durumunun olmaması ve geçmişte meydana gelmiş olaylardan ötürü olmasıdır (Sultanoğlu, 2019:210).

Ekonomik kaynağın devredilmesi; mükellefiyetin, ekonomik kaynağın başka taraflara devrinin yapılması gerektiği konusunda işletmenin gerekli yetkinliğe sahip olması durumudur (Sultanoğlu, 2019:210).

Mükellefiyet, ekonomik kaynağın devir potansiyeli düşük olsa bile yükümlülük olarak; finansal tablolara dahil edilip edilmeyeceğine ve hangi ölçüm metodunun kullanılacağına ilişkin çeşitli kararları etkileyebilir (Kavramsal Çerçeve, 2018: Madde 4.38).

Geçmişte meydana gelmiş olaylar sonucunda oluşması; Mevcut bir yükümlülüğün geçmişe bağlı olarak oluşmasının; aşağıda ifade edilen hususların mevcudiyeti halinde oluşacağı kavramsal çerçeve madde 4.43'te açıklanmıştır. Buna göre; işletmenin ekonomik fayda sağlamış olması ve işletmenin normal şartlarda ekonomik kaynağı devretmeyeceği, sorumluluk gereği ekonomik kaynağını devretme mecburiyetinin olmasıdır.

Özkaynaklar; İşletmelerin finansal durum tablosunda, varlık toplamı ile yükümlülük toplamı arasındaki farkıdır (Kızıl ve diğerleri, 2016:11).

Özkaynaklar, borç tanımı ile ifade edilmeyen talep hakkıdır. Söz konusu talep hakları nitelik itibariyle işletme tarafından çıkarılan çeşitli paylar ve özkaynak üzerinde mevcut talep hakkından farklı bir talep hakkının ihracı ile ilgili yükümlülüklerdir (Sultanoğlu ve Özerhan, 2018:333).

Finansal Performans: Karın tespit edilmesinde etkili iki faktör gelirler ve giderlerdir.

Gelirler; bir takvim döneminde ekonomik fayda sağlayan olaylardaki çoğalma sonucu işletmedeki varlık artışı ya da diğer şekillerde meydana gelen işlemler sonucunda oluşan varlık artışı ya da özkaynaklarda ortakların işletmeye koydukları fonlar dışındaki kalemlerde artışa sebep olan yükümlülüklerdeki azalış olarak ifade edilmektedir (Durak, 2010:43).

Giderler; bir takvim döneminde ekonomik fayda sağlayan olaylardaki azalmalar sonucu işletmedeki varlık azalışı ya da diğer şekillerde meydana gelen işlemler sonucunda oluşan varlık azalışı ya da özkaynaklarda ortaklara yapılan

ödemeler dışında özkaynak kalemlerinde meydana gelen eksilmelere neden olan yükümlülüklerdeki artış olarak ifade edilmektedir (Kıymetli Şen ve diğerleri, 2015:23).

Gelir ve giderler; finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlarda fayda sağlamaları açısından; gelir tablosunda farklı şekillerde sunulurlar. Örnek olarak; işletmenin esas faaliyetlerinden elde ettiği gelir ve giderleri ile esas faaliyetleri dışındaki faaliyetlerinden elde ettiği gelir ve giderleri gelir tablosunda ayrı olarak sunulur. (Kızıl ve diğerleri, 2016:18).

6. Ölçüm

Ölçüm, finansal tablolarda var olan hesapların tahakkuk ettirilecekleri, finansal durum tablosu ve kar veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulacakları parasal değerlerin tespit edilmesidir (Duman ve Yücenurşen, 2017:1311).

Kavramsal çerçevede 2 ölçüm esası mevcuttur. Bunlar tarihi maliyet ve cari değerdir. Cari değer de; gerçeğe uygun değer, varlıklar için kullanım değeri - yükümlülükler için ifa değeri ve cari maliyet ölçüm esaslarını içermektedir.

Finansal tablo hesaplarına uygulanacak ölçüm esaslarının tercih edilmesinde finansal tablo kullanıcılarına faydalı finansal bilgi sağlama amacı yol gösterir. Bu nedenle kullanılacak ölçüm teknikleri sonucunda sunulacak finansal bilgiler “temel niteliksel özellikler” ve “destekleyici niteliksel özelliklere” sahip olmalıdır (Kaya, 2019:842).

Tarihi maliyet; Varlıkların ve yükümlülüklerin edinildikleri tarihteki değeridir (Baskan, 2020:35).

Varlık, yükümlülük ve bunlara neden olan olayların değeri ile ilgili faydalı bilgi sağlamaktadır. Varlığın tarihi maliyetinde değer kaybı oluşması durumunda varlığın değeri azaltılır; yükümlülüğün tarihi maliyetinde ekonomik fayda oluştuğunda ise yükümlülüğün değeri artırılır (Kaya, 2019:841).

Cari değer; Kavramsal çerçevenin 6.10. maddesi cari değer, varlık, kaynak, gelir ve giderlerin ölçüm gününde var olan koşullara göre güncel değeri ile finansal tablolarda sunulduğunu belirtmektedir.

Gerçeğe uygun değer; “Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar” olarak ifade edilmektedir (Pamukçu, 2011:83).

Kullanım Değeri ve İfa Değeri; Kullanım değeri; firmanın sahip olduğu varlıklarının gelecekte elde edecekleri net nakit girişlerinin iskonto edilerek bugünkü değeri üzerinden finansal tablolarda gösterimini sağlayan bir yöntemdir (Örten ve diğerleri, 2018:11).

Kullanım değeri, işletmeden işletmeye değişebilen bir ölçüm esasıdır. Bu yöntem işletmelerin gelecek durumlarına ilişkin tahmin yapabilmesine olanak sağlamaktadır (Baskan, 2020:36).

İfa değeri ise; işletmenin sahip olduğu borçları için gelecekte ödenecek net nakit çıkışlarının iskonto edilmiş bugünkü değerleri üzerinden finansal tablolarda gösterimini sağlayan bir yöntemdir. (Özerhan ve Yanık, 2012:24).

Cari maliyet; Varlıklar, benzer niteliklere sahip diğer bir varlığın iktisabı için çıkışı gerekli nakit ve nakit benzerlerinin değerleri ile finansal tablolarda sunulurlar. Borçlar; borcun ifası nedeniyle ödenmesi zorunlu nakit ve nakit benzeri kıymetlerin iskonto yapılmamış değerleriyle finansal tablolarda sunulurlar (Kıymetli Şen ve diğerleri, 2015:24).

7. Sunum ve Açıklama

Kavramsal çerçevenin 7.2 maddesi; Finansal raporların, bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılar nitelikte olması ve gerçeğe uygun olarak sunulmasının söz konusu bilgilerin tesirli bir biçimde sunulması ile mümkün olacağını, öte yandan tesirli bir sunumun finansal raporların hem anlaşılabilir olmasına hem de karşılaştırılabilir olmasına katkı sağladığına dikkat çekmektedir.

Tesirli iletişim için finansal raporlarda standart bilgiler yerine işletmeye özgü bilgilerin sunulmasının daha yararlı olacağı aynı zamanda sürekli tekrar eden aynı bilgilerin sunulmasının finansal raporların yararlı olma özelliğini yitireceği kavramsal çerçevenin 7.6 maddesinde ifade edilmiştir.

Varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve giderlerden nitelikleri itibariyle benzer olanların aynı bölümde gösterilmesi olan sınıflama kavramına kavramsal

çerçevenin 7.7 maddesinde yer verilmiştir. Varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve giderlerden nitelikleri itibariyle benzer olmayanların bir arada sunulması finansal raporların gerçeğe uygun bir sunumdan uzak olmasına, anlaşılabilirliğine ve bilgi kullanıcılarının karşılaştırma yapabilmelerine engel olabileğine kavramsal çerçevenin 7.8 maddesi dikkat çekmektedir.

Bunun yanında varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve giderlerden nitelikleri itibariyle benzer olanların aynı yerde sınıflandırılmasını ifade eden toplulaştırma kavramına kavramsal çerçevenin 7.20 maddesinde yer verilmektedir.

Bu sayede büyük çaplı ayrıntılar özet hale getirilir. Toplulaştırma yaparken ihtiyacı sağlayacak bilgilerin toplulaştırma yaparak bilgi kullanıcılarından gizlenmesine dikkat edilmelidir (Kavramsal Çerçeve, 2018: Madde 7.21).

III. FİNANSAL ARAÇLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, finansal araç kavramı ve türleri, finansal piyasalarda işlem gören finansal araç çeşitleri, finansal araçların Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre değerlendirme ölçüleri açıklanmaktadır.

A. Finansal Araç Kavramı ve Türleri

Finansal araç; “Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir” şeklinde ifade edilmektedir (Örten ve diğerleri, 2018:327).

Nakit, sözleşmeye bağlı finansal varlıklar, senede bağlı, senede bağlı olmayan ticari alacaklar ve ticari borçlar, hisse senedi gibi özkaynağa dayalı finansal araçlar, devlet tahvili, hazine bonusu vb. borçlanma araçları ve türev ürünler finansal araçlardır. Finansal kiralama da, sözleşmeye dayalı olduğundan kiracı açısından finansal borç oluştururken, kiralayan açısından finansal varlık unsurudur. Finansal araçlar, uzun vadede ve daha az riskle yatırım yapmak isteyenlere fırsat sunmak amacıyla doğmuştur (Kaya, 2015:106).

Tms ve Tfrs çerçevesinde finansal araçlar bazında; TMS 32: Finansal Araçlar: Sunum, TMS 39: Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, TFRS 7: Finansal Araçlar, Açıklamalar, TFRS 9: Finansal Araçlar standartları mevcuttur (İpek, 2019:59).

TMS 32; borç veya özkaynakların finansal araç olarak muhasebeleştirilmesi, finansal varlık ve borçların mahsup yapılması ilkesine amaç edinir (Mısırlıoğlu, 2008:66).

TFRS 7; finansal araçların firmaların mali durum ve finansal verimliliği bakımından arz ettiği değeri, işletmelerin sahip olduğu finansal araçları dolayısıyla faaliyet sürecinde karşılaştığı risklerin özellik ve düzeyi ile mevcut

riskler ile nasıl başa çıktığı konularında finansal tablo ve dipnotlarında açıklama yapmayı amaç edinir (TFRS 7: madde 1).

TMS 39; TFRS 9 kapsamına dahil olan tüm finansal araçlar için, TFRS 9'un bu standardın korunma muhasebesi ilkelerinin uygulanmasına izin vermesi ve finansal aracın bu standart gereği korunma şartlarına haiz ve korunma ilişkisinden kaynaklanması sonucunda uygulanır (TMS 39: madde 2).

TFRS 9; işletme tarafından elde edilecek nakit akışlarının değerini, zamanını ve nakit akışlarının elde edilip edilmeyeceği gibi değerlendirmeler konusunda finansal bilgi kullanıcılarına finansal varlık ve finansal yükümlülüklerine ilişkin, ihtiyaçları doğrultusunda ve yararlı olabilecek finansal raporlama ilkelerini belirlemeyi amaç edinir (İpek, 2019:60)

Finansal Varlık: Finansal varlıkların kapsamına; nakit, döviz, banka mevduatları ve çek gibi likit değerler, hisse senedi, konsolidasyona dahil olmayan iştiraklerde sahip olunan paylar, müşterek yönetime tabi paylar ve limited şirket payları gibi başka işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlar, sözleşmeden kaynaklanan; başka işletmelerin çıkardığı tahvil, kar zarara katılma belgesi gibi borçlanma araçları, alacaklar ve kullanılan krediler gibi likit kıymetler veya finansal varlığa sahip olma hakları, hisse senedi opsiyonları, rüçhan hakkı kuponları ve katılma intifa senedi gibi başka işletmelerin hisse senetlerini elde etme hakkı, kurların sözleşmede yazılan kurdan daha düşük olduğunda satın alma imkanı sunan vadeli işlem sözleşmeleri, swap, opsiyon gibi türev araçların fayda sağladığı durumlarda finansal varlık ve finansal borçların diğer firma ile değiştirilmesine ve satın alınmasına imkan tanıyan sözleşmeler ve işletmelerin kendi özkaynağına dayalı araçlarını almaya mecbur eden ya da edebilecek ve firmanın kendi özkaynağına dayalı araçlarıyla ödemesi yapılacak ve ödenebilecek olan türev ürün niteliğinde bulunmayan kontratlar ile firmanın sayısız kendisinin özkaynağına dayanan finansal araçlarını edinme imkanı tanıyan türev ürün niteliğinde olan sözleşmeler. Firmanın kendisinin hisse senetleri üzerine yazılmış türev araçları ile hisse senedi ile değiştirilebilir tahvilleri edinme hakkı tanıyan kontratlar girmektedir (Örten ve diğerleri, 2018:327-328).

Bu kapsamda, işletmeler banka mevduatını finansal varlık olarak kayıtlarına alırken, bankalar finansal borç olarak kayıtlarına alırlar. Yine nakit, çek, hisse

senetleri, tahviller, hazine bonoları ve finansman bonoları, elde tutan işletmeler açısından finansal varlık olarak kayıtlara alınır. Öte yandan finansal kiralama da finansal varlık kapsamına girmekle birlikte, faaliyet kiralaması finansal araç kapsamına girmemektedir (Fındık, 2016:63-64).

Finansal Borç: Sözleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan ve işletmede aşağıdaki mükellefiyetlere neden olan işlemler finansal borç kapsamına alınmaktadır. Tahvil, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil, kar zarara katılma belgesi gibi çıkarılan borçlanma araçları, satıcılara, ortaklara, iştiraklere, bağlı ortaklara borçlar gibi mal ve hizmet satın alınması sonucunda oluşan ve karşılığında finansal araç verilerek kapatılan mükellefiyetler, karşı tarafa olan borcu kapama ya da onun zararını giderme olanağı sağlayan türev araçların düzenlenmesi ya da opsiyon yazımı ve firmanın kendisinin özkaynağına dayalı araçlarından bir bölümünü verme mecburiyeti veren türev araç niteliğinde bulunmayan sözleşmeler finansal borç kapsamındadır (Örten ve diğerleri, 2018:328).

Dolayısıyla bir sözleşmenin, finansal araç kapsamına girebilmesi için emtia, hizmet imal edilmesi veya emtia, hizmet satışını kapsayan sözleşmeye dayalı olarak oluşsa dahi karşı taraf sözleşmeden doğan yükümlülüğünü mal ya da hizmet olarak değil finansal araç ile yerine getirmelidir (Örten ve diğerleri, 2018:328-329).

Özkaynağa Dayalı Finansal Araç: İşletmenin bütün borçlarının ödenmesinden sonra net varlıktan pay alma hakkı veren sözleşmelerdir (Ceran ve Öz, 2014:230).

Hisse senetleri, limited şirkette sahip olunan paylar, hisse senedi opsiyonları özkaynağa dayalı finansal araç kapsamına girmektedir. (Örten ve diğerleri, 2018:329).

Çıkarılan finansal aracın özkaynağa dayalı araç olarak sınıflanabilmesi için sözleşmenin temettü haricinde nakit ve nakit benzeri varlık ya da diğer bir işletmenin finansal aracı niteliğindeki bir tutara ilişkin ödeme mükellefiyeti içermemeli ve karşı tarafın lehine bir durum varsa, diğer bir varlık ya da finansal borç ile takas etme seçeneği vermemeli, verse bile takasta kullanılacak oranının sözleşme tarihinde belli olması gerekmektedir (Örten ve diğerleri, 2018:329).

Hisse senetleri farklı içeriğe sahip imtiyazlı olarak çıkarılabilmektedir. Kar payında, yönetim hakkında, tasfiye bakiyesinden pay almada imtiyaz veren hisse senetleri örnek gösterilebilir. Bir finansal araç, kar garantili olarak çıkarılıyorsa ya da hisse senetleri belli bir fiyatın altına düştüğünde geri alınması garantisini ile çıkarılan geri çağrılabilir hisse senedi niteliği taşıyorsa faiz garantisini ve geri alma taahhüdü içerdiğinden dolayı bu finansal araç borçlanma aracı olarak finansal raporlarda sunulmalıdır (Örten ve diğerleri, 2018: 330).

Bir menkul kıymet, kardan pay alım hakkı sağlayıp tasfiyeden pay alım hakkı sağlamıyorsa borçlanma aracı olarak finansal raporlarda sunulmaktadır. Menkul kıymet gelir ortaklığı senedi ya da kar zarara katılma belgeleri örnek olarak verilebilir. Öte yandan sözleşmenin yapıldığı tarihte var olmayıp, ilerleyen zamanlarda sözleşmenin taraflarının kontrolü dışında meydana gelen olaylara bağlı olarak şirket tarafından ödeme yapılması ya da şirketin kendi hisse senetlerini vermesi mecburiyeti doğuran sözleşmeler borçlanma aracı olarak finansal raporlarda sunulmaktadır. Yine işletmenin sahip olduğu menkul kıymet, ilerleyen dönemlerde söz konusu menkul kıymet karşılığında nakit ya da finansal araçlar edinerek sonlandırma ya da işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlar ile takas imkanı sunuyorsa borçlanma aracı olarak finansal raporlarda sunulmaktadır (Örten ve diğerleri, 2018: 330).

Türev Finansal Araç: İki taraf arasında mukavele ile kurulan belli sayıdaki standart bir malın, menkul kıymetin, finansal göstergenin veya yabancı paranın işlem sırasında belirlenmiş fiyattan ve yine belirlenmiş bir yerde ve tarihte satın alınmasını ya da satılmasını içeren alım satım anlaşmalarını içerir (Aygören ve Kurtcebe, 2019:3).

Belirlenmiş tarihteki fiyatı diğer finansal varlığın ya da malın fiyatına direkt dayanan finansal araçlar türev araç şeklinde isimlendirilirler. Dolayısıyla türev finansal araçların fiyatı; döviz kuru, ürün fiyatı, faiz oranı, hisse senedi fiyatı gibi finansal varlığın ilgili tarihteki değerine göre şekillenir ve aynı zamanda sözleşmeye dayalı olarak sahibine hak ve yükümlülüğe sahip olma imkanı sağlar (Kurtcebe, 2015:11).

Türev finansal araçlar en fazla fiyat dalgalanmaları karşısında riskten korunma, spekülatif amaçlı ve arbitraj amaçlı işlemler dolayısıyla tercih edilmektedir (Kurar ve Çetin, 2016: 406).

Riskten korunmak; Türev araç kullanmanın en birincil nedeni riskten korunmak olup, yatırımcılar spot piyasalarda karşılaşılabileceği riskleri minimum seviyeye düşürmek amacıyla hareket ederler. 1970'li yıllardan sonra esnek kur sistemine geçilmesiyle birlikte oluşan fiyat dalgalanmalarının yatırımcılar üzerindeki riskleri artırması piyasalarda türev araçların riskten korunma amacıyla tercih edilme seviyesini artırmıştır (Akkaynak ve Yıldırım, 2019:26).

Spekülatif amaçlı olarak kullanım; düşürülmesi gereken riskin bulunmadığı durumlarda varlığın fiyatında oluşması muhtemel dalgalanmalara karşı bahis mantığıyla hareket ederek piyasada varlığın alınıp satılması durumudur. Buradaki hedef varlıkların fiyat ya da oranlarındaki dalgalanmalar sonucunda kazanç elde etmektir (Koçak Şen ve Sözbilir, 2019:1011).

Arbitraj; bir varlığın eş zamanlı olarak fiyatının düşük olduğu piyasadan alınıp yüksek olduğu piyasada satılması suretiyle fiyat değişikliklerinden faydalanarak kar sağlanmasıdır. Arbitraj işlemi için bir ürünün hem değişik piyasalarda işlem görmesi gerekir hem de piyasalar arasındaki fiyatının farklı olması gerekmektedir, aksi takdirde amacına ulaşamaz. Arbitrajın yer ve zaman olarak iki çeşidi vardır. Yer arbitrajında, eş zamanlı olarak varlığın fiyatı hangi piyasada daha az ise o piyasadan alınır, varlığın fiyatı hangi piyasada fazla ise o piyasada satılır. Zaman arbitrajında; eş zamanlı olarak varlık spot piyasadan alınıp, vadeli piyasalarda satılmaktadır (Akkaynak ve Yıldırım, 2019:26).

Başlıca türev finansal araçlar, aşağıdaki gibidir:

Forward işlemler; tarafların para birimlerini ileri bir tarihte takas etmek amacıyla yapılan bir sözleşme işlemine dayanır. Kur riskine karşı kendini garanti altına almak isteyen işletme bankalar vasıtasıyla forward sözleşmesi alıp satabilirler. Öte yandan, ithalat yapan bir firma 5 ay sonraki Euro akreditifi için bugünden ne kadar TL ödeyeceğini bilmek ister. Forward işlem sayesinde ithalatın maliyeti önceden belli edilip malın yurtiçi piyasa fiyatı ona göre tespit edilebilmektedir (Berk, 2005:351).

Forward işleminde taraflardan birisi alıcı diğer satıcı olup; alıcı sözleşmede belli edilen fiyattan mal ya da menkul kıymeti alıp ödeme işlemini yapar, satıcı ise sözleşmede belli edilen fiyattan mal ya da menkul kıymeti satar. Bu işlemde, sözleşmeye konu ürünün fiyatı, miktarı ve teslim tarihi işlem tarihinde belli edilmektedir (İşler ve Utku, 2015:186).

Futures işlemler; döviz, tahvil, hazine bonosu mal gibi varlıkların işlem anında belli edilen tarihte ve belli edilen fiyattan organize piyasalarda alınıp satılması esasına dayanan sözleşmelerdir (Berk, 2005: 352).

Futures sözleşmeler, özelliği bilinen bir ürünün sözleşme anında belli edilmiş fiyattan gelecekte teslimini içeren hükme ve eş zamanlı olarak alıcı ve satıcıya yasal haklar veren özelliğe sahiptirler (Kurar ve Çetin, 2016: 408).

Opsiyonlar; alıcı tarafa işlem anında belli edilen ileriki bir tarihte ya da belirli bir zaman süreci içerisinde önceden tespit edilen fiyattan finansal ürünü opsiyonun türüne göre alma ya da satma hakkı veren, satıcıya yükümlülük yükleyen ve opsiyon primi olarak ifade edilen bir fiyatın alıcı tarafından satıcıya ödendiği kontratlardır (Gülten, 2017: 250).

Opsiyonlar vade bakımından 2 çeşit olup; avrupa tipi ve amerika tipidir. Avrupa tipi opsiyonlar, vadesinde opsiyonu kullanma hakkı tanırken; amerikan tipi opsiyonlar ise sözleşmede belli edilen tarihe kadar herhangi bir tarihte opsiyonu kullanma hakkı tanırırlar (Sakarya ve Akkuş, 2018: 285-286).

Opsiyonun, alım opsiyonu (call) ve satım opsiyonu (put) olmak üzere iki türü mevcuttur. Alım opsiyonu; opsiyon alıcısına belli edilen tarihte ve belli edilen fiyat üzerinden dayanak varlığı satın alma yetkisi tanırken; satım opsiyonu ise belli edilen tarihte ve belli edilen fiyat üzerinden dayanak varlığı satma yetkisi tanımaktadır. Alım ya da satım opsiyonu, alıcı tarafa sözleşmeye konu edilen ürünü alma ya da satma yetkisi verirken; satıcı tarafa opsiyonun kullanılması neticesinde dayanak varlığı diğer taraftan alma ya da satma yükümlülüğü oluşturmaktadır. Opsiyonu alma ve satma yetkisinin kullanılması alıcı tarafın kararına bırakılması bu sözleşme türünü diğerlerinden farklı kılmaktadır (Kıllı ve Evcı, 2016: 655-656).

Swap; belirli bir finansal varlıktan ya da yükümlülükten kaynaklanan gelecekte oluşabilecek nakit akışlarının tarafları arasında değiştirilmesini içeren anlaşmadır (Ersoy ve Ünlü, 2016: 145).

Swaplar, işletme varlıklarının sağladığı kazancı çoğaltmak, kaynak maliyetini düşürmek, nakit akışlarını düzene sokmak gibi finansal risklere karşı önlem almak amacı ile tercih edilmektedir (Yılmaz ve Şahin, 2009: 395).

Ayrıca swap ürünler, faiz oranları ile döviz kurlarındaki değişikliklerin meydana getirdiği riskleri minimum seviyeye indirmek amacıyla tercih edilmektedir. Türkiye’de, bankalar kredi fon yönetimi ve yatırım ihtiyaçları nedeniyle swap işlemlerinde taraflardan biri olarak ya da taraflar arasında aracılık rolü üstlenerek swap işlemine müdahil olurlar (Yıldırım ve Aslan, 2016: 294).

Faiz swapı, para swapı ve mal swapı olmak üzere üç swap türünden bahsedilebilir.

Faiz swapı; farklı faiz koşullarını içeren borçlanmaya sahip olan iki tarafın; belli edilen süre boyunca faiz ödemelerini karşılıklı takas etmeleri esasına dayanan kontratlardır. Örnek olarak bu uygulamada değişken faiz, sabit faizle; libor, prime rate ile takas edilerek faiz ödemeleri değiştirilmektedir (Sabuncu, 2016: 25).

Para swapı; aynı büyüklükteki farklı paraların vade sonunda orijinal para birimleri üzerinden önceden anlaşılmış kur ile geri ödenmek üzere değiştirilmesidir (Kurar ve Çetin, 2016: 410).

Mal swapı; taraflar arasında sözleşme kapsamında tespit edilen miktar ve özellikteki malın sabit ve değişken değerlerini belli süre içerisinde değiştirilmesi esasına dayanan kontratlardır (Aygören ve Kurtcebe, 2019: 6)

B. Finansal Piyasalarda İşlem Gören Finansal Araçlar

Para Piyasası Araçları: Hükümetlerin ve çeşitli finansal kuruluşların gelir sağlamak ve likidite gereksinimlerini gidermek amacıyla ihraç ettikleri finansal araçlardır. Para piyasası araçları ödeme süresi azami bir yıl olan, işlem maliyetleri az olan ve likit olma özelliği yüksek olan araçlardır (Günel, 2012: 24-25).

Hazine bonusu, finansman bonusu, banka kabulü, repo, mevduat sertifikaları, Eurodolar, varlığa dayalı menkul kıymetler para piyasası araçları olarak gösterilebilir (Eroğlu ve diğerleri, 2016: 289).

Hazine Bonosu: Hazinesinin, kamu açığını finanse etmek için ihraç ettiği kısa vadeli araçtır. Ayrıca geri ödenme riski çok düşük ve alınıp satılabilme özelliği çok fazla olup vergiden muaftır. Hazine bonusuna yatırım yapan taraf büyük çoğunlukla ticari bankalardır (Eroğlu ve diğerleri, 2016: 289).

Finansman Bonosu: Tanınmış firmalar ile finansal kuruluşların; kısa vadeli fon ihtiyaçlarını gidermek amacıyla ihraç ettikleri kısa vadeli finansal araçtır. Geri ödenme riski çok düşük değildir ve likidite özelliğine sahip değildirler (Günel, 2012: 26).

Banka Kabulü: Uluslararası ticarete birbirlerini tanımayan taraflar arasında kullanılan banka kabulünde, bankalar ithalatçı firma adına satılan ürüne ilişkin tutarın sözleşmede belirtilen tarihte ödeneceğini ihracatçı firmaya garanti eder. Vadeleri 30 – 270 gün arasındadır (Günel, 2012: 27).

Repo: Taraflardan birinin; sözleşmede belirtilen tarihte ve sözleşmede belirtilen bedel üzerinden menkul kıymeti geri satın alma taahhüdü ile satma amacıyla yaptığı bir işlem olarak tanımlanmaktadır. Borçlu taraf vadede borcunu ödemediği takdirde verilen menkul kıymetler borcun yerine geçmektedir. Vadeleri 1-15 gün arasında olmakla birlikte 1, 3, 6 aylık olarak da yapılmaktadır (Günel, 2012: 26-27).

Mevduat Sertifikaları: Bankalar tarafından vadeli mevduat sahiplerine verilen; anapara tutarı, vadesi ve faizini belli eden finansal araç olup alınıp satılabilme özelliği fazladır (Eroğlu ve diğerleri, 2016: 290).

Eurodolar: Avrupa doları ismiyle bilinen bu fonlar; Amerikan bankalarının ülkesi dışındaki şubeleri ile diğer ülkelerin bankalarında dolar türünden tutulan mevduatları ifade etmektedir (Eroğlu ve diğerleri, 2016: 290).

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler: Firmalar ile bankaların; varlıkları ve alacakları karşısında ihraç etmiş oldukları vadesi gelmeden paraya çevrilebilme özelliğine sahip finansal araçlardır (Eroğlu ve diğerleri, 2016: 291).

Sermaye Piyasası Araçları: Sermaye Piyasası Kanunu'nun madde 3 ş bendinde sermaye piyasası araçları “Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları”nı söylemektedir.

Ayrıca Sermaye Piyasası Kanunu madde 3 o bendine göre menkul kıymetler; “Para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını ve borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını” belirtmektedir.

Dolayısıyla sermaye piyasası araçları; hisse senetleri, tahviller, ipotek senetleri (Günel, 2012: 29) ve depo sertifikaları (Adıgüzel, 2017: 3) olarak gösterilebilir.

Hisse Senetleri: Bir firmanın varlık ve gelirleri üzerinde alacak hakkını veren ortaklık paylarıdır. Hisse senetleri uzun vadeli kaynak gereksinimi olan firmalar tarafından ihraç edilmektedir (Günel, 2012: 29).

Hisse senetleri sahibine kar payı, rüçhan hakkı, tasfiye bakiyesine iştirak etme, şirket yönetimine katılma, oy kullanma, bilgi sahibi olma hakları vermektedir (Güven ve Yazıcıoğlu, 2019: 80).

Tahviller: Devletin, yerel yönetimlerin ve şirketlerin gelir gider dengesizliklerinden dolayı oluşan fon ihtiyacını karşılamak nedeniyle ihraç ettikleri uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Devlet tahvillerinin vadesi 1- 30 yıl, yerel yönetimler ve şirketlerin ihraç ettiği tahvillerin vadesi 10-30 yıl arasındadır (Günel, 2012: 29-30).

Tahvil, yatırımcısına tahvil üzerinde yazılı olan değeri ve faizi elde etme olanağı vermektedir (Atay ve Gülen, 2019: 113).

İpotek Senetleri: Tasarruf kuruluşları ve ipotek şirketlerinin gayrimenkul finansmanı dolayısıyla ihraç ettiği finansal araçlardır. İpotek senetlerinin vadesi 15-30 yıl arasındadır (Günel, 2012: 29).

Depo Sertifikaları: Yabancı sermayeli ihraççıların yabancı menkul kıymetlerini temsilen Türkiye sınırları içinde ihraç edilen finansal araçlardır (Adıgüzel, 2017: 3).

C. TMS/TFRS'de Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda yer alan ölçüm esasları; tezin 2.2.6 bölümünde açıklanmış olup, bu bölümde finansal araçların değerlemesi açıklanmıştır.

1. Finansal Araçların Değerlemesi

TMS 32'nin UR 3 maddesine göre; nakit, mübadele aracı olduğu ve tüm iktisadi işlemlerin ölçümlenmesinde ve finansal tablolara alınmasında belirleyici olduğundan dolayı finansal bir varlık olduğu ifade edilmiştir. Buna göre banka ya da herhangi bir finans kuruluşunda bulunan nakit mevduatta finansal bir varlıktır.

Öte yandan TMS 32'nin UR 4 maddesine göre; ticari alacaklar - ticari borçlar, alacak senetleri - borç senetleri, kredi alacakları - kredi borçları, alacak tahvilleri - borç tahvilleri ileriki bir dönemde sözleşmeden kaynaklanan nakit elde etme hakkını belirten finansal varlıklarla ileriki bir dönemde sözleşmeden kaynaklanan nakit ödeme mükellefiyetini belirten finansal borçlara ilişkin örneklerdir.

Her koşulda, taraflardan birisinin sözleşmeye bağlı nakit elde etme hakkı (ya da ödeme mükellefiyeti) diğer tarafın buna karşılık gelen ödeme mükellefiyeti (ya da elde etme hakkı) ile ilintilendirilir (TMS 32: UR 4).

Kasa Hesabının Değerlemesi

Türk Lirası Kasa Hesabının Değerlemesi: Uluslararası muhasebe standartlarına göre nakit kıymetler finansal varlık grubunda yer almaktadır. Finansal varlıklar gerek ilk muhasebeleştirilmede gerek daha sonra gerçeğe uygun değeriyle değerlemeye tabi tutulur. Bu nedenle kasa mevcudu da finansal varlık grubuna girdiğinden gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilir. Uluslararası muhasebe standartlarına göre türk lirası kasa mevcudunun itibari değeri gerçeğe uygun değerini ifade etmektedir (Demir, 2019: 538).

Döviz Cinsinden Kasa Hesabının Değerlemesi: Uluslararası muhasebe standartlarına göre yabancı paralar; gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmektedir. Yabancı paraların gerçeğe uygun değeri ise borsada oluşan, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ve T.C. Merkez Bankası'nın belirlediği kurlardır (Demir, 2019: 540).

Banka Hesabının Değerlemesi

Türk Lirası Banka Hesabının Değerlemesi: Uluslararası muhasebe standartlarına göre türk lirası banka mevduatı; ilk muhasebeleştirilmede gerçeğe uygun değeriyle ölçülür, dönem sonlarında etkin faiz yöntemiyle itfa edilmiş maliyetiyle değerlemeye tabi tutulurlar (Demir, 2019: 510-511).

Döviz Cinsinden Banka Hesabının Değerlemesi: Uluslararası muhasebe standartlarına göre döviz niteliğindeki mevduatların; ilk muhasebeleştirilmesinde gerçeğe uygun değeriyle ölçülür, ileriki dönemlerde etkin faiz yöntemi uygulanmış itfa edilmiş maliyetiyle ölçümlenmektedir (Yücel ve diğerleri, 2020: 25).

Menkul Kıymetlerin Değerlemesi

Hisse Senetlerinin Değerlemesi: TFRS 9 madde 5.1.1 göre; önemli bir finansman bileşeni içermeyen ticari alacakların haricindeki finansal varlıklar ya da finansal yükümlülükler ilk muhasebeleştirilmelerinde gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilmektedirler. Gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılanlar dışında, finansal varlık ve yükümlülüklerin elde edinilmesinde katlanılan masraflar gerçeğe uygun değerlerine eklenmektedir.

TFRS 9 madde 5.2.1 göre ise finansal varlıkların sonraki muhasebeleştirilmesinde ise, ilgili varlığın elde bulundurulma niyetine göre; itfa edilmiş maliyet, gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden gösterilen, gerçeğe uygun değer değişimi kar ya da zararda gösterilen değerlendirme yöntemlerinden birisi tercih edilebilmektedir.

Tahvil, Senet ve Bonoların Değerlemesi: TFRS 9 madde 5.1.1 göre; mühim bir finansman bileşeni içermeyen ticari alacakların haricindeki finansal varlıklar ya da finansal yükümlülükler ilk muhasebeleştirilmelerinde gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilmektedirler. Gerçeğe uygun değer değişimi kar zarara yansıtılanlar dışında, finansal varlık ve yükümlülüklerin elde edinilmesinde katlanılan masraflar gerçeğe uygun değere eklenmektedir.

TFRS 9 madde 4.1.2 ye göre; işletme yönetimi finansal varlığı sözleşmeden kaynaklı nakit akışını tahsil niyeti ile ve sözleşmeden kaynaklı anapara ve faizini kapsayan nakit akışı oluşturması niyetiyle elde bulunduruyorsa finansal varlığı itfa edilmiş maliyetinden ölçülmektedir.

TFRS 9 madde 4.1.2A ye göre; işletme yönetimi finansal varlığı sözleşmeden kaynaklı nakit akışının tahsili ve finansal varlığın elden çıkarılması niyetiyle elde tutuyor hem de sözleşmeden kaynaklı anapara ve faizini kapsayan nakit akışı oluşturması niyetiyle elde bulunduruyorsa finansal varlığı gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtarak ölçmektedir.

Alacak ve Borçların Değerlemesi

Senetsiz ve Senetli Alacak ve Borçların Değerlemesi: TFRS 9 madde 5.1.1 gereği; mühim bir finansman bileşeni içermeyen ticari alacakların haricindeki finansal varlıklar ya da finansal yükümlülükler başta muhasebeleştirilmelerinde gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmektedirler. TFRS 9 madde 5.1.3 gereği; mühim bir finansman bileşeni içermiyorsa ilk muhasebeleştirmede işlem bedeliyle kayıtlara alınır.

Alacaklar 1 yıl ya da daha uzun vadeli olacak şekilde önemli bir finansman bileşeni içeriyorsa; vade farkı tutarının hasılattan ayrıştırılıp faiz geliri olarak kayıtlara alınması gerekmektedir. Bu işlem sayesinde ticari alacaklar bilanço tarihinde itfa edilmiş maliyet değeri ile finansal tablolarda gösterilirler (Yücel ve diğerleri, 2020: 29).

TFRS 9 madde 5.1.1 gereği; mühim bir finansman bileşeni içermeyen ticari alacakların haricindeki finansal varlıklar ya da finansal yükümlülükler başta muhasebeleştirilmesinde gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilmektedirler.

İleriki dönemlerde; etkin faiz yöntemi uygulanmış itfa edilmiş maliyetiyle ölçülmektedirler (Yücel ve diğerleri, 2020: 32).

Banka Kredilerinin Değerlemesi: TFRS 9 madde 5.1.1 doğrultusunda banka kredileri ilk olarak gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilmektedirler.

Dönem sonlarında ise; öncelikle etkin faiz oranı tespit edilip, daha sonra tespit edilen etkin faiz oranı üzerinden hesap edilen itfa edilmiş maliyet değeri ile muhasebeleştirilmektedir (Demir, 2019: 516).

Çıkarılmış Tahvillerin Değerlemesi: TFRS 9 madde 5.1.1 doğrultusunda çıkarılmış tahviller ilk olarak gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilmektedirler.

Dönem sonlarında; etkin faiz oranı üzerinden hesap edilen itfa edilmiş maliyet değeri ile kayıtlara alınır (Yücel ve diğerleri, 2020: 31).

Finansal varlık ve finansal borçlar için yukarıda açıklanan TFRS 9'a göre baz alınan değerlendirme ölçüleri aşağıdaki tablodaki gibi özetlenebilir.

Çizelge 1. TFRS 9'a Göre Baz Alınan Değerleme Ölçüleri

TFRS -9 Hesap Adı	İlk Muhasebeleştirme	Sonraki Ölçüm
Kasa	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Banka (Vadesiz)	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Banka (Vadeli)	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet
Alacak Senetleri	Önemli finansman bileşeni içeren; Gerçeğe Uygun Değer - Önemli finansman bileşeni içermeyen İşlem Bedeli	Önemli finansman bileşeni içeren; İtfa Edilmiş Maliyet - Önemli finansman bileşeni içermeyen Kayıtlı Değer
Hisse Senetleri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Tahvil, Senet ve Bono	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet /GUD - Değerleme farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan
Alıcılar	Önemli finansman bileşeni içeren; Gerçeğe Uygun Değer - Önemli finansman bileşeni içermeyen İşlem Bedeli	Önemli finansman bileşeni içeren; İtfa Edilmiş Maliyet - Önemli finansman bileşeni içermeyen Kayıtlı Değer
Satıcılar	Önemli finansman bileşeni içeren; Gerçeğe Uygun Değer - Önemli finansman bileşeni içermeyen İşlem Bedeli	Önemli finansman bileşeni içeren; İtfa Edilmiş Maliyet - Önemli finansman bileşeni içermeyen Kayıtlı Değer
Borç Senetleri	Önemli finansman bileşeni içeren; Gerçeğe Uygun Değer - Önemli finansman bileşeni içermeyen İşlem Bedeli	Önemli finansman bileşeni içeren; İtfa Edilmiş Maliyet - Önemli finansman bileşeni içermeyen Kayıtlı Değer
Banka Kredileri	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet
Çıkarılmış Tahviller	Gerçeğe Uygun Değer	İtfa Edilmiş Maliyet

Kaynak: Yücel ve diğerleri, 2020: 18-35.

Çizelge 1'de, TFRS 9'a göre finansal araçların ilk edinilmelerinde ve sonraki aşamalarda kullanılan ölçüm yöntemleri de yer almakta olup, TFRS 9'un detaylı açıklamasına 4. Bölümde yer verilmiştir.

IV. TFRS -9: FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI

Bu bölümde, Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar Standardı'nda (TFRS 9) benimsenen temel amaç, finansal varlıkların sınıflandırılmasında ele alınan kriterler, finansal varlıkların ilk iktisabında ve ileriki süreçlerde ne şekilde ölçüleceği, finansal yükümlülüklerin sınıflandırılması, beklenen kredi zararının ölçümü ve beklenen kredi zararının tespitinde kullanılan yaklaşımlar açıklanmıştır.

Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar Standardı (TFRS 9); Türkiye Muhasebe Standardı 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardının yerini almış olup 01 Ocak 2018 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Standart geriye dönük bir biçimde uygulanabilmektedir. Erken uygulamaya başlanıldığı durumlarda bu husus finansal tablo ve dipnotlarında açıklanmalıdır. (PWC, UFRS 9 Yayınları: 10).

TFRS 9 Standardında benimsenen temel amaç, bilgi kullanıcılarının firmanın ilerideki nakit akışlarına ilişkin değerini, zamanını ve belirsizliğini hesaplamaları için gereksinime göre ve yararlı bilgi içerecek biçimde finansal varlıklara ve finansal yükümlülükler için finansal raporlama esaslarını tespit etmektir (Özulucan ve diğerleri, 2017: 240).

Standart; finansal varlık ve yükümlülüklerin sınıflandırılması, ölçümü, korunma muhasebesi, beklenen kredi zararı, finansal tablolarda gösterme ve finansal tablodan çıkarmaya dair yeni yargılar içermektedir (TFRS 9).

A. Finansal Araçlar ve İlk Defa Finansal Tablolara Alma

Finansal araç, en az iki kişi arasında iktisadi olarak neticeleri belli olan, büyük çoğunlukla anlaşma dolayısıyla hukuki yaptırımları içeren ve tarafların imtina olasılığının az ya da mümkün bulunmadığı sözleşmedir (Tuğay ve Arısoy, 2019: 565)

TMS 32 kapsamında finansal araçlar düzenlenmiş olup buna göre; “*Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir*” denilmektedir.

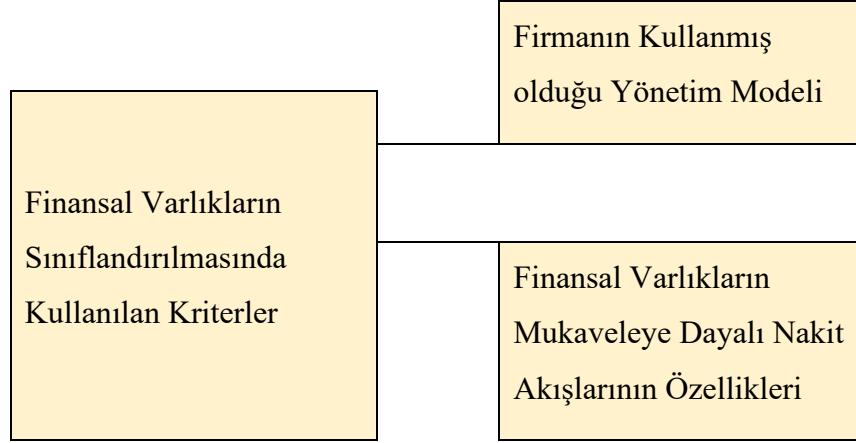
Nakit, sözleşmeye dayalı finansal varlıklar, senede bağlı olan ve senede bağlı olmayan ticari alacaklar ve ticari borçlar, pay senedi benzeri özkaynağa dayalı araçlar, hazine bonosu, devlet tahvili, banka bonosu gibi borçlanma araçları finansal araçlardır. Finansal kiralama mukavele kapsamında kiraya verenin açısından finansal varlık, kiracının açısından finansal borç niteliğinde olduğundan finansal araç olarak kabul edilir ve yine türev araçlar da finansal araç olarak kabul görmektedir (Kaya, 2015: 106).

İşletme, finansal varlık ya da finansal yükümlülüğü yalnız finansal araca ilişkin sözleşmenin taraflarından biri olarak var olduğunda finansal tablolarda sunacaktır (Yalçın, 2019: 325).

Bir finansal varlığın olağan şekilde elde edilmesi ya da satışı, ticari muamele tarihindeki veya teslim tarihindeki muhasebeleştirme tekniklerinden birisi tercih edilerek finansal tablolarda sunulmaktadır. Ticari işlem tarihi, firmanın bir varlığı iktisap etmeyi ya da satışı üstlendiği tarih olup; teslim tarihi, bir varlığın firmaya tesliminin yapıldığı ya da firma tarafından tesliminin gerçekleştirildiği tarihtir. Buna göre bir finansal varlığın; finansal tablolarda sunulması, finansal tablodan çıkarılması ve satış işlemiyle ilgili elde edilen kar ya da zararın finansal tablolarda sunulması söz konusu ticari işlem tarihi ya da teslim tarihinde mümkün olmaktadır (TFRS 9, Madde B3.1.3-B3.1.5-B3.1.6).

B. Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

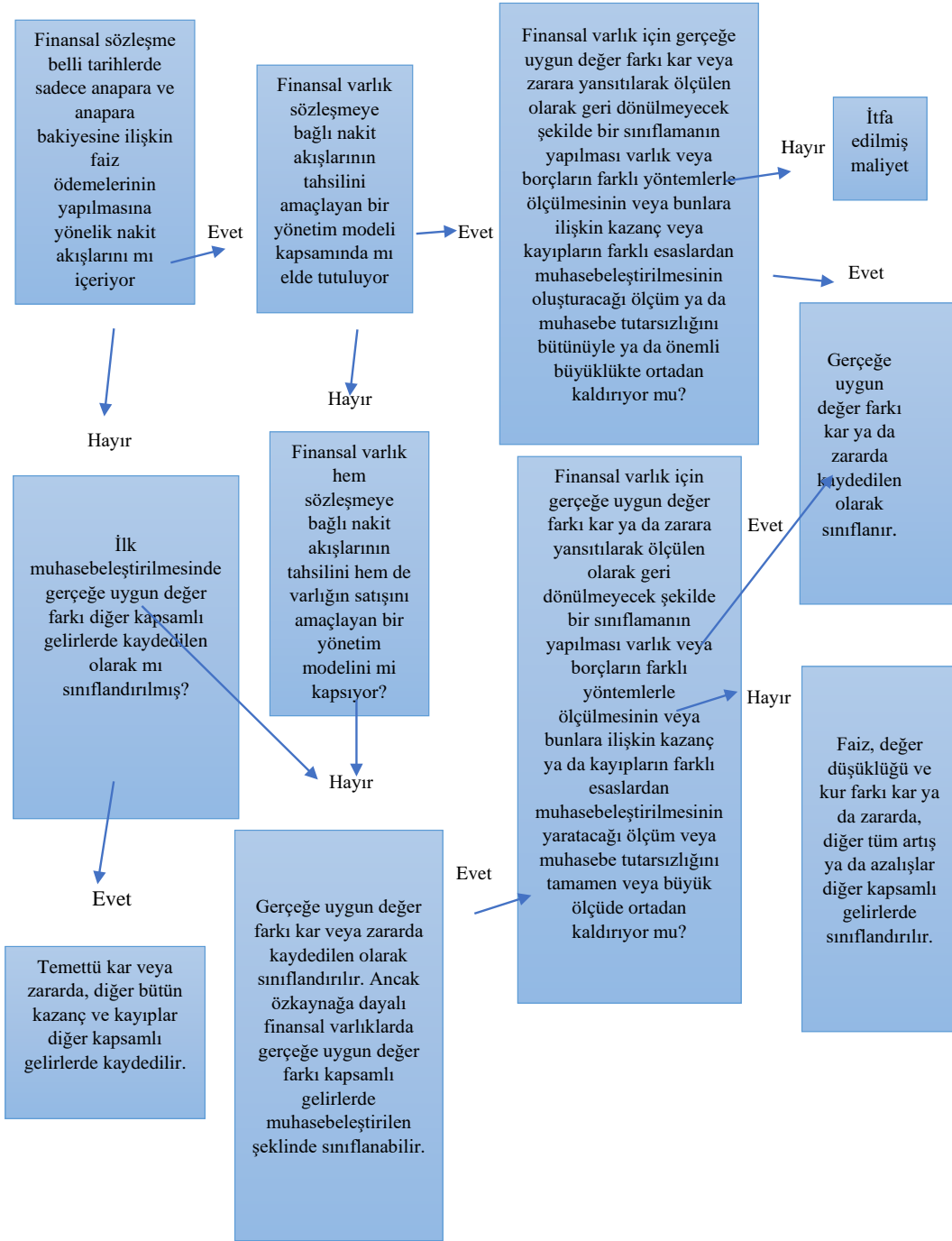
Finansal varlıkların sınıflandırılmasında; Finansal varlıkların yönetimi için işletmenin kullandığı iş modeli ve Finansal varlığın sözleşmeye dayalı nakit akışlarının özellikleri olmak üzere ele alınan iki kriter mevcuttur (Tiffin, 2010: 287).

Şekil 1. TFRS 9 Finansal Varlıkların Sınıflandırılmasında Kullanılan Kriterler (Tuğay ve Arısoy, 2019: 566)

Bu kriterler, IAS 39'daki karmaşıklığı ve güç yapıyı yok etmeyi başarmıştır. Sayılan kriterlerin eş zamanlı mı, değilse arka arkaya mı uygulanacağı hususu, IASB'ce tartışma konusu yapılmış olup ilk olarak işletmenin kullandığı iş modelinin ele alınacağı, ikincil olarak da finansal varlığın sözleşmeye bağlı nakit akışlarının özelliklerinin ele alınacağı kabul görmüştür. Fakat hangi kriterin ilk olarak uygulandığının sınıflandırmada etkisi bulunmamaktadır. Sınıflandırmada mühim kıstas, her iki şartın da eş zamanlı olarak var olmasıdır (Fidan, 2018: 4).

UFRS 9' a göre finansal varlıkların sınıflandırılmasında; itfa edilmiş maliyet bedeliyle ölçülen finansal varlıklar, gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden gösterilerek ölçülen finansal varlıklar ve gerçeğe uygun değer değişimi kar veya zararda gösterilerek ölçülen finansal varlıklar şeklinde ölçüme tabi tutulmaktadır (Groff ve Mörec, 2020: 4);

Şekil 2. Finansal Varlıkların Sınıflandırılması

Kaynak: (Bayri ve Diğerleri, 2019: 567)

1. Finansal Varlıkların Yönetimi İçin İşletmenin Kullandığı İş Modeli

TFRS 9 madde B4.1.1'de açıklandığı üzere işletmelerin finansal varlıklarının sınıflandırılmasında; finansal varlıkların yönetimi için kullandığı kilit yöneticisi tarafından tespit edilen iş modelini baz alması gerekmektedir.

Firmanın yönetim modeli, yönetimdekilerin kişisel bir finansal araç ile ilgili amacına göre belirlenmemektedir. Bu sebeple sınıflandırmada baz alınan temel şart finansal araç minvalinde değil, söz konusu finansal araç grubunun büyük çoğunluğuyla ilgilidir. Öte yandan, firma finansal araçlarla ilgili yönetimde birden çok yönetim modeli belirleyebilmektedir. Dolayısıyla, raporlayan işletme bazında sınıflandırma yapılmasına şart bulunmamaktadır.

Örneğin, işletmeler farklı yatırım portföylerini sözleşmeye dayalı nakit akışlarının tahsili amacıyla ve gerçeğe uygun değer değişikliklerinden nakit sağlamak için portföylerinde tutabilirler (Çına Bal, 2013: 49).

İşletmenin finansal varlıklarını nasıl yönettiğiyle ilgili olarak tespit ettiği iş modeli; nakit akışı elde etmeyi amaç edinir. İşletmenin iş modeli; işletmenin finansal varlıklarından elde etmeyi umduğu nakit akışlarının; sadece mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilattan ya da finansal varlıklar ile ilgili satıştan mı olduğu yoksa her iki durumdan mı kaynaklanacağını belirler (TFRS 9, Madde B4.1.2A).

Buna göre;

Finansal Varlıkları Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışlarını Tahsil Etmek İçin Elde Tutmayı Amaçlayan İş Modeli: İşletmeler, sözleşmeye dayalı nakit akışlarının tahsili niyetiyle ellerinde varlık bulundurmaktadırlar.

Önceki yıllarda yapılmış satışların yoğunluğu, tutarı, zamanlaması ve maksadı ile ilerideki satışa ilişkin beklentilerin göz önünde tutularak; nakit akışlarının, finansal varlıkların sözleşmeye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat yoluyla kazanılıp kazanılmayacağı saptanmaktadır. Bununla birlikte satışlar tek olarak iş modelini saptamaz dolayısıyla diğer ispatlar ile birlikte değerlendirilmelidir. Önceki satış verileri ve gelecek satış tahminleri, finansal varlıkların idaresi sebebiyle firmanın saptadığı iş modeli ve bilhassa nakit akışlarından kaynaklı tahsil ile ilgili ispat sağlar (TFRS 9: Madde B4.1.2C).

Yönetim modeli finansal varlıklar ile ilgili mukaveleye dayalı olarak nakit akışlarının tahsili niyetiyle bulundurulmasını amaç edinse bile, finansal varlıkların tamamının vadeye kadar elde tutulmasını gerektirmemektedir (TFRS 9: Madde B4.1.3).

Vadesine az bir zaman kalmış finansal varlıkların elden çıkartılması, finansal varlıkların öngörülemez likit gereksinimini gidermek amacıyla satılması, firma birleşmesi ya da mühim yeni yapılandırmaya gidilmesi neticesinde finansal varlıkların finansal tablodan çıkarılması, finansal varlık tahsil edilebilme sorunu yaşıyorsa finansal varlığın elden çıkarılması ve kredi yoğunlaşma riskini bertaraf etmek için finansal varlıkların bir bölümünün yeni varlıklar ile takas edilmesi gibi durumlardan ötürü, finansal varlığın sözleşmeye dayalı nakit akışlarının tahsili niyetiyle elde bulundurulan finansal varlıkların satılması durumunda dahi işletmenin yönetim modeli farklılık göstermeyecektir (Fidan, 2018: 5).

Finansal Varlıkların Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışlarının Tahsil Edilmesini ve Satılmasını Amaçlayan İş Modeli: Firma finansal varlıklarını, mukaveleye dayalı nakit akışlarını tahsil etmek ve finansal varlıklarını satmayı hedefleyen yönetim modeli kapsamında bulundurabilmektedir. İş modeli, günlük likidite ihtiyaçlarını karşılamak, istikrarlı faiz getirisi elde etmek, finansal varlıkların vadesini bu varlıkları fonlayan borçların vadesiyle uyumlaştırmayı amaç edinmektedir. Sonuç olarak işletme belirlediği amaçlarına ulaşmak için sözleşmeye dayalı nakit akışlarına ilişkin tahsilatlarını yapması ve finansal varlıklarını elden çıkarması gerekmektedir (TFRS 9: Madde B4.1.4A).

Finansal varlıkların mukaveleye dayalı nakit akışlarına ilişkin tahsilat amacıyla portföyde tutulmasını hedefleyen bir yönetim modeliyle kıyaslandığında söz konusu yönetim modeli, genel olarak değer ve yoğunluk olarak oldukça satışın gerçekleşmesini barındırmaktadır. Zira finansal varlıkların satışı, söz konusu yönetim modelinin gayesine erişilmesinde zorunluluktur. Öte yandan, yönetim modelinin gayesine erişilmesinde hem mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat hem de finansal varlıkların satışı zorunlu bulunduğundan, söz konusu bu modelde satışların yoğunluğu ya da değeri için gerçekleşmesi gerekli bir sınır bulunmamaktadır (TFRS 9: Madde B4.1.4B).

Diğer Yönetim Modelleri: Finansal varlıklar, mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat yapılmasını hedefleyen yönetim modeli veya hem mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat yapılmasını hem de finansal varlıklar ile ilgili satışı hedefleyen bir yönetim modeli kapsamında portföyde bulundurulmuyorsa finansal varlıklar gerçeğe uygun değer değişimi kar ya da zararda gösterilerek ölçülmektedir (Fidan, 2018: 7).

2. Finansal Varlığın Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışlarının Özellikleri

Bir finansal varlık, mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat yapılmasını hedefleyen bir yönetim modeli ya da mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili tahsilat yapılmasını ve finansal varlıkların satışını hedefleyen bir yönetim modeli altında portföyde bulundurulması şeklinde; işletme finansal varlığı sınıflandırırken sözleşmeye dayalı nakit akışlarının niteliklerini göz önünde bulundurması gerekir (IFRS 9: Madde B4.1.7).

Sadece anapara ve anapara ile ilgili ödemeleri içeren mukaveleye dayalı nakit akışlarının esas bir borç verme anlaşmasıyla benzerliği bulunmaktadır. Anapara; finansal varlığın ilk olarak finansal tablolarda sunulmasındaki gerçeğe uygun değeridir. Baştaki değer, anapara üzerinden geri ödemelerin yapılması durumunda finansal varlıkların ömrü boyunca anapara tutarı değişiklik gösterebilmektedir (Fidan, 2018: 7).

Firma mukaveleye dayalı nakit akışları ile ilgili, sadece anapara ve anapara bakiyesi ile ilgili faiz ödemesi olup olmadığına dair ölçümü, finansal varlığın temsil olunduğu para birimi cinsinden yapmaktadır (IFRS Foundation, 2013: A379).

C. Ölçüm

Bu kısımda, finansal varlıkların ilk edinilmelerinde ve ileriki dönemlerde nasıl ölçüleceği ve muhasebeleştirileceği açıklanmıştır.

1. İlk Ölçüm

Finansal varlıklar, ticari alacaklar dışında ilk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir (Barnoussi ve diğerleri, 2020: 181).

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılanlar haricindeki finansal varlıkların ölçümü sırasında, bunların elde edilmesiyle direkt ilişki kurulabilen işlem maliyetleri gerçeğe uygun değerlerine ilave edilmektedir (Çına Bal, 2013: 50).

Finansal araç ilk muhasebeleştirildiğinde gerçeğe uygun değeri esasen işlem bedelidir. Verilen veya alınan bedel finansal aracın bedeli dışında diğer unsurunu içeriyorsa; finansal aracın gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle örneğin, faiz getirisi bulunmayan uzun vadeli bir kredi veya alacağın gerçeğe uygun değeri; ilerideki bütün nakit akışları ile ilgili, benzer özelliklerdeki benzer bir finansal aracın cari faiz oranı kullanılarak iskonto edilmiş bugünkü değeri üzerinden ölçülür. Geriye kalan kredi tutarı, diğer tür bir varlık olarak muhasebeleştirme kriterlerini taşımadığı sürece, gider ya da gelirden indirim şeklinde kaydedilmektedir (TFRS 9: Madde B5.1.1).

Finansal varlığın ilk muhasebeleştirmesinde gerçeğe uygun değeri ile işlem fiyatının farklı olması durumunda (Fındık, 2016: 67);

a) Gerçeğe uygun değer, benzer bir varlığın aktif bir piyasadaki kotasyon fiyatıyla ispat edilmesi veya gözlemlenebilir piyasa verileri kullanılarak değerlendirilmesi durumunda gerçeğe uygun değeri üzerinden,

b) İlk muhasebeleştirmedeki gerçeğe uygun değer ile işlem fiyatı arasındaki farkı ertelemek için düzeltilmesi neticesinde elde edilen değer üzerinden muhasebeleştirilir. İlk muhasebeleştirmenin akabinde ertelen bu fark, finansal varlık fiyatlandırılırken önem arzeden bir faktördeki değişiklikten oluştuğu ölçüde kazanç veya kayıp olarak finansal tablolarda muhasebeleştirilir.

2. Sonraki Dönemlerde Ölçüm

İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli Üzerinden Ölçülen Finansal Varlıklar: İtfa edilmiş maliyetiyle muhasebeleştirilen finansal varlıkların; finansal varlık sözleşme kapsamında nakit akışlarını tahsil etmeyi hedefleyen bir iş modeli kapsamında bulunduruluyorsa ve finansal varlığa dair sözleşme hükümlerinin, bilinen zamanlarda yalnız anaparası ve üzerinden hesaplanan faizleri kapsayan nakit akışına sebep vermesi kriterlerini aynı anda taşıması gerekmektedir (Huian, 2012: 32).

Öte yandan; kredi riski arttığında firmanın finansal varlıkları vadesi gelmeden elden çıkarması durumunda veya gelecekte böyle bir durumun gerçekleşme ihtimalinin düşünüldüğü zamanlarda bile yönetim modeli, sözleşmeye dayalı nakit akışlarının tahsili amacıyla varlıklarını portföyünde bulundurması olabilir (Bayri ve diğerleri, 2019: 568).

TFRS 9 EK A'da bir finansal varlık ya da yükümlülüğe ilişkin itfa edilmiş maliyet; *“Finansal varlığın veya yükümlülüğün ilk defa finansal tablolara alındığı tutardan, anapara geri ödemeleri düşüldükten sonra, bu tutara ilk defa finansal tablolara alındığındaki tutar ile vadesindeki tutar arasındaki fark üzerinden etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan toplam itfa tutarı eklenerek veya düşülerek bulunan tutardır”* denilmektedir.

İtfa edilmiş maliyetiyle değerlendirilen finansal varlıklarla ilgili dönemsel olarak görülen faiz geliri ve gideri, beklenen kredi zararı, kur farkı, vade farkı ile varlığın satışından doğan kazanç ve kayıplar kâr zararda gösterilmektedirler (Yalçın, 2019: 326).

İtfa edilmiş maliyet yönteminde amaçlanan finansal varlığın zaman değerini ölçmek ve raporlama tarihindeki değerini hesaplamak olduğundan bu yöntemin uygulanabilmesi için finansal aracın bir vade barındırması ve açık olarak belirtilmese de bir iskonto oranı barındırması gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı nakit akışından ifade edilmek istenen sadece anapara ve faiz ödemesidir (Bayri ve diğerleri, 2019: 568).

İtfa edilmiş maliyetiyle ölçülen finansal varlıklara ilişkin faiz geliri etkin faiz yöntemine göre hesaplanmaktadır (Yalçın, 2019: 326). Etkin faiz yöntemi, finansal araç ile ilgili itfa edilmiş maliyetin hesap edilmesi ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilgili olduğu dönemin kar zararında gösterilmesi yöntemidir (Fındık, 2016: 68).

Faiz geliri TFRS 9 madde 5.4.1'de; finansal varlık edinilmesinde kredi zararı var olan finansal varlıklar sebebiyle firma, ilk kez finansal tablolarda sunulmasıyla beraber, finansal varlık için itfa edilmiş maliyet bedeline krediye uygun olarak düzeltilmiş etkin faiz oranını uygulaması ve finansal varlığın edinilmesinde kredi zararı var olan finansal olmayan varlığı lakin ileriki dönemlerde kredi-değer düşüklüğü tespit edilmiş finansal varlıklar için işletme,

ileriki raporlama dönemlerinde, varlığa ilişkin itfa edilmiş maliyetinin üzerine etkin faiz oranını uygulaması haricinde, finansal varlığın brüt defter değerine etkin faiz oranı uygulanarak hesaplanmaktadır.

Etkin faiz oranının hesaplanmasında formül aşağıdaki gibidir (Yalçın, 2019: 326).

$$\text{Bugünkü Değer} = \text{Gelecek Değeri} / (1 + \text{İskonto Oranı})^{(n)}$$

Ticari alacaklar, esas olarak borç verme niteliklerini barındıran krediler, alış - satış amacı dışında tutulan devlet borçlanma araçları, sabit faiz barındıran vadeli mevduat hesapları itfa edilmiş maliyet bedeliyle gösterilen finansal varlık şeklinde sınıflandırılabilirler (Fidan, 2018: 12);

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Örnek: Limon A.Ş.'nin ihraç etmiş olduğu nominal değeri 200.000 TL faiz oranı %10 olan dört yıl vadeli bir tahvili 01.01.2020 tarihinde 178.000 TL ödeyerek elde etmiştir. Satın alımda aracı kuruma 2.000 TL komisyon ödemiştir. Tahviller borsada işlem görmemektedir. İşletme bu finansal varlığı çok önemli bir nakit sorunu yaşamadıkça satmayı düşünmemektedir. Buna göre varlığı itfa edilmiş maliyetle değerlemeye karar vermiştir. İşletme dört yıl boyunca her yıl 20.000 TL faiz elde edecektir (Yalçın, 2019: 334-335).

İç verim oranı aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır. $180.000 = [20.000/(1+i)^1 + 20.000/(1+i)^2 + 20.000/(1+i)^3 + 220.000/(1+i)^4]$

Sorunun çözümünde Microsoft Excel programının iç verim oranı fonksiyonuyla (IRR) hesaplama yapılmış olup etkin faiz oranı % 13.39 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 2. İtfa Edilmiş Maliyet

Tarih	Tahsil Edilecek Faiz (a) (Nominal değer * faiz oranı)	Etkin Faiz Oranıyla Hesap Edilmiş Faiz (b) ((d)* Etkin faiz oranı)	İskonto İtfa Tutarı (c) (b-a)	Dönem Sonu İtfa Edilmiş Maliyet (d) (d+c)
01.01.2020				180,000
31.12.2020	20,000	24,100	4,100	184,100
31.12.2021	20,000	24,650	4,650	188,750
31.12.2022	20,000	25,272	5,272	194,022
31.12.2023	20,000	25,978	5,978	200,000
TOPLAM	80,000	100,000	20,000	

01.01.2020	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR 102 BANKALAR	180,000	180,000
İtfa Edilmiş Maliyetle Değerlemeye Karar Verilen Tahvil Edinimi.	/	

TFRS 9 uyarınca ilk muhasebeleştirme işlem maliyeti ilave edilmiş gerçeğe uygun değeri üzerinden yapılmaktadır. Dolayısıyla, tahvilin elde edilmesi için ödenen 178.000 TL'lik tutarın üzerine aracı kuruma ödenen 2.000 TL komisyon tutarı ilave edilmektedir. Tahvil edinimi işleminde; İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Bankalar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

31.12.2020	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	4,100	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		24,100
1. Yıl Tahvil Faiz Geliri.	/	

31.12.2020 tarihinde yapılan değerleme sonucu itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeriyle itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki fark İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına

borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup itfa edilmiş maliyet yöntemi gereği belirlenen etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Menkul Kıymet Yatırım Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2021		Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN			
ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR		4,650	
102 BANKALAR		20,000	
	661 MENKUL KIYMET		24,650
	YATIRIM FAİZ GELİRİ		
2. Yıl Tahvil Faiz Geliri.	/		

31.12.2021 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeriyle itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki fark İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup itfa edilmiş maliyet yöntemi gereği belirlenen etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Menkul Kıymet Yatırım Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2022		Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN			
ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR		5,272	
102 BANKALAR		20,000	
	661 MENKUL KIYMET		25,272
	YATIRIM FAİZ GELİRİ		
3. Yıl Tahvil Faiz Geliri.	/		

31.12.2022 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeriyle itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki fark İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup itfa edilmiş maliyet yöntemi gereği belirlenen etkin faiz oranıyla

hesap edilmiş faiz ise Menkul Kıymet Yatırım Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2023	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	5,978	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		25,978
4. Yıl Tahvil Faiz Geliri.		

31.12.2023 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeriyle itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki fark İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup itfa edilmiş maliyet yöntemi gereği belirlenen etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Menkul Kıymet Yatırım Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2023	Borç	Alacak
102 BANKALAR	200,000	
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR		200,000
Tahvilin İtfası.		

Vade sonunda itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeri Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

Sorunun çözümünde, her sene etkin faiz oranıyla hesaplanan faiz tutarının bir bölümü (tahsil edilecek faiz tutarının dışında kalan kısım) itfa edilmiş maliyetiyle değerlendirilen finansal varlık değeri üzerine ilave edilmiştir.

Dört sene süresince hesap edilmiş faiz tutarlarına ilişkin muhasebeleştirilmede cevabı kısa tutmak nedeniyle tahakkuka ilişkin

muhasebeleştirme yapılmayıp, hemen tahsilatının yapıldığı düşüncesiyle yaklaşılmıştır.

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar: Finansal varlığı; finansal varlık sözleşme kapsamında nakit akışlarına ilişkin tahsilat ve finansal varlığı satış amaçlı bir yönetim modeli kapsamında elde bulundurulması ve finansal varlık ile ilgili sözleşme koşullarının, bilinen zamanlarda sadece anaparası ve üzerinden hesaplanan faizleri kapsayan nakit akışına sebebiyet vermesi kriterlerini beraber sağlanması şartıyla gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden sınıflandırılarak ölçülmesi gerekmektedir (Akçin ve Kıymetli Şen, 2019: 133).

Bir borçlanma aracının gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlık olarak sınıflandırılması neticesinde, etkin faiz metoduyla hesap edilen dönemsel faiz getirileri, beklenen kredi zararları için ayrılan karşılıklar, yabancı para üzerinden aktifleştirilen finansal varlıklarla ilgili oluşan kur farkları kâr zararda, diğer kazanç ve kayıplar diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilir (Yalçın, 2019: 326-327).

TFRS 9 madde 5.6.7' ye göre; gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden yansıtılarak muhasebeleştirilen bir finansal varlığın yeniden sınıflandırılması neticesinde gerçeğe uygun değer farkı kar ya da zararda muhasebeleştirilmesi sonucunda, finansal varlığın gerçeğe uygun değeriyle muhasebeleştirilmesi sürdürülmektedir. Buna göre önceden diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen toplam kazanç veya kayıp, yeniden sınıflandırma tarihinde yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaktan çıkarılıp kar ya da zararda muhasebeleştirilmektedir.

TFRS 9 madde 5.6.5' e göre ise; gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen bir finansal varlığın yeniden sınıflandırılması durumunda itfa edilmiş maliyeti üzerinden muhasebeleştirilmeye başlanması sonucunda, finansal varlık yeniden sınıflandırma tarihinde var olan gerçeğe uygun değeri üzerinden yeniden sınıflandırılmaktadır. Buna göre finansal varlığa ilişkin önceden diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen toplam kazanç veya kayıp özkaynaktan çıkarılıp, yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilir. Yapılan bu işlem diğer kapsamlı gelire etki etmekle beraber kar ya da zararı etkilememektedir.

İşletmeler, ticari amaçla bulundurmadığı ya da TFRS 3'ün kullanıldığı firma birleşmesinde edinen firmanın finansal tablolarında sunduğu bir koşula dayalı tutar mahiyetinde bulunmayan özkaynak aracına yaptıkları yatırımın sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değerindeki farklılıkların diğer kapsamlı gelirden gösterilmesi hususunda, vazgeçilemez bir biçimde seçim yapabilmektedirler (Fidan, 2018: 238).

Özkaynağa dayalı finansal varlığın gerçeğe uygun değerindeki farkların diğer kapsamlı gelirden sunulması neticesinde; bu araçtan elde edilen temettü geliri ve kur farkları kar zararda muhasebeleştirilecektir. Bu varlıklar gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirildiğinden dolayı değer düşüklüğü uygulanmayacak ve sonradan gerçeğe uygun değer farkı kar zararda sınıflanan finansal varlık olarak yeniden sınıflandırma yapılmayacaktır. Gerçeğe uygun değerindeki değişimler özkaynak hesaplarında gösterilecektir (Fidan, 2018: 16).

Finansal varlığa ilişkin gerçeğe uygun değeriyle ve itfa edilmiş maliyetiyle ilgili mali bilgi kullanıcılarına bilgi vermek bu ölçümleme esasının amacıdır. Faiz gelirin ve değer düşüklüğüne ilişkin zarar itfa edilmiş maliyetinden muhasebeleştirilen finansal varlıklardaki hesaplama gibi aynı biçimde hesap edilmektedir. Farklı olarak değer düşüklüğü karşılığı hesabı finansal durum tablosunda düzenleyici hesap olarak kullanılmamaktadır. Değer düşüklüğüne ilişkin karşılık finansal tabloda özkaynaklar altında diğer kapsamlı gelirden sunulmaktadır (Özerhan ve Aslan, 2016: 580).

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Örnek: Limon A.Ş. T.C. Hazinesi tarafından 01.01.2020 tarihinde çıkarılan, 4 yıl vadeli ve yıllık kupon faiz oranı %10 olan 200.000 TL'lik nominal bedelli tahvili 180.000 TL'ye satın almıştır. Aracılık maliyetleri yoktur. Finansal varlığı mukaveleye dayanan nakit akışlarını tahsil etmek ve finansal varlığı satmak niyetiyle Limon A.Ş. tarafından elde etmiştir. Finansal varlığa ilişkin gerçeğe uygun değerler; 2020 yılı sonunda 190.000 TL, 2021 yılı sonunda 210.000 TL, 2022 yılı sonunda 220.000 TL'dir (Fidan, 2018: 16-17-18-19-20).

Çizelge 3. Dönem Sonlarındaki Gerçeğe Uygun Değer Değişimi (GUD) Tablosu

Yıl	Dönem Sonu Gerçeğe Uygun Değer	Bir Önceki Gerçeğe Uygun Değer	Fark
1	190,000	180,000	10,000
2	210,000	190,000	20,000
3	220,000	210,000	10,000
4	200,000	220,000	(20,000)

Yukarıdaki ifadelere istinaden, örneğe ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme aşağıda sunulmuştur:

Çizelge 4. Dönem Sonlarında İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli Bakiyesi İle Gerçeğe Uygun Değer Bakiyesi Arasındaki Fark Tablosu

Yıl	Gerçeğe Uygun Değer (a)	Dönem Sonundaki İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli (b) (*)	GUD Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı (c=a-b)	Bir Önceki GUD Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı (d)	GUD Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı Kaydı (c-d)
1	190,000	184,100	5,900	-	5,900
2	210,000	188,750	21,250	5,900	15,350
3	220,000	194,022	25,978	21,250	4,728
4	200,000	200,000	-	25,978	(25,978)

(*) Dönem sonundaki itfa edilmiş maliyet bedelindeki hesaplamalar; itfa edilmiş maliyet bedeli ile gösterilen finansal varlık örneğindeki hesaplamalardan yazılmıştır.

01.01.2020	Borç	Alacak
203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR 102 BANKALAR	180,000	180,000
Gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülmesine karar verilen tahvil edinimi.		

TFRS 9 uyarınca ilk muhasebeleştirme gerçeğe uygun değeri üzerinden yapılmaktadır. Tahvil edinimi işlemi; Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Bankalar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

31.12.2020	Borç	Alacak
203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	10,000	
102 BANKALAR	20,000	
527 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN VARLIKLAR FARKI		5,900
642 FAİZ GELİRİ		24,100
1.Yıl tahvil faiz geliri ve tahvilin gerçeğe uygun değer değişimi farkı.		
/		

31.12.2020 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal yatırımların dönem sonu gerçeğe uygun değeri ile ilk muhasebeleştirilmedeki gerçeğe uygun değeri arasındaki fark gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden sınıflandırılarak ölçülen finansal varlıklar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup, gerçeğe uygun değeri ile dönem sonunda itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki farkları gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden sınıflandırılarak ölçülen varlıklar farkı hesabının alacağına yine etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise faiz geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2021	Borç	Alacak
203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	20,000	
102 BANKALAR	20,000	
527 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN VARLIKLAR FARKI		15,350
642 FAİZ GELİRİ		24,650
2.Yıl tahvil faiz geliri ve tahvilin gerçeğe uygun değer değişimi farkı.		
/		

31.12.2021 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden gösterilerek ölçülen finansal yatırımların dönem sonu gerçeğe uygun değeri ile bir önceki gerçeğe uygun değeri arasındaki fark Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup, gerçeğe uygun değeri ile dönem sonunda itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki farklar ile bir önceki gerçeğe

uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen varlıklar farkını Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı hesabının alacağına yine etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2022		Borç	Alacak
203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		10,000	
102 BANKALAR		20,000	
	527 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN VARLIKLAR FARKI		4,728
	642 FAİZ GELİRİ		25,272
3.Yıl tahvil faiz geliri ve tahvilin gerçeğe uygun değer değişimi farkı.			
/			

31.12.2022 tarihinde yapılan değerleme sonucu gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal yatırımların dönem sonu gerçeğe uygun değeri ile bir önceki gerçeğe uygun değeri arasındaki fark Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup, gerçeğe uygun değeri ile dönem sonunda itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki farklar ile bir önceki gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen varlıklar farkını Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı hesabının alacağına yine etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2023		Borç	Alacak
527 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN VARLIKLAR FARKI		25,978	
102 BANKALAR		20,000	
	203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		20,000
	642 FAİZ GELİRİ		25,978
4.Yıl tahvil faiz geliri ve tahvilin gerçeğe uygun değer değişimi farkı.			
/			

31.12.2023 tarihinde yapılan değerleme sonucu geręeęe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal yatırımların dönem sonu geręeęe uygun değeri ile bir önceki geręeęe uygun değeri arasındaki negatif fark Geręeęe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabına alacak olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup, geręeęe uygun değeri ile dönem sonunda itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki farklar ile bir önceki geręeęe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen negatif varlıklar farkını Geręeęe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı hesabının borcuna yine etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2023		Borç	Alacak
102 BANKALAR	203 GERĘEĘE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	200,000	200,000
Tahvilin itfası.	/		

Vade sonunda geręeęe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal yatırımların geręeęe uygun değeri Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Geręeęe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

Yevmiye kayıtlarındaki 642 Faiz Gelirleri hesabında muhasebeleştirilen tutarlar; itfa edilmiş maliyetiyle gösterilen finansal varlık örneğindeki etkin faiz oranı ile hesap edilmiş faiz tutarlarıdır.

Geręeęe Uygun Değer Değişimi Kar veya Zarara Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar: Bir finansal varlık, geręeęe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden ya da itfa edilmiş maliyetiyle muhasebeleştirilen finansal varlık şeklinde sınıflandırılmıyorsa, geręeęe uygun değer farkı kar ya da zararda muhasebeleştirilen finansal varlık şeklinde sınıflandırılır (Zülch ve Hendler, 2018: 967).

Bir finansal varlık itfa edilmiş maliyet bedeliyle ölçülen finansal varlık veya geręeęe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden ölçülen finansal varlık olarak

sınıflandırılma imkanı bulunmasına rağmen, varlık ve yükümlülükler için farklı ölçümleme metodu kullanılması ve bunlardan dolayı oluşan kazanç ve kayıpların farklı biçimde finansal tablolarda sunulmasından doğacak bir tutarsızlığı sona erdirmesi ya da mühim şekilde azaltması halinde, bir finansal varlık geri dönülemez bir biçimde gerçeğe uygun değer farkı kar veya zararda muhasebeleştirilen finansal varlık şeklinde sınıflandırılabilmektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 582).

Bu şekilde sınıflandırmaya tabi tutulan finansal varlıkların iktisap edilmesinde, oluşan faiz ve temettü gelirlerinin ve türlü değer azalışlarının kar zararda sınıflandırılması gerekir (Yalçın, 2019: 327).

Ticari maksatla (alış satış amaçlı) iktisap edilen finansal varlıklar, finansal varlıktan kazanılacak nakit girişini, mukaveleye dayalı nakit girişinden öte satım şeklinde azami yarar sağlanacak finansal varlıklar, performansı gerçeğe uygun değeriyle ölçülen finansal varlıklar, sadece anapara ve anaparanın bakiyesine bağlı faiz ödemeleri testini geçemeyen finansal varlıklar, nakit akış değişimlerinden korunma veya yurtdışı operasyonların net yatırımını koruma haricinde kalan tüm türev ürünler gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılarak ölçülen olarak sınıflandırılabilmektedir (Fidan, 2018: 21);

TFRS 9 madde B4.1.28'e göre; bir finansal varlık ya da yükümlülük gerçeğe uygun değer farkı kar ya da zarara yansıtılan olarak sınıflanması ile ilgili bir karara varıldığında bu durum muhasebe politikası seçimine benzemektedir. Bu nedenle seçilen politika; tüm işlemlerin işletmenin finansal tablo ve dipnotlarında gerçek ve ihtiyaca uygun olarak sunulmasına imkan vermelidir.

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla gerçeğe uygun değer değişimi kar veya zararda gösterilerek ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Örnek: Limon A.Ş. 300.000 TL tutarındaki parasını değerlendirmek amacıyla, Kiraz A.Ş.'nin pay senetlerini 01.01.2020'de 300.000 TL'ye almıştır. Pay senetlerinin 31.12.2020'de borsadaki değeri 260.000 TL'ye düşmüştür. 31.12.2021'de ise pay senetlerinin değeri 320.000 TL'ye yükseliş göstermiştir. Limon A.Ş.'ce pay senetleri 2022 yılı Şubat ayı itibarıyla 320.000TL'ye satılmıştır. Söz konusu finansal araç gerçeğe uygun değer farkı kar ya da zararda

gösterilen finansal varlıklar içinde muhasebeleştirilmektedir (Bayri ve Diğerleri, 2019: 577-578-579).

01.01.2020	Borç	Alacak
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR 102 BANKALAR Gerçeğe uygun değer değişimi kar ya da zarara yansıtılarak ölçülmesine karar verilen hisse senedi edinimi.	300,000	300,000

TFRS 9 uyarınca ilk muhasebeleştirme gerçeğe uygun değeri üzerinden yapılmaktadır. Hisse senedi edinimi işleminde; Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Bankalar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

31.12.2020	Borç	Alacak
655.01 FİNANSAL YATIRIMLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI 113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR Gerçeğe uygun değer farkı.	40,000	40,000

31.12.2020 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal yatırımların ilk muhasebeleştirmedeki değeri ile dönem sonundaki değeri arasındaki negatif fark Finansal Yatırımlar Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2021	Borç	Alacak
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR 645.01 FİNANSAL YATIRIMLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER ARTIŞ KARLARI Gerçeğe uygun değer farkı.	60,000	60,000

31.12.2021 tarihinde yapılan değerleme sonucu geręe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal yatırımların önceki değeri ile dönem sonundaki değeri arasındaki pozitif fark Geręe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Finansal Yatırımlar Geręe Uygun Değer Artış Karları hesabının alacağına kaydedilmektedir.

01.02.2022		Borç	Alacak
102 BANKALAR	113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	320,000	320,000
Hisse senedi satışı.	/		

Hisse senedi elden çıkarıldığında; geręe uygun değeri Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Geręe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zararda Sınıflandırılan Finansal Varlıklar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

Vergi Usul Kanunu'na göre; hisse senetlerinin borsada işlem görüp görmemesi önemli olmayıp alış değeri üzerinden değerlenmektedir. Hisse senetleri için değer düşüklüğü karşılığı ayrılması durumunda karşılık gideri kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edilmektedir (Sevilengül, 2016: 202).

D. Yeniden Sınıflandırma

İşletmeler, finansal varlıkların idaresi için kullandığı yönetim modelini değiştirmesi halinde, değişikliğe tabi olan tüm finansal varlıklarını yeniden sınıflandırmaktadır (Çına Bal, 2013: 53).

Yönetim modeli değişikliği ile sınıflama ve değerleme de değişiklik yapılmaktadır. Yeniden sınıflandırma işlemi ileriye yönelik olarak yapılacağından dolayı finansal varlıklarla ilgili daha evvel finansal tablolarda sunulan kazanç, kayıp ve faizler yeniden sınıflandırılmamaktadır (Ceran ve Öz, 2014: 246).

TFRS 9 madde 4.4.2'de ifade edildiği üzere finansal yükümlülükler yeniden sınıflandırmaya tabi değildirler.

TFRS 9 Madde B4.4.3'te ifade edildiği üzere; bir takım finansal varlıkların portföyde bulundurulma niyetinde farklılık olması (piyasa koşullarında ciddi

değişiklikler olsa dahi), finansal varlıklar ile ilgili olarak bilinen bir piyasanın sürekli olmayacak şekilde yok olması ve farklı yönetim modellerine sahip işlemenin departmanları arasında finansal varlıkların el değiştirmesi durumları yönetim modelinde değişiklik olarak nitelendirilmemektedir.

E. Finansal Yükümlülüklerin Sınıflandırılması

TFRS 9 madde 4.2.1'e göre; firmalar gerçeğe uygun değer farkı kar ya da zararda muhasebeleştirilen finansal yükümlülükleri, finansal varlık ile ilgili devrin finansal tablolardan çıkarılması koşulunu taşıyamaması, finansal teminat kontratları, piyasa faiz oranından düşük olan kredi tedarik edilmesine ait taahhütler, Türkiye Finansal Raporlama Standardı 3: İşletme Birleşmeleri hükümlerine uygun birleşme işleminde; edinen işletmenin finansal tablolarında sunduğu koşullu tutar olarak belirtilen kıstaslar haricinde olan finansal yükümlülüklerini ileriki dönemlerde muhasebeleştirmelerinde itfa edilmiş maliyet bedeliyle ölçülen olarak sınıflandırma yapmaktadır.

Finansal Yükümlülüğü Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Kâr veya Zarara Yansıtılan Olarak Tanımlama Seçeneği: Firma, finansal yükümlülüğünün ilk kez finansal tablolarda sunulması aşamasında vazgeçilemez bir biçimde gerçeğe uygun değer değişimi kar ya da zararda sınıflandırılarak değerlendirilen seçeneğiyle finansal yükümlülüğünü sınıflandırabilmektedir. Bu nedenle; bu sınıflandırmanın varlık veya yükümlülüklerin başka bir biçimde ölçümünden ya da ölçümden kaynaklanan kazanç veya kayıpların başka biçimde finansal tablolarda sunulmasından ileri gelecek bir uyumsuzluğu yok etmesi ya da büyük ölçüde azaltması ve finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler, onaylanmış risk politikası kapsamında gerçeğe uygun değer yöntemi temel kabul edilip buna göre idare edilmesi ve başarısının buna göre belirlenebilmesi gibi durumların var olması gerekmektedir (IFRS Foundation, 2013: A348).

F. Değer Düşüklüğü

TFRS 9'un değer düşüklüğüne ilişkin olarak; TMS 39'un "gerçekleşen zarar" uygulamasının aksine, "beklenen kredi zararı (expected credit loss -ECL)" uygulamasını temel almasıdır (Vaquero ve diğerleri, 2020: 182).

Yeni modelde paranın zaman değeri baz alınarak ölçümlenen tutar değeri düşüklüğü ya da beklenen kredi zararı olarak tarif edilmektedir (Fidan, 2018: 240).

Değer düşüklüğü, “*finansal varlıkların ilk muhasebeleştirilmeden bu yana kredi riskinde meydana gelen artış sonucunda defter değerinde meydana gelen azalmadır*”. İlk kez finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar kredi riski ile ilgili mühim artış meydana gelen finansal araçlar için bireysel veya toplu olarak, geleceğe dair olanları da içerecek şekilde uygun ve desteklenebilir bütün veriler göz önüne alınıp ömür boyu beklenen kredi zararlarının muhasebeleştirilmesi TFRS 9’da yer alan değer düşüklüğü esaslarının gayesini oluşturmaktadır (Özerhan ve Aslan, 2016: 582).

1. Beklenen Kredi Zararı ve Ölçümü

Beklenen kredi zararları; “kredi zararlarının, ilgili temerrüt risklerine göre ağırlıklandırılmış ağırlıklı ortalamasıdır”. TFRS 9’a göre, işletmenin elde etmeyi umduğu nakit akışları ile sözleşmeye dayalı olarak edinilmesi umulan nakit akışlarının arasında var olan farkın bugünkü değeri beklenen kredi zararlarını oluşturmaktadır (Gökgöz, 2019: 170).

İşletmelerin, kendi isteği dışında zorunlu olarak borçlarını yeniden yapılandırması ve vadesi gelen ödemelerini 90 günden fazla geciktirmesi temerrüt halinde olduğunun işaretidir (Vasilyeva ve Frolova, 2020: 93).

TFRS 9’a göre beklenen kredi zararı modeli; itfa edilmiş maliyetiyle muhasebeleştirilen finansal varlıklar (krediler ve diğer borç kategorisinde yer alan finansal varlıklar), gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelir tablosunda gösterilen finansal varlıklar (krediler ve diğer borç kategorisinde yer alan finansal varlıklar), ticari alacaklar, TFRS 16 Kiralamalar Standardı kapsamında bulunan finansal kiralama alacakları, kiralamalar, TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardına göre muhasebeleştirilen sözleşme varlıkları (şarta bağlı olmaksızın bedel hakkı olan sözleşme varlıkları), TFRS 9 kapsamında bulunan ve gerçeğe uygun değer farkı kar ya da zarara yansıtılmayan kredi taahhütleri ve finansal teminat sözleşmelerine uygulanmaktadır (Birkan, 2019: 120).

Beklenen kredi zararlarının tespit edilmesinde; olası sonuçlar göz önüne alınarak belirlenen ağırlıklandırılmış tutar, paranın zaman değeri, etkin faiz

oranıyla iskonto edilmiş tutar, geçmiş olgu, bugünkü durum ve ilerideki ekonomik şartlara dair varsayımlara optimal maliyet ve uğraşmaya gerek kalmadan ulaşılabilen uygun ve kabul edilebilen bilgi unsurları göz önüne alınmalıdır (Vaněk ve Hampel, 2017: 761);

Üç unsurun ilkinde, firmaların içsel kredi derecelendirme sistemlerindeki dataları baz alıp kredi riski modellemesi yapıp kredi bazında beklenen zarar oranını belirlemelerinin şart olduğu ifade edilmektedir. İkincisi, beklenen kredi zararının ilerideki değeri konu ettiğinden dolayı söz konusu tutarın etkin faiz oranıyla bugünkü değerine indirgenmesinin şart olduğu ifade edilmektedir. Üçüncüsü, kredi riski ile ilgili modellemede tek geçmişteki dataların baz alınmamasını, ayrıca mevcut dönem şartları ve gelecek dönemlerle ilgili beklentilerin de kredi riski ile ilgili modellemeye eklenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Aytürk, 2016: 138-139).

İşletmeler, kredi zararının ortaya çıkma durumu çok az da olsa kredi zararının ortaya çıkma durumu ile ortaya çıkmama durumunu göz önüne alarak kredi zararının ortaya çıkma durumunu ve risk durumunu değerlendirmelidir (TFRS 9: Madde 5.5.18).

Beklenen kredi zararlarının hesaplanmasında, firmanın kredi riski ile karşı karşıya kaldığı en çok kontrat zamanı göz önünde bulundurulmalıdır (Özerhan ve Aslan, 2016: 591).

Beklenen kredi zararı finansal aracın risk derecesine göre 12 aylık veya kredinin ömrü boyunca tahmin edilmektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 584).

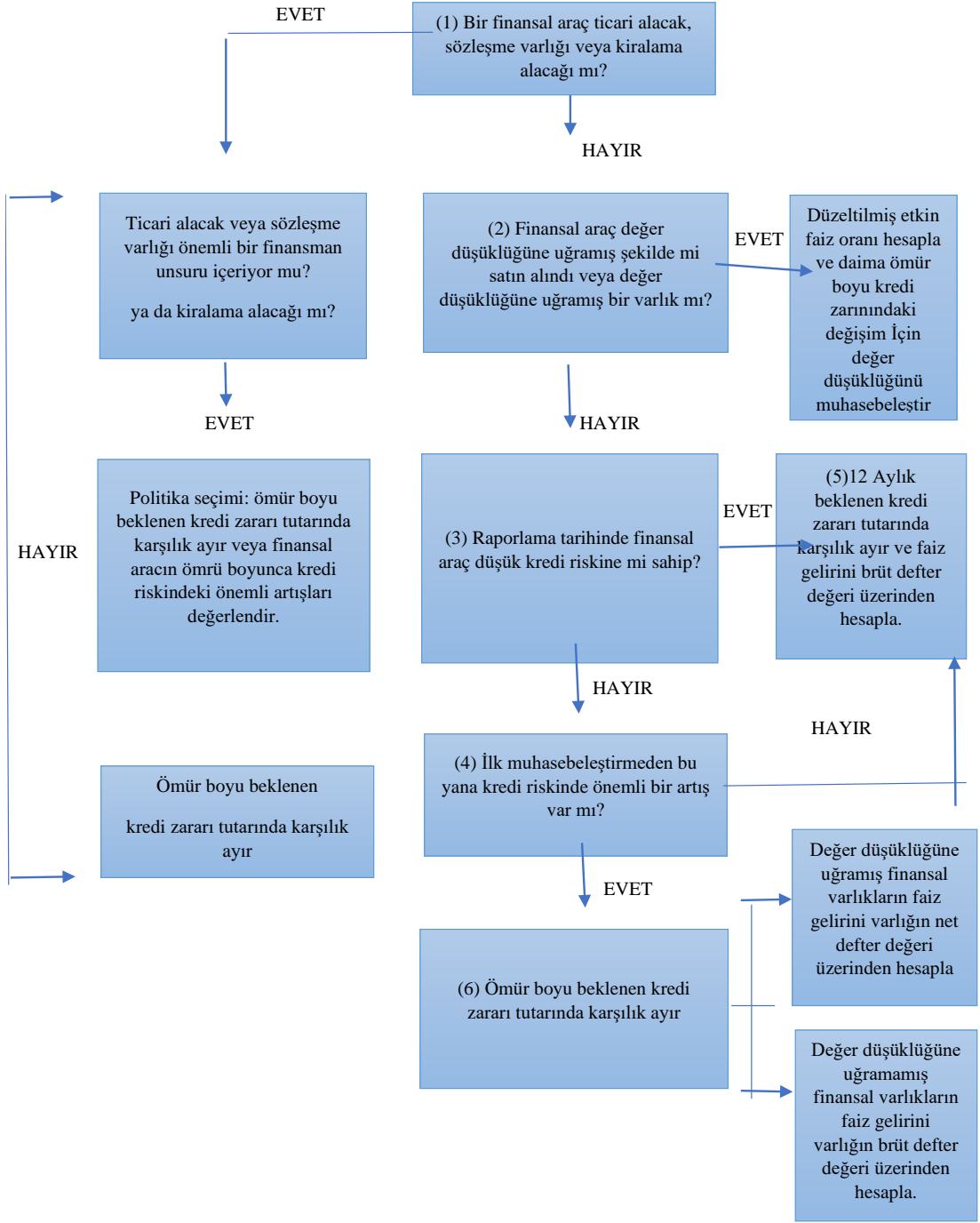
UFRS 9 gereği, raporlama tarihi itibariyle ilk kez finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar kredi riski ile ilgili mühim düzeyde artmayan finansal araç ile ilgili kredi zararlarını 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçer; raporlama tarihi itibariyle ilk olarak finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar kredi riski ile ilgili mühim düzeyde artış olmuş finansal araç ile ilgili kredi zararını ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçmektedir (Vasilyeva ve Frolova, 2019: 76).

TFRS 9, firmaların beklenen kredi zararlarının belirlenmesine faydalı olabilecek birtakım kolaylaştırıcı tavsiyelerde bulunmaktadır. Buna göre; bir finansal araç düşük kredi riski barındırdığında firma, raporlama tarihindeki kredi

riskinde mühim bir artış olmayacağını tahminini yapabilmeli ve bu halde işletme 12 aylık beklenen kredi zararını tahmin edebilmeli, tahsilatların 30 günden daha fazla gecikmeye uğramayacağı olasılığının yüksek olduğunu bilmeli ve ömür boyu riskin değişimini belirlemek için 12 aylık kredi risk değişiminin ortalamasını baz alması gerekmektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 587).

Bir finansal aracın düşük kredi riski içerdiği ile ilgili bir varsayım yapabilmek için; finansal aracın geri ödenmeme riskinin düşük olması, ödünç alan tarafın yakın gelecekte sözleşmeye dayalı nakit akışlarını yerine getirecek güçlü bir yapıya sahip olması ve uzun dönemde işletmenin koşullarında ya da ekonomide olabilecek olumsuz durumların, ödünç alan tarafın sorumluluklarını ifa etmesinde etkisinin bulunmaması hususlarının var olması gerekmektedir (E&Y, 2014: 41).

Bir finansal varlık için zarar karşılığının; 12 aylık ya da ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan hesaplanacağını aşamaları aşağıda yer alan şekildeki gibi belirlenmektedir.

Şekil 3. Kredi Zararının Hesaplanması

Kaynak: (Pwc, UFRS 9 Yayınları).

2. Beklenen Kredi Zararının Tespitinde Kullanılan Yaklaşımlar

TFRS 9 Finansal Araçlar standardına göre işletmelerin, beklenen kredi zararlarını hesaplamalarında; Genel Yaklaşım, Basitleştirilmiş yaklaşım ve Satın

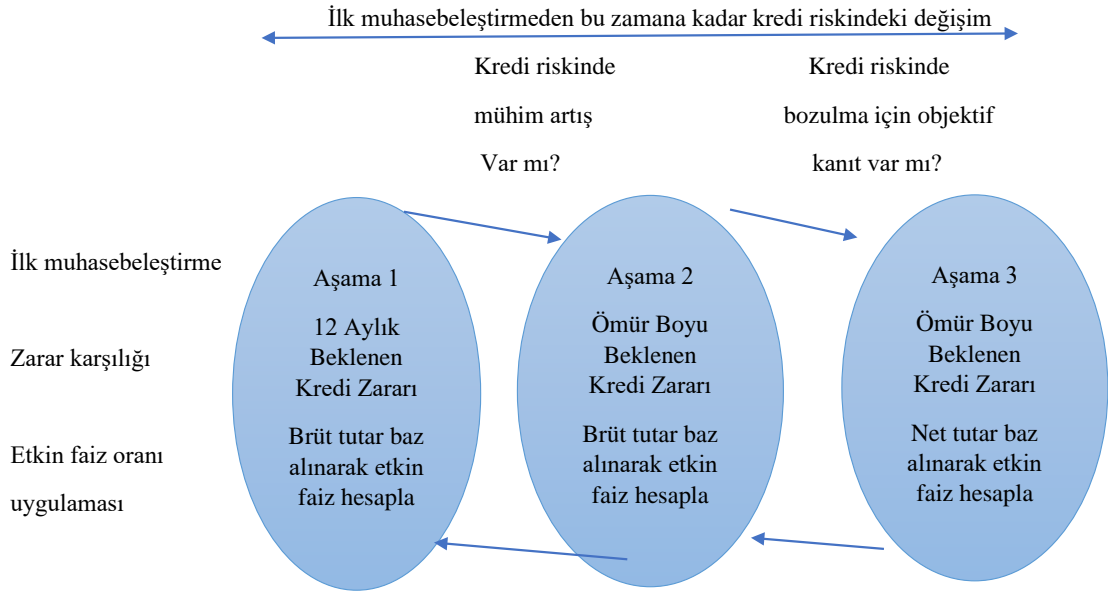
alındığında veya oluşturulduğunda kredi-değer düşüklüğüne uğramış finansal varlık yaklaşımlarından birini tercih etmeleri gerekmektedir (Fidan, 2018: 241).

✓ Buna göre;

Genel yaklaşım: Finansal aracın ilk defa finansal tablolarda sunulmasından sonra kredi riski değişiminin belirli aralıklarla ölçülüp, bu değişime göre beklenen kredi zararı tutarının belirlendiği yaklaşımdır. Eğer finansal aracın ilk defa finansal tablolarda sunulmasından sonra kredi riskinde önemli bir artış olduğu belirlenirse ömür boyu beklenen kredi zararı kadar, önemli bir artış olmadığı belirlenirse 12 aylık beklenen kredi zararı kadar karşılık ayrılması gerekmektedir. Ayrılan karşılık tutarı kâr veya zarar tablosunda sunulmaktadır (Gökgöz, 2019: 170).

Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden sunulacak finansal varlıklar için belirlenen zarar karşılığı diğer kapsamlı gelirden sunulmaktadır ve finansal durum tablosunda varlığın defter değeri azaltılmamaktadır (Özerhan ve Aslan, 2016: 585).

Genel yaklaşımda finansal varlıklar için, finansal varlığın ilk olarak finansal tablolarda sunulmasından raporlama tarihine kadar geçen süre zarfında, kredi riski ve temerrüt durumuna göre üç aşamalı bir model benimsenmiştir. İşletmenin her raporlama döneminde aşağıdaki değerlendirmeleri gözden geçirmesi gerekmektedir (Fidan, 2018: 242-243).

Şekil 4. Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğüne İlişkin Genel Bir Model

Kaynak: (Gornjak, 2017: 123).

Üç aşamalı modelde, aşama 1 için 12 aylık beklenen kredi zararı tutarında, aşama 2 ve aşama 3 için ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılıkların muhasebeleştirmesini gerektirmektedir. UFRS 9 kapsamında, finansal varlık ilk kez finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar kredi riski ile ilgili mühim artma gösteriyorsa, muhasebeleştirme düzeyindeki karşılık 2. aşamaya geçer (Bellini, 2019: 369-370).

Aşama 1'e göre; firma, ilk kez finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar finansal varlığa ilişkin kredi riski ile ilgili mühim bir artma olmamışsa 12 aylık beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayırmaktadır. Bu yöntemde, finansal varlığın brüt tutarı üzerine etkin faiz oranı uygulanıp faiz geliri hesaplanmaktadır (Fidan, 2018: 243).

TFRS 9 Ek A Tanımlanan Terimler bölümünde yer verildiği üzere; 12 aylık beklenen kredi zararı; *“ömür boyu beklenen kredi zararlarının, raporlama tarihinden sonraki 12 ay içinde finansal araca ilişkin gerçekleşmesi mümkün temerrüt hallerinden kaynaklanan beklenen kredi zararlarını temsil eden kısmıdır”* denilmektedir.

12 aylık beklenen kredi zararları, ömür boyu beklenen kredi zararlarının bir bölümüdür ve raporlama tarihinden itibaren 12 ayda temerrüt oluşması halinde

meydana gelecek ömür boyu nakit açığını, temerrüde düşme olasılığıyla ağırlıklandırılmış olarak göstermektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 586).

Aşama 2'ye göre; İşletme, her raporlama döneminde finansal varlığa ilişkin kredi riskini gözden geçirmesi sonucunda finansal aracın ilk kez finansal tablolarda sunulmasından bu zamana kadar kredi riski ile ilgili mühim düzeyde artması söz konusu olduğunda, finansal araca ilişkin ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayırmaktadır (Gornjak, 2019: 107).

Raporlama dönemlerinde, finansal varlığın kredi değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığına dair tüm ihtimaller de değerlendirilmektedir. Finansal varlığa ilişkin kredi riskinde mühim bir artış oluşması lakin temerrüde düşme halinin bulunmaması durumunda, finansal varlık brüt tutarına etkin faiz oranı uygulanıp faiz geliri hesaplanmaktadır (Fidan, 2018: 243).

Aşama 3'e göre; finansal varlığa ilişkin kredi riski ile ilgili mühim bir artma oluşması ve aynı zamanda temerrüdün meydana gelme olasılığının önemli ölçüde artış göstermesi durumu söz konusu olup; finansal varlık net tutarına etkin faiz oranı uygulanıp faiz geliri hesaplanmaktadır (Gebhardt, 2016: 174).

Aşama 3'de yer alan finansal varlıklar için, ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayrılmaktadır (Farkas, 2016: 6).

Sonraki raporlama dönemlerinde kredi riskinde oluşan artışın konusu kalmadığı belirlendiğinde, firma ömür boyu kredi zararı yerine 12 aylık kredi zararı kadar karşılık ayıracaktır (Fidan, 2019: 46).

Her raporlama döneminde her bir finansal araç için beklenen kredi zararının tespit edilmesi çok kolay olmadığından dolayı, finansal araçların tümü için ortak bir kredi zararı tespiti tavsiye edilmektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 586).

Beklenen kredi zararlarının tespit edilmesinde baz alınan modellerin performansı ve yeterli olup olmadığı, belirli periyodlarla model doğrulama süreçleri boyunca gözden geçirilip ve değerlendirilmelidir (Birkan, 2019: 122).

Kredi riskinde mühim bir artış olup olmadığına ilişkin değerlendirme, finansal aracın ilk olarak finansal tablolarda sunulmasından itibaren temerrüdün gerçekleşme olasılığındaki artışa dayanır (Beerbaum ve Ahmad, 2015: 4).

Beklenen kredi zararının tespit edilmesinde, kredi riskinde mühim artış olup olmadığına ilişkin ölçümün yanında, temerrüdün oluşma ihtimali, temerrüdün oluşması durumunda kayıp ve temerrüt tutarı olarak isimlendirilen bazı değişkenlerden faydalanılmaktadır (Birkan, 2019: 122).

Temel kredi riski parametrelerinin üçüncü yıldan sonra da değişmeden devam edeceği varsayılmaktadır. Aşama 3'te finansal araca ilişkin hiçbir iyileştirme, zarar yazma ya da iptale izin verilmez; bölümler arası kabul edilebilir tek geçişler aşama 1'den aşama 2'ye, aşama 2'den aşama 1'e, aşama 1'den aşama 3'e ya da 2'den 3'e kadardır (Montesi ve diğerleri, 2018: 81-82).

Genel Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler: Bu yaklaşımda temerrüt olasılığı yöntemi ve indirgenmiş nakit akışları yöntemi kullanılmaktadır.

Temerrüt olasılığı yöntemine göre; müşterek kredi riskine ilişkin hususlar göz önüne alınıp gruplandırılmış krediler ile ilgili beklenen kredi zararı tutarı hesaplanmaktadır (Arslan ve Zaif, 2021:156).

Temerrüt olasılığı yöntemine göre beklenen kredi zararı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Schutte ve diğerleri, 2020: 3);

$$ECL = PD \times LGD \times EAD$$

ECL (Expected Credit Loss): Beklenen kredi zararını ifade etmektedir. Geçmiş datalara dayanarak ilerideki 12 aylık dönemdeki kredi zararları ile ilgili beklenen durumları gösteren istatistiki bir parasal değeri ifade eder (Aytürk, 2016: 139).

Başka bir açıdan; finansal varlığın ekonomik ömrü boyunca borçluların yükümlülüklerini yerine getirmemesi dolayısıyla oluşan zararların beklenen bugünkü değeridir (Cohen ve Edwards, 2017:43).

EAD (Temerrüt Tutarı): Bir kredi üzerinde hangi tutar ile temerrüdün oluşacağını belirten parametredir (Birkan, 2019: 122).

LGD (Loss Given Default): Gelecek 12 aylık dönemde temerrüt riskinin oluşması halinde temerrüt halindeki zarar oranını ifade eder (Aytürk, 2016: 139).

PD (Probability of Default): Gelecek 12 aylık dönem için temerrüt ihtimalini belirtmektedir (Aytürk, 2016: 139).

İndirgenmiş Nakit Akımları yönteminde ise etkin faiz oranı ile beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri ölçülür ve kredinin kayıtlı tutarı ile beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri arasındaki fark beklenen kredi zarar karşılığı olarak ölçülmektedir (Arslan ve Zaif, 2021: 159).

Basitleştirilmiş yaklaşım: Genel yaklaşımından farklı olarak işletmelerin belirli aralıklarla kredi risklerindeki değişimi belirlemesinin aksine, raporlama dönemlerinde ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayrılmasını öngörür (Gökgöz, 2019: 170).

Basit yaklaşımın uygulamasının temel nedeni, karmaşık kredi riski yönetim sistemleri bulunmayan işletmeleri, finansal varlıkların ilk defa finansal tablolarda sunulmasından raporlama tarihine kadarki süreçte risk derecesindeki değişikliği periyodik olarak gözden geçirme yükümlülüğünden ve dolayısıyla maliyetten korumaktır (Fidan, 2019: 47).

Firmalar, TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı kapsamında bulunan ve mühim bir finansman unsuru barındırmayan ticari alacaklar ve sözleşme varlıkları için ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayırmaktadırlar (Birkan, 2019: 126).

Mühim bir finansman unsuru barındırmayan ticari alacaklar ile sözleşme varlıklarının vadeleri 12 aydan daha az olduğunda, 12 aylık beklenen kredi zararı ile ömür boyu beklenen kredi zararı eşit olacaktır (Fidan, 2018: 244).

TFRS 9 madde 5.5.15'e göre; işletmeler muhasebe politikası şeklinde seçtikleri takdirde, mühim bir finansman unsuru barındıran ticari alacaklar ve sözleşme varlıkları için ömür boyu beklenen kredi zararı tutarında karşılık ayırmaktadırlar.

TFRS 9 Standardı, basitleştirilmiş yaklaşımda ömür boyu beklenen kredi zararına ilişkin karşılığın tespit edilmesi ile ilgili olarak herhangi bir yöntemin uygulanması konusunda zorunluluk koşmamaktadır (Gökgöz, 2019: 171).

TFRS 9 basitleştirilmiş yaklaşıma örnek olarak "karşılık matrisi" ni belirtmiştir (Fidan, 2019: 48).

TFRS 9 madde B5.5.35 - 5.5.17 göre; olası sonuçlar göz önüne alınarak belirlenen ağırlıklandırılmış tarafsız bir tutar, paranın zaman değeri ve geçmiş

olaylar, şimdiki durum ve ilerideki ekonomik şartlarla ilgili beklentiler ile ilgili olarak finansal rapor tarihi itibarıyla aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan ulaşılabilen makul ve desteklenebilir bilgi şeklindeki ilkelere uyum sağlayan kolaylaştırılmış uygulamaları da kullanabilmektedirler.

Ticari alacağa ilişkin beklenen kredi zararının tespit edilmesi için oluşturulacak karşılık matrisinde; örneğin, bir ticarî alacağın vadesinin geçtiği gün sayısı baz alınarak sabit karşılık oranları belirlenebilmektedir. Örneğin vadesi geçmemiş ise yüzde 1, vadesi 30 günden fazla geçmiş ise yüzde 2, vadesi 30 günden fazla geçmiş olup 90 günden az geçmiş ise yüzde 3, vadesi 90 ile 180 gün arasında geçmiş ise yüzde 20 vb şeklinde karşılık oranları belirlenebilmektedir (Gökgöz, 2019: 171-172).

TFRS 9 madde B5.5.35 göre; önceki kredi zararı tecrübelerinin farklı müşteri kategorileri için mühim derecede değişik eğilimler belirtmesi durumunda işletme müşteri portföyündeki değişikliklere paralel bir şekilde, yerinde sınıflandırmaları yapacaktır.

Basitleştirilmiş Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararlarının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler: Bu yaklaşımda kayıp oranı ve karşılık matrisi olmak üzere 2 yöntem kullanılmaktadır.

Kayıp Oranı yönteminde, temerrüdün oluşma ihtimali ve temerrüdün oluşması durumunda kayıp şeklinde parametreleri kullanmayıp, finansal varlıkların ömrü boyunca, kayıttan düşülen tutarlar göz önüne alınıp kayıp oranları belirlenmektedir (Arslan ve Zaif, 2021: 148).

Karşılık Matrisi yönteminde; ticari alacakların vadesinin aşıldığı gün sayısı baz alınarak belirlenen sabit temerrüt oranları üzerinden beklenen kredi Zarar karşılığı hesaplanmaktadır (Arslan ve Zaif, 2021: 150).

Ticari alacaklara dair beklenen kredi zararlarının tespit edilmesinde genel ilkelere uygun olunması şartıyla basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında karşılık matrisinin uygulanması kabul görülmektedir (TFRS 9, B5.5.35).

Konunun daha iyi anlaşılması açısından karşılık matrisi yöntemine göre beklenen kredi zararının hesaplanması ile ilgili örnek aşağıda sunulmaktadır.

Örnek: Limon A.Ş., TFRS 15 Standardı kapsamındaki muamelelerinden meydana gelen ticari alacaklarla ilgili zarar karşılıklarını daima ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçmeyi politika şeklinde benimsemiştir. Limon A.Ş., ticari alacaklarıyla ilgili beklenen kredi zararlarının belirlenmesinde önceki kredi zararı tecrübelerinden faydalanmaktadır. Firmanın 31.12.2020’de ticari alacakları, vadesine kalan süre ve kredi risk oranları aşağıdaki gibidir (etkin faiz oranı %13’tür) (Gökgöz, 2019: 172-173):

Çizelge 5. Ticari Alacaklara İlişkin Kredi Risk Oranları

TİCARİ ALACAK TUTARI	VADESİ	VADE DURUMU	KREDİ RİSK ORANLARI
6,000,000	01.02.2021	Vadesi geçmemiş	% 0,6
3,000,000	13.12.2020	Vadesi 1-30 gün geçmiş	%2,1
1,700,000	25.09.2020	Vadesi 31-120 gün geçmiş	%9,1
900,000	10.07.2020	Vadesi 121-365 gün geçmiş	%13,3
600,000	9.11.2019	Vadesi 365 günden fazla geçmiş	19%

Vadesi geçmeyen ticari alacağın risk oranına göre beklenen kredi zararı = 6.000.000 TL * 0,006 = 36.000 TL olarak belirlenir. Vadesi geçmeyen alacaklar ile ilgili beklenen kredi zararı gelecekte ortaya çıkacak bir tutar olmasından dolayı bugünkü değerine iskonto edilmesi gerekmektedir. Beklenen kredi zararının bugünkü değeri = 36.000 TL x (1+0,13)^{1/12} = 35.635 TL olarak hesaplanır.

Vadesi 1-30 gün geçmiş ticari alacakların beklenen kredi zararları = 3.000.000 TL*0,021 = 63.000 TL

Vadesi 31-120 gün geçmiş ticari alacakların beklenen kredi zararları = 1.700.000 TL*0,091 = 154.700 TL

Vadesi 121-365 gün geçmiş ticari alacakların beklenen kredi zararları = 900.000 TL*0,133 = 119.700 TL

Vadesi 365 günden fazla geçmiş ticari alacakların beklenen kredi zararları = 600.000 TL *0,19 = 114.000 TL Ticari alacaklara ilişkin beklenen kredi zararları tutarı altta belirtildiği şekildedir:

Ticari alacaklar ile ilgili beklenen kredi zararı tutarı aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Çizelge 6. Ticari Alacaklar İle İlgili Beklenen Kredi Zararı Tutarı

TİCARİ ALACAK TUTARI	VADE DURUMU	KREDİ RİSK ORANLARI	BEKLENEN KREDİ ZARARLARI
6,000,000	Vadesi geçmemiş	% 0,6	35,635
3,000,000	Vadesi 1-30 gün geçmiş	%2,1	63,000
1,700,000	Vadesi 31-120 gün geçmiş	%9,1	154,700
900,000	Vadesi 121-365 gün geçmiş	%13,3	119,700
600,000	Vadesi 365 günden fazla geçmiş	19%	114,000
Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararları Tutarı			487,035

Beklenen kredi zararı ile ilgili yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

31.12.2020	Borç	Alacak
654 KARŞILIK GİDERLERİ HESABI	487,035	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI		487,035
Beklenen kredi zararı karşılığı.		

Çizelge 6’da hesaplanan beklenen kredi zararı tutarı 487.035 TL’dir. Karşılık giderleri hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı ile çalıştırılmaktadır. Söz konusu tutar, ihtiyatlılık ve gerçeğe uygun değer kavramları gereği henüz tahsil edilmemiş ve tahsil riski olan ticari alacaklara ilişkin olduğundan dolayı karşılık ayrılmıştır.

Satın Alındığında veya Oluşturulduğunda Kredi Değer Düşüklüğüne Uğramış Finansal Varlık Yaklaşımı: Satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğüne uğramış finansal varlık yaklaşımında ilk muhasebeleştirmede değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar diğer finansal varlıklardan farklı şekilde değerlendirilmektedir (Özerhan ve Aslan, 2016: 588).

Bir finansal varlığa ilişkin gelecekteki tahmini nakit akışlarını olumsuz etkileyen bir ya da daha fazla olayın meydana gelmesi finansal varlığın kredi değer düşüklüğüne uğradığının göstergesidir (Groff ve Mörec, 2020: 5).

TFRS 9 madde 5.5.13’e göre; firma satın alındığı zaman ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü var olan finansal varlıklarını ilk olarak finansal tablolarda sunulmasından itibaren her rapor döneminde ömür boyu

beklenen kredi zararındaki toplam değişimi zarar karşılığı olarak finansal tablolarda göstermektedir.

Ayrıca söz konusu karşılıkları etkin faiz uygulamasına tabi tutmaktadır (Arslan ve Zaif, 2021: 151).

TFRS 9 Ek A tanımlanan terimler bölümünde belirtildiği üzere; İhraçcının ciddi olarak finansal sıkıntı yaşaması, vadesinde ödeme yapılmaması dolayısıyla sözleşme ihlali, ekonomik ya da sözleşmeye dayalı nedenlerden dolayı, borçlunun yaşadığı finansal zorluk nedeniyle alacaklı tarafın borçlu tarafa olağan şartlarda tanımadığı bir ayrıcalık tanınması, borçlunun iflasının olası duruma gelmesi, maddi sıkıntılardan dolayı söz konusu finansal varlık ile ilgili aktif piyasanın yok olması ve finansal varlık ile ilgili edinimde fazla iskonto oranıyla elde edilmesi şeklindeki kıstaslar finansal varlığın değer düşüklüğüne uğradığını gösteren ispatlardır.

Tüm rapor dönemlerinde, firma ömür boyu beklenen kredi zararlarındaki değişime ilişkin tutarı, finansal tablolarda kâr ya da zarar olarak sunmaktadır (Özerhan ve Aslan, 2016: 589).

G. Finansal Varlıkların ve Finansal Yükümlülüklerin Finansal Tablo Dışı Bırakılması

Finansal varlıkların finansal tablodan çıkartılması için; sözleşme süresi sona ermesi sebebiyle finansal varlık dolayısıyla elde edilecek nakit akışlarının elde edilememesi ve finansal varlık dolayısıyla nakit akışlarının elde edilebilmesine olanak tanıyan sözleşmeye dayalı haklarını devir etmesi gerekmektedir (Ceran ve Öz, 2014: 248).

İşletme, finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklı risk ve getirileri mühim ölçüde devretmemişse finansal varlık finansal tablolarda sunulmaya devam etmektedir (Yalçın, 2019: 331)

TFRS 9 Madde 3.2.6'ya göre; firma, finansal varlık ile ilgili mülkiyetten kaynaklı bütün risklerini ve getirilerini mühim ölçüde devrediyorsa finansal varlık finansal tablodan çıkarılmaktadır. Devir işlemi söz konusu olduğunda sahip olunan her çeşit hak ve mükellefiyet ilave olarak varlık ya da yükümlülük olarak finansal tablolarda sunulmaktadır. Firmanın, finansal varlık ile ilgili

mülkiyetinden kaynaklı tüm risk ve getirileri mühim ölçüde devretme ya da portföyde bulundurma durumları yoksa finansal varlık üzerinde kontrolünün bulunup bulunmadığını değerlendirmelidir. İşletme finansal varlık üzerinde kontrol mekanizmasına sahipse söz konusu finansal varlık var olan ilişkisi ölçüsünde finansal tabloda gösterilmeye devam edilecek olup; işletme finansal varlık üzerinde kontrol mekanizmasına sahip değilse finansal varlık finansal tablodan çıkarılmaktadır.

Finansal varlığı devralan tarafın varlığın tümünü ilişkili olmayan tarafa satabilme kabiliyeti mümkünse ve bu satış işlemi tek taraflı olarak ve herhangi sınırlamaya tabi olmadan yerine getirebiliyorsa işletmenin finansal varlık üzerinde kontrolünün kalmadığının göstergesidir (Yalçın, 2019: 331).

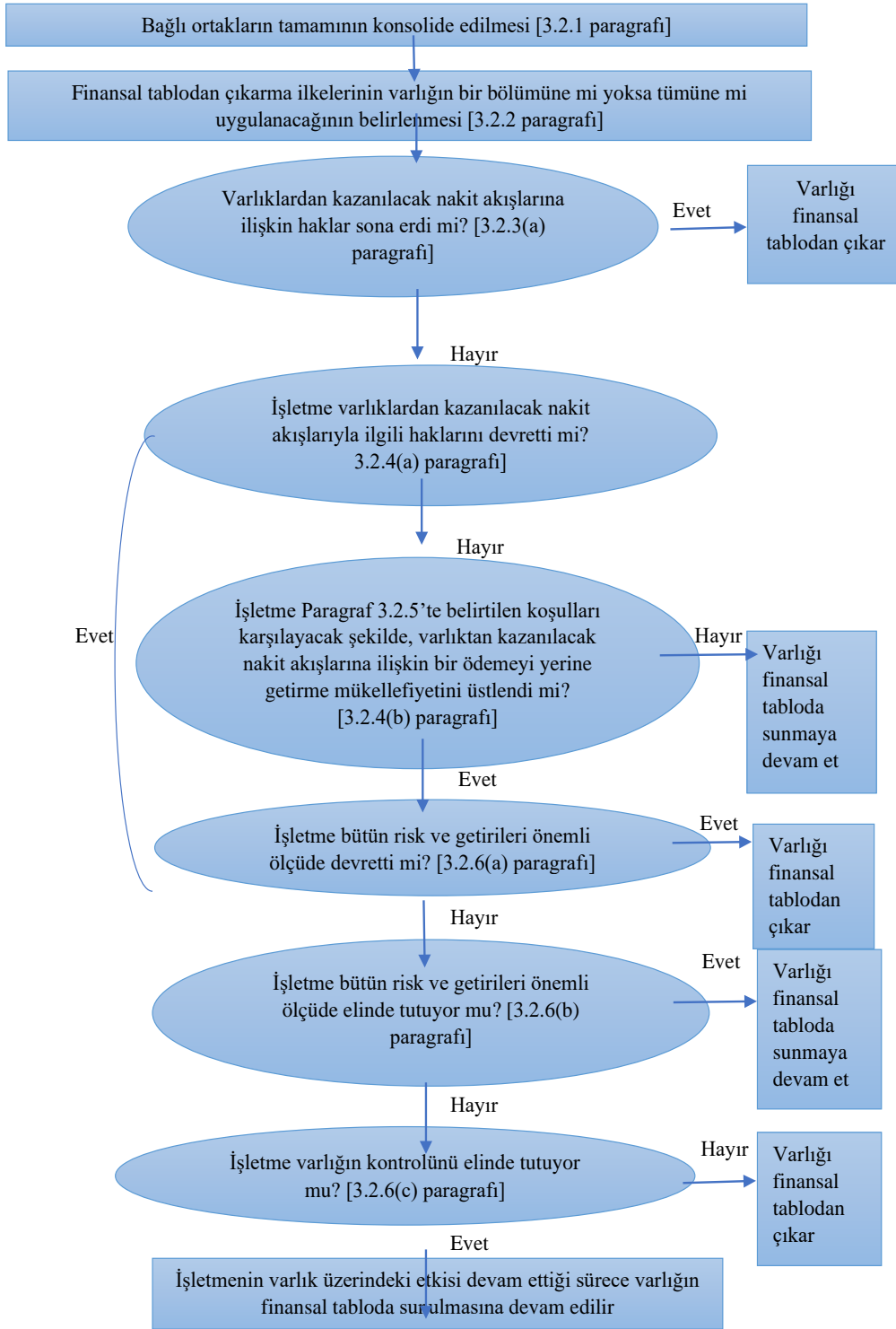
Finansal varlığın tamamının finansal tablodan çıkarıldığı tarihteki defter değeri ile edinilen değeri arasındaki fark, kâr ya da zararda sunulmaktadır (Yalçın, 2019: 331).

Finansal varlığın bir kısmı devredildiğinde defter değeri; finansal tablolarda sunulması sürdürülen tutar ile finansal tablodan çıkarılan tutar arasında devrin gerçekleştiği tarihte gerçeğe uygun değerleri oranında dağıtılmaktadır. Finansal tablodan çıkarılan kısma ilişkin defter değeri ile finansal tablodan çıkarılan kısımdan dolayı sahip olunan bedel arasındaki fark kar ya da zararda sunulmaktadır (Ceran ve Öz, 2014: 249).

Finansal yükümlülük; sözleşmede belirtilen borç ödenip yükümlülük ifa edildiğinde, sözleşme iptal edildiğinde ya da zamanaşımı söz konusu olduğunda finansal durum tablosundan çıkarılmaktadır (Ceran ve Öz, 2014: 248).

TFRS 9 Madde 3.3.2; öteden beri devam eden bir borç ile alacak ilişkisinde taraflar arasında mühim ölçüde değişik koşulları barındıran borçlanma araçlarının değiştirilmesi durumu ile var olan finansal yükümlülüğün koşullarının tamamında ya da bir kısmında mühim bir değişiklik yapılması durumunda önceki finansal yükümlülüğün finansal tablodan çıkarılıp yeni bir finansal yükümlülüğün finansal tablolarda sunulması zorunluluğunu ifade etmektedir.

TFRS 9 Madde 3.3.3'te; konusu kalmayan ya da başka kişiye devredilen finansal yükümlülüğün defter değeriyle yükümlülük dolayısıyla yerine getirilen tutardaki fark kar ya da zarar olarak finansal tablolarda sunulmaktadır.

Şekil 5. Finansal Varlıkların Finansal Tablo Dışı Bırakılması (TFRS 9, madde: B3.2.1).

V.BİST’TE İMALAT SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN BEKLENEN KREDİ ZARARLARININ FİNANSAL DURUM TABLOLARINA ETKİSİ

Araştırmada, BİST’te yer alan imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tabloları üzerinde beklenen kredi zararının etkisinin olup olmadığı ortaya konularak, finansal bilgi kullanıcılarının gerçeğe ve ihtiyaca uygun bilgilere ulaşmasına yardımcı olmak için öneriler ve stratejiler geliştirilecektir.

Bu nedenle, literatür taraması, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın kapsamı, araştırmanın verileri, araştırmanın problemi ve hipotezler, uygulanan istatistiki analizler, bulgular ve araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinden bu bölümde bahsedilmiştir.

A. Literatür Taraması

Araştırmaların büyük oranda beklenen kredi zararının banka finansal tablolarına olan etkilerinin farklı analiz teknikleriyle incelenmesi ile ilgili veya örnek model üzerinden beklenen kredi zararının ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesiyle ilgili olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak beklenen kredi zararının, BİST’teki imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tablolarına etkisi irdelenmeye çalışılacaktır. Bu amaçla yapılan çalışma, finansal bilgi kullanıcılarının stratejik ve önemli kararlar almasında yol gösterici olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre faydalı olacağı düşünülmektedir.

Literatürdeki TFRS 9 ile ilgili araştırmaların bir kısmı Çizelge 7’de sunulmaktadır.

Çizelge 7. Literatürde TFRS 9 Kapsamında Yapılan Çalışmalardan Örnekler

Yazar	Tarih	Konu	Veri Seti ve Yöntem	Kullanılan Değişkenler	Sonuç
Küçükgergerli ve Karlıdağ	2022	Üretim işletmelerinde beklenen kredi zararının tespit edilmesi ile ilgili model önerisinde bulunulmuştur.	Endüstriyel kablo üretimi alanında faaliyet gösteren firmanın UFRS 9'a göre ticari alacaklarındaki zarar karşılıklarının hesaplaması sebebiyle temerrüt oranını belirlemek için bir model geliştirilmiş, daha sonra bu modele işletmenin finansal göstergeleri ilave edilmiştir. Modele göre tespit edilen değer düşüklüğü karşılığı, UFRS 9 kapsamında basit yaklaşıma göre hesaplanan tutar ile karşılaştırılmıştır.	-	Firmanın hesap etmiş olduğu zarar karşılığının, modele göre tespit edilen zarar karşılığı tutarından oldukça fazla bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşletmenin basit yaklaşımda her müşterisi için kredi riskini benzer alması sonucun bu şekilde çıkma sebebidir.
Arslan ve Zaif	2021	BIST 30 endeksinde yer alan şirketler üzerinde zarar karşılıklarının ölçümü ile ilgili yöntemler incelenmiştir.	BIST 30 Endeksinde mevcut olan şirketlerin 2019 tarihli konsolide finansal verileri baz alınarak 8 adet finans firması, 16 adedi finans dışı firmanın, beklenen kredi zarar ölçümündeki kullandıkları yaklaşımları incelenmiştir.	-	Finans firmalarının büyük oranda genel yaklaşım kapsamında yer alan temerrüt olasılığı tekniğini uygularken, finans dışı firmaların ticari alacakları için basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında yer alan teknikleri uyguladığı, itfa edilmiş maliyetiyle değerlendirilen finansal araçlarda ise genel yaklaşım kapsamında yer alan tekniklerin uygulandığı görülmüştür.
Telci	2021	Portföy yönetim firmalarının finansal tabloları üzerinde Tfrs-9'un etki düzeyini muhasebedeki önemlilik kavramını baz alarak örnek çalışma üzerinde incelemiştir.	Portföy yönetim firmalarının finansal tabloları üzerinde TFRS 9 etkisi vaka analizi kapsamında muhasebenin önemlilik kavramı çerçevesinde araştırılmıştır.	-	Analiz neticesinde beklenen kredi zararının firmanın finansal tablolarına olan etkisinin muhasebenin önemlilik kavramı çerçevesinde mühim olmayacak düzeyde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Alves, Bordin, Gonzales ve Santos	2020	IFRS 9'un Brezilya'daki enerji şirketlerinin zarar karşılıklarına tesiri incelemiştir.	Brezilya Borsası'ndaki elektrik enerji sektöründeki firmaların 2017'deki ve 2018'deki birinci çeyrek dönemine ilişkin zarar karşılıklarını Wilcoxon ortalama kıyaslama tekniği ve Boxplot diyagram tekniği ile incelemiştir.	-	Wilcoxon testi ve boxplot diyagramı uygulama sonucuna göre beklenen kredi zararının şirketlerin finansal tabloları üzerinde önemli bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Barnoussi Howieson ve Beest	2020	Uluslararası bazda yer alan bankaların COVID-19 döneminde IFRS 9 uygulamaları incelenmiştir.	COVID-19 döneminde uluslararası bankaların IFRS 9'u uygulama teknikleri ile ilgili inceleme yapılmıştır.	-	Pandeminin karmaşıklığı dikkate alındığında; yararlı veriler içeren standardın COVID döneminde uygulanır olmasının oldukça mühim olduğunu belirtmiştir.
Dong ve Oberson	2021	IFRS 9 Kapsamında Beklenen Kredi Kaybı Modeline Geçiş: Sermaye Geçiş Düzenlemesi ve Banka Sistemik Riski	Makalenin amacı, bankaların sermaye geçiş düzenlemesini (CTA) benimsemede stratejik bir seçim yapıp yapmadıklarını araştırmaktır. 19 Avrupa ülkesinden 101 bankanın 2016-2019 dönemlerine ait sermaye geçiş düzenlemesi ile ilgili verileri (CTA) S&p Global Market İstihbaratından elde edilerek regresyon analizi yapılmıştır.	Bağımlı Değişken: CTA uygulama, toplam risk, sistematik risk Bağımsız Değişken: Kredi, maliyet, aktif karlılık oranı, sermaye oranı vb.	Sermaye geçiş düzenlemesini (CTA) benimseyenlerin IFRS 9 geçiş sürecinde sistematik riske maruz kalma olasılığının azaldığını ve Expected Credit Losses'un (ECL) IFRS 9 kapsamında uygulanmasının CTA tarafından belirlenen geçiş politikasına duyulan ihtiyacı desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 7. (devamı) Literatürde TFRS 9 Kapsamında Yapılan Çalışmalardan Örnekler

Yazar	Tarih	Konu	Veri Seti ve Yöntem	Kullanılan Değişkenler	Sonuç
Groff ve Mörec	2020	IFRS 9'un Slovenya'daki bankaların özkaynaklarına etki düzeyi incelenmiştir.	IFRS 9'un getirdiği zarar karşılıklarının 12 adet Slovenya bankasının öz kaynakları üzerindeki etki düzeyini araştırmak için varlıkları varlık fonunda bulunan bankaların ve diğer bankaların 2017 yıl sonu ve 2018 açılış finansal verilerinden sağlanan datalar ile monte carlo permütasyon tekniği uygulanmıştır.	-	IFRS 9'un, varlıkları varlık fonunda bulunan bankaların özkaynaklarında artışa sebep olurken, diğer bankaların özkaynaklarında azalış gözlemlenmiştir.
Grzybowska ve Karwanski	2020	Zarar karşılıklarını makine öğrenimi tekniği ile ölçmüştür.	2013-2015 tarihleri arasında Polonya'da yer alan bankaların kredi datalarından yola çıkarak makine öğrenimi tekniğinin temerrüt durumunda zararı belirten Loss Given Default'da (LGD) kullanılması için Markov zincirlerinin geçiş matrisleri oluşturulmuştur. Ölçümler SAS 9.4'te uygulanmıştır.	-	Çalışma neticesinde makine öğrenimi tekniğinde ömür boyu beklenen kredi zararı ölçümlerinin kullanılabilceği neticesine varılmıştır.
Karaarslan ve Gülhan	2020	TFRS 9'un Türkiye'deki Borsaya kote olan bankaların finansal tabloları üzerindeki etkileri.	Avrupa Bankacılık Otoritesi'nin ve Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'nun, TFRS 9 ile ilgili olarak önceki dönemlerde yapmış olduğu etki analizlerinde vurguladığı finansal durum tablosu kalemleri ve sermaye yeterliliği rasyolarına dair beklentiler ile TFRS 9'un Türkiye'deki BİST'de işlem gören 10 bankanın finansal durum tablolarına etkisini kıyaslamıştır.	-	Yapılan karşılaştırmalar sonucunda, oluşan karşılıklar rakamı, sermaye yeterliliği standardı oranı, çekirdek sermaye yeterliliği oranı beklentileri ile çalışma sonucunda tespit edilen rakamların birbirinden farklı olduğu görülmüştür. TFRS 9 ile beraber, bankaların 1 Ocak 2018 açılış finansal durum tablosundaki zarar karşılıklarında 2.166.640 TL ve %4,04 artış olduğu yine BDDK'nın anket neticesine göre bankaların zarar karşılıklarında %4,1 azalış beklentisine rağmen aksi yönde etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.
Mechelli ve Cimini	2020	IFRS 9'un ve IAS 39'un kurumsal yönetim ve yatırımcının korunması ilkesine etki düzeyi.	IFRS 9'un ve IAS 39'un, 43 ülkede bulunan 316 değişik kurumsal yönetim ve yatırımcı potansiyeli bulunan finans kuruluşlarının defter değerlerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla, Orbis Bank Focus veritabanı ve Eikon veritabanı üzerinden temin edilen 2018 1. ve 2. çeyreklik konsolide finansal tablolarındaki özkaynakları panel regresyon yöntemi ile incelemiştir.	Bağımsız Değişken: -IFRS 9'a göre belirlenen özkaynağı -IAS 39'a göre belirlenen özkaynağı. - Yıl sonu hisse başına düşen kar. Bağımlı Değişken: -Hisse fiyatı	Firma düzeyi ve ülke düzeyindeki faktörlere göre farklılık göstermekle birlikte; başarılı kurumsal yönetim ve yatırımcının korunmasını önemseyen bir firmada IFRS 9'un IAS 39'dan oldukça banka defter değerlerini etkilediği lakin kaliteli olmayan kurumsal yönetim ve yatırımcı çıkarlarını az gözeten kuruluşlarda aksi yönde sonuçların elde edildiği gözlemlenmiştir.
Fidan	2019	Ticari Alacaklara TFRS 9'da geçen basit Yaklaşım ile Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan karşılıkların kıyası.	Basit yaklaşım ile Vergi Usul Kanunu'nda yer alan ticari alacaklara ilişkin yargılara göre değer düşüklüğünün zararda gösterilme şartlarının belirlenip örnek vaka üzerinde gösterilmesi, kıyaslanması ve farklı durumların belirtilmesi hedeflenmiştir.	-	TFRS 9'daki basit yaklaşım ile VUK'taki zarar yazma kıstasları arasında; giderlerin muhasebeleştirilme dönemi, karşılık ayırma şartı, karşılık ayırmada alacağın teminatlı olup olmaması gibi durumlarda farklılıklar bulunduğu neticesi elde edilmiştir.

Çizelge 7. (devamı) Literatürde TFRS 9 Kapsamında Yapılan Çalışmalardan Örnekler

Yazar	Tarih	Konu	Veri Seti ve Yöntem	Kullanılan Değişkenler	Sonuç
Gökgöz	2019	Ticari alacaklar ile ilgili zarar karşılıklarının tespiti ve muhasebeleştirilmesi	Örnek vaka üzerinde her bir ticari alacağın vadelerine göre risk oranlarını tespit edip, ticari alacakları kredi riskleri ile ağırlıklandırıp zarar karşılıklarını; karşılık matrisi hesaplanmıştır.	-	Ticari alacaklara ilişkin tespit edilen zarar karşılıkları ile zarar karşılıklarında azalış olması neticesinde zarar karşılıklarının iptalinin kar veya zarar tablosunda sunulmasını belirtmiştir.
Magdalena ve Martani	2019	IFRS 9'un getirdiği zarar karşılığının etkisi	IFRS 9 uygulamasından sonraki kredi zarar karşılıklarında ve isteğe bağlı kredi zarar karşılıklarında bir artış olup olmadığı araştırılmıştır. Avrupa'daki 30 ülkede yer alan 113 bankanın 2017-2018 yıllarına ait verileri Thomson Reuters'te açıklanan yıllık raporlardan yararlanılarak regresyon analizi yapılmıştır.	Bağımlı Değişken: Kredi zarar karşılıkları / toplam varlık Bağımsız Değişken: Sorunlu krediler / toplam varlık, Sorunlu krediler değişimi / toplam varlık, Ödenmemiş kredi / toplam varlık, Toplam kredilerdeki değişim / toplam varlık, Net zarar / toplam varlık.	IFRS 9'un uygulanmasıyla beraber kredi zarar karşılıkları ile isteğe bağlı kredi zarar karşılıklarında önceki uygulamaya göre önemli bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.
Taşkın ve Turanlı	2019	TFRS 9 ve Temerrüt Olasılığı Modellemesi	Regresyon analizi ile bankaların kurumsal kredi portföyüne ilişkin 30.06.2011 - 31.12.2015 tarihleri arası 10 ayrı performans dönemi için TFRS 9 uyumlu temerrüt olasılığı modeli geliştirmiştir. Ayrıca kurulan modellerin doğruluğunu değerlendirmek için ROC eğrisi ve GINI katsayısı analizi kullanılmıştır.	Bağımlı Değişken: Müşterinin temerrüt durumu Bağımsız Değişken: Risk merkezi, limit, finansal, gecikme bilgisi, ortak bilgisi, yaş, çek, kredi risk grubu, teminat, mevduat, proje bilgisi	Geliştirilen modelin istatistiki olarak ve iş mantalitesi açısından anlamlı olduğu, çalışmaya data sağlayan bankanın, kurulan regresyon modelini uygulayarak ilgili portföyüne temerrüt olasılığı tahminini yapabileceği sonucuna ulaşmıştır. Yine geliştirilen modelin zarar karşılığı ölçümlerinde ve risk yönetiminde kullanılabileceğini ifade etmiştir.
Volarević ve Varović	2018	UFRS 9 İçin Dahili Model – Beklenen Kredi Zararı Hesaplaması	Çalışma, beklenen kredi zararını ile ölçülebilen finansal araçlar için yeni değer düşüklüğü modelinin uygulanmasında çözüm önerileri sunmaktadır.	-	Araştırmada, beklenen kredi zararının hesaplanmasında kullanılan EAD, LGD ve PD parametrelerinin pratikte test edilmiş olduğunu ve UFRS 9'un tüm gerekliliklerine uygun olduğunun sonucuna ulaşılmıştır.
Brković	2017	IFRS 9 uygulamalarının bankalara ve makroekonok sisteme etkisi.	IFRS 9'un bankalar düzeyinde ve makroekonomik yapıdaki etki düzeyinden söz etmiştir.	-	IFRS 9'un, banka kârlarına etkisi bakımından iş politikalarını yeniden düzenlemek zorunda olduklarını ifade etmiştir.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

TFRS 9 Standardı, öncelikli olarak finans şirketlerine nihayetinde finansal araçları kullanan tüm şirketlere etki etmektedir.

Standardın getirdiği uygulamalar işletmelerin finansal raporlamasında mühim farklılıklar ortaya çıkarırken söz konusu farklılıkların aynı zamanda finansal bilgi kullanıcılarının edindikleri bilgiler üzerinde de etkisi bulunmaktadır.

Tezin amacı, BIST'teki İmalat Sanayi Sektöründeki 85 adet işletmenin 01.01.2018 tarihine ait açılışa ilişkin ve 2018-2021 dönemleri arası üçer aylık finansal durum tablolarından ve dipnotlarından sağlanan beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığının ekonometrik yöntem (panel analizi) uygulanarak ölçülmesi, değerlendirilmesi ve finansal bilgi kullanıcılarının stratejik ve önemli kararlar almasında kılavuzluk etmesidir.

C. Araştırmanın Kapsamı

Borsa İstanbul AŞ'deki imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler araştırmaya dahil edilmiştir.

İmalat işletmelerinin örneklem olarak seçilme sebeplerinden birisi ülke ekonomisine yön veren başlıca sektör olmasıdır. Ayrıca hem üretim hacmi hem de istihdam edilen kişi sayısı bakımından ekonomide önemli bir yer tutmaktadır (Koç ve diğerleri, 2018: 18).

Borsaya kote olan işletmelerin araştırma kapsamına dahil edilmesindeki gaye, bu işletmelerin finansal tablo ve diğer finansal verilerinin bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmesi ve bundan ötürü finansal tablo ve diğer finansal verilerinin gerçeği yansıttığı ve doğru bilgi akışı sağladığı varsayımıdır.

Borsaya kote olan imalat sanayi sektöründe faaliyette bulunan 222 işletmeden; hisse senetlerinin yakın zamanda borsaya kote olması sebebiyle araştırmada etkisi incelenen tüm yıllara ait finansal datalarının olmaması, firmaların finansal tablolarında TFRS 9 ölçüm tesirinin olmaması ya da

belirlenememesi nedeniyle 137'si çalışma dışında tutularak 85'i çalışmaya alınmıştır.

D. Araştırmanın Verileri

TFRS 9 Standardı kapsamında yer alan beklenen kredi zararları, 01.01.2018 tarihi itibarıyla uygulanması maksadıyla yürürlüğe girdiğinden dolayı araştırmada borsaya kote olan imalat sanayi sektöründeki firmaların 01.01.2018 tarihine ait açılışa ilişkin ve 2018-2021 dönemleri üzer aylık finansal durum tablolarından ve dipnotlarından faydalanılarak aşağıda çizelge 8'de yer alan likidite, finansal yapı, kârlılık ve büyüme rasyoları hesaplanmıştır.

Beklenen kredi zararlarının borsaya kote olan imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tabloları üzerinden hesaplanan finansal rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı araştırmada bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çizelge 8'de sunulan finansal rasyolar ise bağımlı değişken olarak araştırma modeline dahil edilmiş olup 19 model oluşturulmuştur.

Çizelge 8. Değişkenler

BAĞIMLI DEĞİŞKENLER		
<i>Likidite Rasyoları</i>	Rasyo Formülleri	
Cari Rasyo	Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Model 1
Asit- Test Rasyosu	(Dönen Varlıklar- Stoklar) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Model 2
Nakit Rasyo	(Hazır Değerler + Menkul Kıymetler) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Model 3
Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosu	Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı	Model 4
Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu	Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar	Model 5
<i>Finansal Yapı Rasyoları</i>		
Kaldıraç Rasyosu	(Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar + Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar) / Aktif Toplamı	Model 6
Finansman Rasyosu	Özkaynaklar / (Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar + Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar)	Model 7
Borç/Özsermaye Rasyosu	Kısa ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Öz Kaynaklar	Model 8
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Pasif Toplamı Rasyosu	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Pasif Toplamı	Model 9
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Pasif Toplamı Rasyosu	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Pasif Toplamı	Model 10
Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Rasyosu	Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı	Model 11

Çizelge 8. (devamı) Değişkenler

BAĞIMLI DEĞİŞKENLER		
Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye Rasyosu	Duran Varlıklar / (Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar + Öz Kaynaklar)	Model 12
Duran Varlıklar / Özkaynaklar Rasyosu	Duran Varlıklar / Özkaynaklar	Model 13
Özsermaye Çarpanı	Toplam Aktifler / Özkaynaklar	Model 14
Özkaynaklar / Aktif Toplamı Rasyosu	Özkaynaklar / Aktif Toplamı	Model 15
<i>Kârlılık Rasyoları</i>		
Aktif Kârlılığı Rasyosu	Net Kâr (Zarar) / Aktif Toplamı Oranı	Model 16
Özkaynak Kârlılığı Rasyosu	Net Kâr (Zarar) / Özkaynaklar	Model 17
<i>Büyüme Rasyoları</i>		
Aktif Büyüme / Küçülme Rasyosu	(Dönem Sonu Aktif -Dönem Başı Aktif) / Dönem Başı Aktif	Model 18
Net Kâr-Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosu	(Dönem Sonu Kâr / Zarar -Dönem Başı Kâr / Zarar) / Dönem Başı Kâr / Zarar	Model 19
BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN		
Beklenen kredi zararının / Dönen Varlıklara Rasyosu	Beklenen kredi zararı /Dönen Varlıklar	

Kaynak: Değişkenler yazarın kendisince üretilmiştir ve oranlar için, (Gümüş ve Çıbık, 2018), (Korkmaz ve Dilmaç, 2018), (Şişman ve diğerleri, 2017), (Gör ve diğerleri, 2016), (Akdoğan ve Tenker, 2010), (Özgülbaş ve diğerleri, 2008) ve (tcmb.gov.tr) kaynaklarından yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamına dahil edilen işletmeler; TFRS 15 kapsamındaki işlemler dolayısıyla oluşan mühim bir finansman ögesi barındırmayan ticari alacaklar, sözleşme varlıkları ile muhasebe politikası olarak benimsemiş olması dolayısıyla ticari alacaklarla, sözleşme varlıklarından mühim bir finansman ögesi barındıranlar, TFRS 16 kapsamındaki kira alacaklarının muhasebeleştirilmesinde kolaylaştırılmış yaklaşımı benimsemiş ve bu kapsamda ömür boyu beklenen kredi zararı karşılığı hesaplamıştır. Karşılığı, basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında karşılık matrisi yöntemi ile hesaplamıştır.

E. Araştırmanın Problemi ve Hipotezler

Araştırmanın problemi, “TFRS 9’un BIST’teki imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tabloları üzerine etkisi var mıdır?” şeklindedir.

Çalışmanın hipotezi aşağıdaki gibidir:

H₀: Beklenen kredi zararının Dönen Varlıklara Rasyosunun, finansal rasyolar üzerinde etkisi yoktur.

H₁: Beklenen kredi zararının Dönen Varlıklara Rasyosunun, finansal rasyolar üzerinde etkisi vardır.

F. Araştırma Analizi

Yatay Kesit Bağımlılığının Araştırılması: Serilerin aralarında yatay kesit bağımlılık durumu varsa bu durumun göz önünde bulundurulup analizin yapılması analiz sonuçlarının güvenilirliği açısından önemlidir. Bu sebeple panel veri analizinden önce serilerin arasında yatay kesit bağımlılığının olup olmadığına bakılmalıdır. Serilerin aralarında yatay kesit bağımlılık durumunun olup olmadığı, Breusch-Pagan (1980) LM testi, Pesaran (2004) CD ve CDlm testleri ya da Pesaran, Ullah ve Yagamata (2008) LMadj testleriyle belirlenebilmektedir (Topaloğlu, 2018: 22).

Breusch-Pagan (1980) LM testi, zaman boyutu yatay kesit boyutundan çok büyükse ($T > N$), Pesaran (2004) CDlm testi, zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyükse ($T > N$) lakin iki boyutun aralarındaki farkın çok bulunmadığında uygulanmaktadır. Pesaran (2004) CD testi ise yatay kesit boyutu zaman boyutundan büyükse ($N > T$) uygulanmaktadır (Topaloğlu, 2018: 82).

Panel Veri Analizi: Panel veri analizi, birimlerdeki (uluslar, işletmeler) benzer kesitlerin belli zaman diliminde gözlemlenmesidir. Bu analiz tahmin yöntemlerinin ve teorik neticelerin geliştirilmesiyle ilgili elverişli bir alan sunduğundan dolayı panel veri analizi ekonometrinin en verimli ve yenilikçi tekniklerinden birisi haline gelmiştir (Sucu, 2017: 149).

Panel veri analizi yatay kesitlerle zaman serilerini bir arada buluşturmaktadır. Kesit birimi zaman içinde izlenebilmektedir. Diğer bir ifadeyle panel veri seti kullanılarak yapılan regresyon analizinde veriler zaman serisiyle yatay kesit gözlemlerinin birlikte gözlemlenmesine imkan tanımaktadır. Panel veri analizinin zaman ve mekan boyutu olmak üzere en az iki boyutu mevcuttur.

Bu iki boyut, yatay kesit ya da zaman serilerinde gözlenemeyen etkilerin gözlenmesine imkan tanımaktadır (Özbey, 2020: 92).

Diğer bir ifadeyle, panel veri modellerinde, N tane birim ve her birime karşı gelen T adet gözlem mevcuttur. İki boyutun bir arada kullanılması daha çok bilgi kullanımı ve serbestlik derecesinde artış olanağı vermektedir. Gözlem sayısındaki

artış, etkisi ölçülen ilişkiye daha fazla değişkenlik katarak, çoklu doğrusal bağıntı problemini ortadan kaldırmaktadır (Arı ve Zeren, 2011: 41).

Panel veri analizinin; başlı başına yapılan yatay-kesit ya da zaman serisi analizlerine göre oldukça verimli parametre tahminlerine ulaşılması, elde edilen çıktıların kalitesinin oldukça yüksek düzeyde olması, gözlem sayısının artması dolayısıyla serbestlik derecesini büyütmesi, birden çok birim gözlemlendiğinden dolayı oldukça detaylı sonuçlara ulaşılabilmesi, zaman ve yatay-kesit birimleri birlikte analiz edildiğinden elde edilen veri sayısındaki artış, serbestlik derecesini arttırmayla birlikte birimler arası farklılıklar sayesinde açıklayıcı değişkenler arasındaki çoklu doğrusal bağlantıyı azaltması ve dinamik modelleriyle, zaman içinde yatay-kesit verilerinde oluşan farklılıkların bulgu olarak elde edilebilmesi şeklinde avantajları mevcuttur (Kubar, 2016: 71).

Panel veri setinde her bir yatay kesit için eşit uzunlukta zaman serisi içermesi durumunda dengeli panel; zaman serisi uzunluklarının yatay kesitten yatay kesite değişmesi durumunda ise dengesiz panel olarak adlandırılmaktadır (Çetin ve Ecevit, 2010: 172).

Bu çalışmada, veri setinde yıllara göre gözlem sayıları eşit olduğu için dengeli panel veri analizi uygulanmıştır.

Panel Veri Modellerinin Tahmin Yöntemleri Arasında Tercihler: Yatay kesit ve zaman serilerinin aralarında izlenen bağıntılar neticesinde panel veri analizinde katsayıyı tahmin edebilmek için rassal (tesadüfi) etkiler modeli, sabit etkiler modeli ve havuzlandırılmış regresyon modeli ana yöntemler olarak kullanılmaktadır. Havuzlanmış regresyon modeli; yatay kesit verilerinin sabit olduğu ve bu verilerin zamanla değişim gösterdiği yaklaşımına dayanır. Sabit etkiler modeli, birim ve zaman faktörünün değişim göstermediğini, Tesadüfi etkiler modeli, hem yatay birimlerin hem de zaman etkilerinin değişim gösterdiği varsayımına dayanmaktadır (Temelli ve diğerleri, 2022: 11).

Panel veri regresyon modelinin belirlenmesinde havuzlanmış en küçük kareler (EKK) modeli, sabit etkiler modeli ve rassal etkiler modeli tahmincilerinin aralarında tercihte bulunmak için uygulanan testler mevcuttur. Bu testler F testi, Breush-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi ve Hausman testleridir (Kılıç, 2020: 50).

F testi, havuzlanmış EKK modelinin geçerli olup olmadığını incelemek için uygulanan test tekniğidir. Birimler bazında serilerin değişiklik gösterip göstermediğini test etmek için uygulanmaktadır. Lakin birimler bazında seriler değişkenlik oluşturmuyorsa havuzlanmış EKK modeli tercih edilir. F testinde kullanılan sıfır hipotez altta gösterildiği şekildedir (Kılıç, 2020: 50).

$$H_0: \beta_i = \beta \text{ (Serilerde birim etkisi vardır.)}$$

F-testi ile dataların havuzlanmış en küçük kareler modeli ya da sabit etkiler modelinden hangisine uygun olduğu tespit edilmektedir (İçigen ve Karas, 2017: 58).

Breush-Pagan LM testinde, dataların havuzlanmış en küçük kareler modeli ya da tesadüfi etkiler modelinden hangisinin uygun olduğunu test etmede kullanılmaktadır. Testteki sıfır hipotez altta gösterildiği şekildedir (Ayrıçay ve Türk, 2014: 62).

$$H_0: \text{Rassal birim etkilerin varyansı sıfırdır}$$

F testinde ve Breush-Pagan LM testinde havuzlanmış en küçük kareler modelinin oluşturulan modeller ile uygun olmadığı tespit edilirse, sabit etki modeli ile rassal etki modelinden hangisinin uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Hausman testi yapılmaktadır (Kılıç, 2020: 50).

Hausman testi, birim etkiler ile bağımsız değişkenlerin aralarında korelasyonun olup olmadığı sabit etkiler ile tesadüfi etkiler modelleri arasındaki en önemli farklardan birisidir.

Lakin aralarında korelasyon mevcut değilse, tesadüfi etkiler modelinin işlerliği oldukça yüksektir. Söz konusu veri baz alınarak sabit etkiler modeli için grup içi tahmincisi ve tesadüfi etkiler modeli için esnek genelleştirilmiş en küçük kareler tahmincisi arasında tercihte bulunabilme imkanı sunmaktadır. Testin sıfır hipotezi aşağıdaki gibidir (Ayrıçay ve Türk, 2014: 63-64);

$$H_0 : \text{Açıklayıcı değişkenler ve birim etki arasında korelasyon yoktur.}$$

Değişen Varyans ve Otokorelasyon Testi: Model seçimlerinin akabinde uygulanacak tanı testleri, panel veri analizinden sapmasız netice alınabilmesi açısından önem arz etmektedir (Temelli ve diğerleri, 2022: 11).

Panel veri analizinde, değişen varyans ve otokorelasyon mevcudiyetinin belirlenip dikkate alınarak verilerin panel veri analizine tabi tutulması doğru sonuçlara ulaşmak açısından oldukça önemlidir.

Panel veri analizinde değişen varyans ve otokorelasyon, hata terimiyle ilgili esas hipotezleri oluşturur (Topaloğlu, 2018: 28)

Değişen varyans, hata terimlerinin varyanslarının tüm kesitler bakımından değişik olup kovaryanslarının sıfıra eşit olmamasını ifade etmektedir (Topaloğlu, 2018: 91).

Otokorelasyon, hata terimlerinin birbirlerini izleyen değerlerinin arasında var olan anlamlı ilişkiyi belirtmektedir. Birim değerleri birbirleriyle etkileşim içindeyse yani bağımlıysa panel veride düzenli ilişki durumuna sebebiyet vermektedir. Söz konusu netice panel veri analizi yapılırken sapma ve çelişkilere neden olabilmektedir (Topaloğlu, 2018: 28).

Söz konusu durumlar zaman ve kesit boyutunun gözlemlendiği panel veri uygulamalarında oldukça rastlanılan sorunlardandır (Topaloğlu, 2018: 91).

Değişen varyans zaman, kesit ve panel verilerde gözlenebilmekle birlikte bağımlı ve bağımsız değişkenlerin benzer nispette değişim gösterdiği zaman serilerinde gözlemlenememektedir (Albayrak, 2008: 114).

Modellerde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon sorunu mevcutsa, standart hataların, t ve f istatistiklerinin, R²'nin ve güven aralıklarının hükmü etkilenebilmektedir. Dolayısıyla, modellerde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyondan en azından biri mevcutsa parametre tahminlerine dokunmadan standart hatalar iyileştirilmeli nihayetinde dirençli standart hataların elde edilmesi gerekmektedir (Ocak, 2013: 115).

Çalışmada, 19 bağımlı değişken için kurulan panel regresyon modellerinde yatay kesit bağımlığı, otokorelasyon veya değişen varyans problemlerinden birisi tespit edildiğinde, model katsayılarının anlamlılığı için dirençli Driscoll-Kraay (Driscoll-Kraay, 2008) kovaryans tahmincisi ile kestirim yapılmıştır (Hoechle, 2007).

G. Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmada örneklem içerisinde hem zaman serileri (4 yıl, 17 çeyrek dönem) hem de yatay kesit serileri (85 adet şirket) kullanılarak değişkenler arası ilişki incelendiğinden ötürü analize tabi tutulan veri panel veri olarak isimlendirilmektedir (Öztürk ve Alaşahan, 2019: 8).

2018-2021 dönemleri arası etki bir firma için gözlemlendiğinde zaman serisi analizi, 2018 dönemi için farklı firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun firmaların likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, karlılık rasyoları ve büyüme rasyolarına etki düzeyi incelendiğinde ise yatay kesit analizi yapılmış olmaktadır.

Başka bir ifadeyle çalışmaya konu olan verinin yapısından dolayı bu araştırmada, zaman serisini ve yatay kesit serilerini buluşturan panel veri analiz yönteminin kullanılmasının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada, imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, karlılık rasyoları ve büyüme rasyolarına ilişkin değişkenler kullanılarak panel regresyon analizleri uygulanmıştır. Panel veri analizinde N (yatay kesit, örneklem sayısı) =85 şirket ve 2018-2021 yılları T (zaman serisi) =4 yıl (17 çeyrek dönem) için toplam 19 farklı model oluşturulmuştur.

Rasyoların hesaplanmasında baz alınan datalar Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan (KAP) sağlanmıştır. Finansal rasyolarla uygulanan panel regresyon analizindeki Ekonometrik analiz bulguları R programındaki plm (Croissant ve Millo, 2008), lmtest (Zeileis ve Hothorn, 2002), paketleri kullanılarak değişkenlerin arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Her değişken için, panel regresyon modeli öncesi yatay kesit bağımlılığı incelenmiştir. Yatay kesit bağımlılığı incelenirken verilerin içinde yer alan şirket ve yıl değerlerine göre $N > T$ olduğu için, Pesaran-CD testi uygulanmıştır (De Hoyos ve Sarafidis, 2006). Panel veri analizi için kullanılan $N=85$ ve $T=4$ şeklindeki veri yapısı, kısa zaman periyodu içermekte ve mikro-panel olarak değerlendirilmektedir. Mikro-panel yapısındaki veri setlerinde

durağanlık testleri doğru sonuçlar vermediği için, araştırma değişkenlerine dönük bir durağanlık testi yapılmamıştır (Baltagi, 2013; Yıldız ve Demireli, 2019).

Sabit Etkiler (FE) ve Tesadüfi Etkiler (SE) yöntemleri panel veri analizlerinde oldukça seçilen yöntemlerin ilkleridir. Her iki yöntemden en uygun model belirlenmesi amacıyla Hausman (1978) testi uygulanmaktadır. Yine, oluşturulan modellerde birim etkilerin varoluşu sınanmalı havuzlanmış regresyon yönteminin de tercihte bulunulması sonuçlardaki muhtemel sapmaları engellemektedir (Temelli ve diğerleri, 2022: 11).

Araştırma verileri ile panel regresyon modelleri tahmin edilirken; havuzlanmış en küçük kareler (EKK), rassal etki ve sabit etki türleri arasında tercihte bulunulmuştur. Bu tercihler F-testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testi ile yapılmıştır (Hausman, 1978; Hausman ve Taylor, 1981).

En uygun etki türleri seçildikten sonra her iki model için değişen varyans (heteroskedastisite) ve ardışık bağımlılık (otokorelasyon) problemleri kontrol edilmiştir. Modellerde değişen varyans problemini incelemek için Breusch-Pagan (BP) testi, otokorelasyon problemini incelemek için Breusch-Godfrey (BG) testi uygulanmıştır (Torres-Reyna, 2010).

Toplam 19 bağımlı değişken için kurulan panel regresyon modellerinde yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon veya değişen varyans problemlerinden birisi tespit edildiğinde, model katsayılarının anlamlılığı için dirençli Driscoll-Kraay (Driscoll ve Kraay, 1998) kovaryans tahmincisi ile kestirim yapılmıştır (Hoechle, 2007).

Ekonometrik analiz bulguları R programındaki plm (Croissant ve Millo, 2008), lmtest (Zeileis ve Hothorn, 2002), paketleri kullanılarak elde edilmiş ve test sonuçları için hata payı % 5 seviyesine kadar kabul edilmiştir.

Her değişken için, panel regresyon modeli öncesi yatay kesit bağımlılığı testi yapılmıştır.

Panel veri analiz yöntemi kesit ve zaman serisi gözlemlerini bir araya getirdiğinden gözlem sayısı oldukça fazladır. Örneğin, yatay kesit verilerinin N sayıda ($n=1,2,\dots,N$) gözlemden oluştuğu, zaman serisi verilerinin de T sayıda ($t=1,2,\dots,T$) gözlemden oluştuğu varsayılırsa, veriler üzerinden bir panel oluşturması neticesinde $N \times T$ sayıda gözlem meydana gelmektedir. Dolayısıyla

üzerinde çalışılmış olunan sorunsal hakkında oldukça veri elde edilebilmektedir (Göral, 2015:107).

Çizelge 9. Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları

Değişken	Test istatistiği	p
Beklenen kredi zararının /Dönen Varlıklara Rasyosu	17.505	<0.001
Cari Rasyo	0.540	0.589
Asit- Test Rasyosu	1.589	0.112
Nakit Rasyo	9.214	<0.001
Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosu	7.238	<0.001
Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu	12.773	<0.001
Kaldıraç Rasyosu	1.666	0.096
Finansman Rasyosu	1.986	0.047
Borç/Özsermaye Rasyosu	1.533	0.125
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosu	7.601	<0.001
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosu	14.634	<0.001
Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Rasyosu	11.025	<0.001
Duran Varlıklar /Devamlı Sermaye Rasyosu	3.837	<0.001
Duran Varlıklar / Özkaynaklar Rasyosu	3.908	<0.001
Özsermaye Çarpanı	1.533	0.125
Özkaynaklar / Aktif Toplamı Rasyosu	1.665	0.097
Aktif Kârlılığı Rasyosu	13.272	<0.001
Özkaynak Kârlılığı Rasyosu	12.797	<0.001
Aktif Büyüme / Küçülme Rasyosu	31.898	<0.001
Net Kâr-Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosu	2.830	0.005

Çizelge 9’da araştırmada kullanılan bağımsız ve bağımlı değişkenler için elde edilmiş yatay kesit bağımlılık test neticeleri gösterilmektedir.

Yatay kesit bağımlılık testinde; hata payı (p değeri) %5 seviyesine kadar kabul edilmiştir.

Test bulgularına göre cari rasyo, asit test rasyosu, kaldıraç rasyosu, borç özsermaye rasyosu, özsermaye çarpanı ve özkaynaklar / aktif toplamı rasyosu değişkenlerinin haricindeki tüm değişkenlerde olasılık (p) değerleri 0,05’ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılık sorunu bulunmamaktadır.

Yatay kesit bağımlılığı, panel veri setindeki gözlemlerin birbirleriyle etkileşim halinde olması durumunu ifade eder. Yani, panel veri setinde yer alan bir gözlemin değeri, diğer gözlemlerin değerlerinden etkilenebilir veya onları etkileyebilir. Araştırmada 85 şirketin zamana göre her değişkeni için ayrı ayrı yatay kesit bağımlılığına bakılmıştır.

İmalat sektöründeki şirketlerden birisinin finansal rasyolarındaki değişim diğer şirketlerin finansal rasyolarını da etkileyecektir. Bu nedenle, diğer şirketler gerçeğe uygun alacakları kararlarda etkileşim içinde olduğu aynı sektördeki diğer

şirketlerin finansal rasyolarını etkileyen durumları göz önünde bulundurmaları gerektiği söylenebilir.

Cari oran modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Cari oran modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 10. Cari Oran Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model - (Bağımlı değişken=Cari oran)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	7.635	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	195.467	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.870	0.351	Rassal etki

Çizelge 10'da cari oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 1. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış en küçük kareler (EKK) yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış en küçük kareler (EKK) yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir. Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre Cari oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 1. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 11. Cari Oran Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	50.062	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	0.888	0.346

Çizelge 11'de cari oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 1. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığı açısından bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), anlamlı bir değişen varyans problemi yoktur ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 12. Cari Oran Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	1.793	12.474	<0.001
BKZ_DNV	19.945	4.575	<0.001
R ² =0.021			
Ki-kare=7.183			
p<0.001			

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 12’de cari oran değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların cari oran değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p<0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, cari oran değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, cari oran üzerinde yaklaşık %19.945 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin dönen varlıklarında artışa dolayısıyla kısa vadeli borç ödeme gücünde artışa işaret etmektedir. İşletmelerin mevcut durumu korumaları açısından, satış iskontosu uygulayarak müşterilerinin düzenli ödeme yapmalarını sürdürülebilir hale getirebilirler. Bu sayede beklenen kredi zararlarındaki artışları önleyebilirler.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p<0.001<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H₁ hipotezi kabul görmüştür.

Asit-test oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Asit-test oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 13. Asit-Test Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken=Asit-test oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	7.282	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	187.750	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.674	0.412	Rassal etki

Çizelge 13'te asit-test oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 2. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre asit-test oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 2. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 14. Asit-Test Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	12.659	0.013
Breusch-Pagan değişen varyans testi	1.027	0.311

Çizelge 14'te asit-test oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 2. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), anlamlı bir değişen varyans problemi yoktur ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 15. Asit-Test Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	1.203	14.778	<0.001
BKZ_DNV	14.970	2.556	0.011
$R^2=0.019$			
Ki-kare=6.534			
p=0.011			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 15’te asit-test oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların asit-test oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, asit-test oranı değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, asit-test oranı üzerinde yaklaşık %14.970 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin dönen varlıklarının artmasına sebep olmaktadır. Dönen varlıklar toplamı brüt çalışma sermayesini ifade eder. Brüt çalışma sermayesinin artması, işletmelerin nakit akışlarını optimum şekilde yürütmelerinde ve kısa vadeli borçlarının ödenmesinde kolaylık sağlamaktadır.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p = 0.011 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Nakit oran modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Nakit oran modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 16. Nakit Oran Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken=Nakit oran)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	8.365	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	211.902	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.454	0.500	Rassal etki

Çizelge 16’da nakit oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 3. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$), tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre nakit oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 3. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 17. Nakit Oran Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	18.140	0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	1.520	0.217

Çizelge 17’de nakit oranın bağımlı değişken olarak kullanıldığı 3. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir.

Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), anlamlı bir değişen varyans problemi yoktur ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 18. Nakit Oran Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.329	8.852	<0.001
BKZ_DNV	5.302	2.072	0.038
$R^2=0.012$			
Ki-kare=4.293			
p=0.038			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 18’de nakit oran değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların nakit oran değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, nakit oran değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara

oranındaki %1'lik artışın, nakit oran üzerinde yaklaşık %5.302 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin likit varlıklarının artmasına sebep olmaktadır. Likidite, işletmelerin dış sermayeyi artırmak ya da kredi kullanmak zorunda olmadan kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kabiliyetini göstermektedir. İşletmeler, temerrüde düşme ihtimali düşük bankalar ile çalışarak likit varlıklarındaki artışı koruyabilirler.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p=0.038<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı rasyosu modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 19. Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	31.709	<0,001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	397.308	<0,001	Rassal etki
Hausman testi	0.407	0.523	Rassal etki

Çizelge 19'da kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 4. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 4. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 20. Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	42.119	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.737	<0.001

Çizelge 20’de kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 4. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p<0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmaktadır ($p<0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerinin varyanslarının tüm kesitler için sabit olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 21. Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.244	16.370	<0.001
BKZ_DNV	1.534	2.525	0.011

$R^2=0.019$
Ki-kare=6.374
p=0.011

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 21’de kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oran değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oran değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p<0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oran değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, kısa vadeli alacaklar / aktif toplamı oran üzerinde yaklaşık %1.534 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin kısa vadeli alacakların artmasına sebep olmaktadır. İşletmelerin kısa vadeli

alacaklardaki artış; tahsilat süresinin optimum seviyede olduğu ve bu nedenle beklenen kredi zararının daha az olarak hesaplandığı anlamına gelebilmektedir.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p=0.011<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar rasyosu modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar rasyosu modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 22. Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	12.700	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	280.556	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.613	0.434	Rassal etki

Çizelge 22’de kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 5. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 5. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 23. Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	36.278	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	0.163	0.686

Çizelge 23'te kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 5. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde anlamlı bir otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$) ve değişen varyans problemi yoktur ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerinin varyanslarının tüm kesitler için sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 24. Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.410	25.130	<0.001
BKZ_DNV	-0.180	-0.186	0.853
R ² =0.001			
Ki-kare=0.034			
p=0.853			

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 24'te kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar oranının değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların kısa vadeli alacaklar / dönen varlıklar oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p > 0.05$).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p = 0.853 > 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H₀ hipotezi kabul görmüştür.

Kaldıraç oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Kaldıraç oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 25. Kaldıraç Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Kaldıraç Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	28.698	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	385.564	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	1.106	0.293	Rassal etki

Çizelge 25'te kaldıraç oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 6. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre kaldıraç oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 6. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 26. Kaldıraç Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	41.421	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	33.599	<0.001

Çizelge 26'da kaldıraç oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 6. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p<0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmaktadır ($p<0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitler için sabit olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 27. Kaldıraç Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.540	23.921	<0.001
BKZ_DNV	-6.031	-6.272	<0.001
$R^2=0.104$			
Ki-kare=39.339			
$p<0.001$			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 27'de kaldıraç oranının değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların kaldıraç

oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Regresyon katsayısı negatif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, kaldıraç oranı değerleri azalış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1'lik artışın, kaldıraç oranı üzerinde yaklaşık %6.031 oranında bir azalışa yol açacağı görölmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin aktif toplamlarının artmasına ve dolayısıyla kaldıraç oranlarının azalmasına sebep olmaktadır.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p < 0.001 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Finansman oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Finansman oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 28. Finansman Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Finansman Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	7.352	<0,001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	185.180	<0,001	Rassal etki
Hausman testi	2.976	0.085	Rassal etki

Çizelge 28'da finansman oranı bağımlı değişken olarak kullanıldığı 7. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre finansman oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 7. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 29. Finansman Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	51.802	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.114	0.735

Çizelge 29’da finansman oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 7. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p<0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 30. Finansman Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
BKZ_DNV	32.656	2.698	0.007
$R^2=0.027$			
$F=7.278$			
$p=0.007$			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 30’da finansman oranının değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların finansman oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p<0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, finansman oranı değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, finansman oranı üzerinde yaklaşık %32.656 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin özkaynak toplamlarında artışa sebep olmaktadır. Bu durum işletmelerin finansal performansları açısından olumlu bir gelişme olarak görülebilir.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni % 5 anlamlılık düzeyinde ($p=0.007<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Borç/özsermaye oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Borç/özsermaye oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 31. Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Borç / Özsermaye Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	1.450	0.015	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	4.650	0.031	Rassal etki
Hausman testi	1.160	0.281	Rassal etki

Çizelge 31’de borç/özsermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 8. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$), tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre borç/özsermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 8. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 32. Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	68.278	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.902	0.342

Çizelge 32’de borç / özsermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 8. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p<0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 33. Borç/Özsermaye Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	1.957	5.046	<0.001
BKZ_DNV	15.043	0.378	0.705
R ² <0.001			
Ki-kare=0.143			
P=0.705			

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 33'te borç / özsermaye oranının değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların borç / özsermaye oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir (p>0.05).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde (p=0.705>0.05) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H₀ hipotezi kabul görmüştür.

Kısa vadeli yabancı kaynakların / pasif toplama rasyosu modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Kısa vadeli yabancı kaynakların / pasif toplama rasyosu modelinde panel regresyon analizinde uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 34. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	12.877	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	283.115	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.445	0.505	Rassal etki

Çizelge 34'te kısa vadeli yabancı kaynaklar/ pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 9. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit

etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre kısa vadeli yabancı kaynaklar/ pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 9. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 35. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	31.476	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	3.523	0.061

Çizelge 35'te kısa vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 9. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 36. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.394	23.781	<0.001
BKZ_DNV	-1.360	-1.391	0.164
R ² =0.006			
Ki-kare=1.935			
p=0.164			

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 36'da kısa vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara

oranı değişkeni, firmaların kısa vadeli yabancı kaynakların / pasif toplama rasyosu değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p>0.05$).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p=0.164>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul görmüştür.

Uzun vadeli yabancı kaynakların / pasif toplama rasyosu modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Uzun vadeli yabancı kaynakların / pasif toplama rasyosu modelinde panel regresyon analizinde uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 37. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	13.349	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	288.123	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.688	0.407	Rassal etki

Çizelge 37'de uzun vadeli yabancı kaynaklar/ pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 10. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre uzun vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 10. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 38. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	15.558	0.004
Breusch-Pagan değişen varyans testi	63.230	<0.001

Çizelge 38’de uzun vadeli yabancı kaynaklar/ pasif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 10. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p<0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmaktadır ($p<0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 39. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.148	10.272	<0.001
BKZ_DNV	-4.366	-5.210	<0.001

$R^2=0.074$
Ki-kare=27.144
 $p<0.001$

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 39’da uzun vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların uzun vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p<0.05$). Regresyon katsayısı negatif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, uzun vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oran değerleri azalış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, uzun vadeli yabancı kaynaklar / pasif toplamı oranı üzerinde yaklaşık %4.366 oranında bir azalışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin özkaynak toplamalarında dolayısıyla pasif toplamında artışa neden olacağına işaret etmektedir. Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p<0.001<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H_1 hipotezi kabul görmüştür.

Dönen varlıklar / aktif toplamı oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Dönen varlıklar / aktif toplamı oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 40. Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	50.281	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	432.140	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	1.257	0.262	Rassal etki

Çizelge 40'ta dönen varlıklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 11. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre dönen varlıklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 11. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 41. Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	38.908	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	0.079	0.778

Çizelge 41'de dönen varlıklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 11. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 42. Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.571	27.565	<0.001
BKZ_DNV	1.586	2.311	0.021

R²=0.015
Ki-kare=0.013
p=0.021

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 42’de dönen varlıklar / aktif toplamı oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, firmaların dönen varlıklar / aktif toplamı oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, dönen varlıklar / aktif toplamı oran değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1’lik artışın, dönen varlıklar / aktif toplamı oranı üzerinde yaklaşık %1.586 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin dönen varlıklarının artmasına sebep olmaktadır. Bu durum çalışma sermayesindeki artışa işaret etmektedir.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p = 0.021 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H₁ hipotezi kabul görmüştür.

Duran varlıklar / devamlı sermaye oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Duran varlıklar / devamlı sermaye oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 43. Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	7.983	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	192.112	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	7.012	0.008	Sabit etki

Çizelge 43'te duran varlıklar/devamlı sermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 12. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre rassal etki yerine sabit etki modeli ($p<0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre duran varlıklar/devamlı sermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 12. panel regresyon modeli için sabit etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 44. Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	52.397	<0.001
Breusch-Pagan değişen varyans testi	0.875	0.350

Çizelge 44'te duran varlıklar/devamlı sermaye oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 12. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p<0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 45. Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
BKZ_DNV	-19.577	-5.789	<0.001

R²=0.116
F=33.508
p<0.001

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 45'te duran varlıklar / devamlı sermaye oranı değişkeni için sabit etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, duran varlıklar / devamlı sermaye oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Regresyon katsayısı negatif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, duran varlıklar / devamlı sermaye oran değerleri azalış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1'lik artışın, duran varlıklar/devamlı sermaye oranı üzerinde yaklaşık %19.577 oranında bir azalışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, söz konusu modelde özkaynakların artmasına dolayısıyla duran varlıklar / devamlı sermaye oranının azalmasına sebep olmaktadır. İşletmelerin net aktif değerindeki artış, yatırımcı potansiyelini artırabilmektedir.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p < 0.001 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H₁ hipotezi kabul görmüştür.

Duran varlıklar / özkaynaklar oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Duran varlıklar / özkaynaklar oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 46. Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	1.838	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	14.556	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	0.627	0.428	Rassal etki

Çizelge 46’da duran varlıklar / özkaynaklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 13. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre duran varlıklar / özkaynaklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 13. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 47. Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	58.332	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	1.484	0.223

Çizelge 47’de duran varlıklar / özkaynaklar oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 13. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p<0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 48. Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	1.177	6.000	<0.001
BKZ_DNV	-7.582	-0.390	0.697

R²<0.001
Ki-kare=0.152
P=0.697

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 48’de duran varlıklar / özkaynaklar oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, duran varlıklar / özkaynaklar oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir (p>0.05).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde (p=0.697>0.05) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H₀ hipotezi kabul görmüştür.

Özsermaye çarpanı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Özsermaye çarpanı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 49. Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Özsermaye Çarpanı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	1.450	0.015	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	4.650	0.031	Rassal etki
Hausman testi	1.160	0.281	Rassal etki

Çizelge 49’da özsermaye çarpanının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 14. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki (p<0.05), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki (p<0.05) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli (p>0.05) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında

tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre Özsermaye çarpanı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 14. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 50. Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	68.278	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.902	0.342

Çizelge 50’de özsermaye çarpanının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 14. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 51. Özsermaye Çarpanı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	2.957	7.624	<0.001
BKZ_DNV	15.043	0.378	0.705
$R^2 < 0.001$			
Ki-kare=0.143			
p=0.705			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 51’de özsermaye çarpanı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, özsermaye çarpanının değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p > 0.05$).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p = 0.705 > 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul görmüştür.

Özkaynaklar / aktif toplamı oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Özkaynaklar / aktif toplamı oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 52. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	28.698	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	385.564	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	1.106	0.293	Rassal etki

Çizelge 52’de özkaynaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 15. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p < 0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p < 0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p > 0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre özkaynaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 15. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 53. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	41.421	<0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	33.599	<0.001

Çizelge 53’te özkaynaklar / aktif toplamı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 15. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p < 0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmaktadır ($p < 0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 54. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.460	20.363	<0.001
BKZ_DNV	6.031	6.272	<0.001

R²=0.104
Ki-kare=39.339
p<0.001

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 54'te özkaynaklar / aktif toplamı oranının değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, özkaynaklar / aktif toplamı oranının değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir (p<0.05). Regresyon katsayısı pozitif olduğu için, firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı arttıkça, özkaynaklar / aktif toplamı oranı değerleri de artış gösterecektir. Modelin regresyon katsayısı incelendiğinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranındaki %1'lik artışın, özkaynaklar / aktif toplamı oranı üzerinde yaklaşık %6.031 oranında bir artışa yol açacağı görülmektedir.

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranının artması, işletmelerin özkaynaklarının ve aktif toplamlarının artmasına işaret etmektedir. Özkaynak artışı işletmelerin sürekliliklerini sağlamaktadır.

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde (p<0.001<0.05) istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle H₁ hipotezi kabul görmüştür.

Aktif karlılığı oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Aktif karlılığı oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 55. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken=Aktif Karlılığı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	4.442	<0.001	Sabit etki
Breusch-Pagan LM testi	106.494	<0.001	Rassal etki
Hausman testi	1.006	0.316	Rassal etki

Çizelge 55’te aktif karlılığı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 16. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre havuzlanmış EKK yerine sabit etki ($p<0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre havuzlanmış EKK yerine rassal etki ($p<0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde sabit etki, Breusch-Pagan LM testinde rassal etki tercih edildiğinden dolayı; iki test arasında tercihte bulunurken Hausman testi sonuçlarına göre etki türü seçilmiştir. Buna göre aktif karlılığı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 16. panel regresyon modeli için rassal etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 56. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	18.102	0.001
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.480	0.489

Çizelge 56’da aktif karlılığı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 16. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon sorunu mevcutken ($p<0.05$), bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin varlığı yani birbirine bağımlı olduğu aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 57. Aktif Karlılığı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.036	6.344	<0.001
BKZ_DNV	0.853	1.799	0.072

R²=0.009
Ki-kare=3.235
p=0.072

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 57’de aktif karlılığı oranı değişkeni için rassal etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, aktif karlılığı oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir (p>0.05).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni % 5 anlamlılık düzeyinde (p=0.072>0.05) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H₀ hipotezi kabul görmüştür.

Özkaynak karlılığı oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Özkaynak karlılığı oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 58. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken=Özkaynak Karlılığı Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	1.083	0.315	Havuzlanmış EKK
Breusch-Pagan LM testi	0.114	0.736	Havuzlanmış EKK
Hausman testi	1.184	0.277	Rassal etki

Çizelge 58’de özkaynak karlılığı oranı bağımlı değişken olarak kullanıldığı 17. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre sabit etki yerine havuzlanmış EKK etki (p>0.05), Breusch-Pagan LM testine göre rassal yerine havuzlanmış EKK etki (p>0.05) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli (p>0.05) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde Havuzlanmış EKK, Breusch-Pagan LM testinde Havuzlanmış EKK tercih edildiğinden dolayı;

Özkaynak karlılığı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 17. panel regresyon modeli için havuzlanmış EKK etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 59. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch–Godfrey otokorelasyon testi	4.792	0.309
Breusch–Pagan değişen varyans testi	0.663	0.415

Çizelge 59’da özkaynak karlılığı oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 17. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p>0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin olmadığı yani birbirine bağımlı olmadığı aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 60. Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.056	1.581	0.115
BKZ_DNV	-2.161	-0.575	0.566
$R^2=0.009$			
$F=0.330$			
$p=0.566$			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 60’ta özkaynak karlılığı oranı değişkeni için havuzlanmış EKK etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Drisscol-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, özkaynak karlılığı oranı değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p>0.05$).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde ($p=0.566>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul görmüştür.

Aktif büyüme / küçülme oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Aktif büyüme / küçülme oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 61. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Aktif Büyüme / Küçülme Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	0.910	0.691	Havuzlanmış EKK
Breusch-Pagan LM testi	0.324	0.570	Havuzlanmış EKK
Hausman testi	0.058	0.809	Rassal etki

Çizelge 61’de aktif büyüme / küçülme oranı bağımlı değişken olarak kullanıldığı 18. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre sabit etki yerine havuzlanmış EKK etki ($p>0.05$), Breusch-Pagan LM testine göre rassal yerine havuzlanmış EKK etki ($p>0.05$) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli ($p>0.05$) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde Havuzlanmış EKK, Breusch-Pagan LM testinde Havuzlanmış EKK tercih edildiğinden dolayı; aktif büyüme / küçülme oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 18. panel regresyon modeli için havuzlanmış EKK etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 62. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulguları

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	0.643	0.958
Breusch-Pagan değişen varyans testi	0.227	0.633

Çizelge 62’de aktif büyüme / küçülme oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 18. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p>0.05$).ve bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin olmadığı yani birbirine bağımlı olmadığı aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 63. Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	0.231	6.865	<0.001
BKZ_DNV	4.033	1.121	0.263
R ² =0.004			
F=1.255			
p=0.263			

R²: Belirtme katsayısı

Çizelge 63'te aktif büyüme / küçülme oranı değişkeni için havuzlanmış EKK etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, aktif büyüme / küçülme oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir (p>0.05).

Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde (p=0.263>0.05) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H₀ hipotezi kabul görmüştür.

Net kar - zarar büyüme / küçülme oranı modeli için panel regresyon analizi sonuçları

Net kar - zarar büyüme / küçülme oranı modelinde panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 64. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Etki Türü Seçimine Yönelik Test Sonuçları

Model (Bağımlı değişken= Net Kar- Zarar Büyüme / Küçülme Oranı)			
Test	Test istatistiği	p	Karar
F-testi	0.993	0.503	Havuzlanmış EKK
Breusch-Pagan LM testi	0.007	0.933	Havuzlanmış EKK
Hausman testi	0.022	0.881	Rassal etki

Çizelge 64'te net kar- zarar büyüme / küçülme oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 19. panel regresyon modelinin etki türü seçim sonuçları verilmiştir. Bu modelde F-testine göre sabit etki yerine havuzlanmış EKK etki (p>0.05), Breusch-Pagan LM testine göre rassal yerine havuzlanmış EKK etki (p>0.05) ve son olarak Hausman testi sonucuna göre sabit etki yerine rassal etki modeli (p>0.05) tercih edilmektedir.

Her üç test sonucu bir arada değerlendirildiğinde, F-testinde Havuzlanmış EKK, Breusch-Pagan LM testinde Havuzlanmış EKK tercih edildiğinden dolayı net kar- zarar büyüme / küçülme oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 19. panel regresyon modeli için havuzlanmış EKK etki türü tercih edilmiştir.

Çizelge 65. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosu Modeli İçin Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testi Bulgusu

Test türü	Test istatistiği	p
Breusch-Godfrey otokorelasyon testi	1.877	0.758
Breusch-Pagan değişen varyans testi	1.313	0.252

Çizelge 65'te net kar-zarar büyüme / küçülme oranının bağımlı değişken olarak kullanıldığı 19. panel regresyon modeli ile ilgili otokorelasyon ve değişen varyans testine ait sonuç verilmektedir. Test istatistiğinin anlamlılığına göre bu modelde otokorelasyon problemi ($p>0.05$) ve bir değişen varyans problemi bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Dolayısıyla hata terimleri arasında ilişkinin olmadığı yani birbirine bağımlı olmadığı aynı zamanda hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde sabit olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 66. Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Oranı Modeli İçin Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	Beta	z-istatistiği	p
Sabit	-0.330	-1.015	0.311
BKZ_DNV	-10.478	-0.301	0.763
$R^2=0.001$			
F=0.090			
p=0.763			

R^2 : Belirtme katsayısı

Çizelge 66'da net kar-zarar büyüme / küçülme oranı değişkeni için havuzlanmış EKK etki türüyle yatay kesit bağımlılığına dirençli Driscoll-Kraay tahmincisi uygulanarak ulaşılmış panel regresyon modeline ilişkin sonuçlar verilmiştir. Panel regresyon modelinde, beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni, net kar-zarar büyüme / küçülme oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p>0.05$). Modelde, Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı değişkeni %5 anlamlılık düzeyinde

($p=0.763>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle H_0 hipotezi kabul görmüştür.

Not: Analizdeki tüm tablolar yazar tarafından üretilmiştir.

H. Araştırmanın Sonucu

Çizelge 67. Araştırma Sonuçları

Araştırmanın sonuçları aşağıda tablo olarak özetlenmiştir:

Modeller	P Değeri	Hipotez Sonucu
Model 1 Cari Oran Modeli	$p<0.001$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 2 Asit-Test Oranı Modeli	$p=0.011$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 3 Nakit Oran Modeli	$p=0.038$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 4 Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli	$p=0.011$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 5 Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı	$p=0.853$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 6 Kaldıraç Oranı Modeli	$p<0.001$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 7 Finansman Oranı Modeli	$p=0.007$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 8 Borç/Özsermaye Oranı Modeli	$P=0.705$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 9 Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli	$p=0.164$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 10 Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların / Pasif Toplama Rasyosu Modeli	$p<0.001$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 11 Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli	$p=0.021$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 12 Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı Modeli	$p<0.001$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 13 Duran Varlıklar / Özkaynaklar Oranı Modeli	$P=0.697$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 14 Özsermaye Çarpanı Modeli	$p=0.705$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 15 Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Modeli	$p<0.001$	H_1 hipotezi kabul görmüştür.
Model 16 Aktif Karlılığı Oranı Modeli	$p=0.072$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 17 Özkaynak Karlılığı Oranı Modeli	$p=0.566$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 18 Aktif Büyüme / Küçülme Oranı Modeli	$p=0.263$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.
Model 19 Net Kar - Zarar Büyüme / Küçülme Oranı Modeli	$p=0.763$	H_0 hipotezi kabul görmüştür.

Kaynak: Modeller yazar tarafından üretilmiştir.

Araştırmada, yapılan testler neticesinde elde edilen bulgular açısından benzerlik gösteren modeller aynı bölümde ele alınmış olup bu bakımdan;

Beklenen kredi zararının dönen varlıklara oranı bağımsız değişken olarak belirlenmiş olup, (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir.

Bağımlı değişkenlerden olan Nakit Rasyo, Dönen Varlıklar / Aktif Toplamı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modellerde Otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modellerden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modellerin hepsinde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup modeller ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında aynı yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenlerin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan Cari Rasyo, Asit-Test Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olmadığı tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modellerde Otokorelasyon problem mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modellerden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modellerin hepsinde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup modeller ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında aynı yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenlerin Beklenen Kredi

Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan; Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Rasyosu, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosu, Duran Varlıklar / Özkaynaklar Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modellerde Otokorelasyon problem mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modellerden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle modellerin hepsinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Bağımlı değişkenlerden olan Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problemi ve anlamlı bir değişen varyans problemi olduğu ($p < 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında aynı yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki

türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problemi ve anlamlı bir değişen varyans problemi olduğu ($p < 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında ters yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden negatif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan; Borç / Özsermaye Rasyosu, Özsermaye Çarpanı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olmadığı tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modellerde Otokorelasyon problem mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modellerden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle modellerin hepsinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Bağımlı değişkenlerden olan Finansman Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problem mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı

değişkeni arasında aynı yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Sabit etki türü $p < 0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problemi mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında ters yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden negatif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan Aktif Kârlılığı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p < 0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p < 0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p > 0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problem mevcutken ($p < 0,05$), anlamlı bir değişen varyans problemi olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle modelde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Bağımlı değişkenlerden olan; Özkaynak Kârlılığı Rasyosu, Aktif Büyüme / Küçülme Rasyosu, Net Kâr-Zarar Büyüme / Küçülme Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olduğu tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata

payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Havuzlanmış EKK modeli $p>0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Havuzlanmış EKK modeli $p>0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p>0,05$ tercih edilmiştir. Modellerde otokorelasyon problemi ($p>0,05$) ve bir değişen varyans problemi olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Söz konusu modellerden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmaması sebebiyle modellerin hepsinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Bağımlı değişkenlerden olan Özkaynaklar / Aktif Toplamı Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olmadığı tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p<0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p<0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p>0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problemi ve anlamlı bir değişen varyans problemi olduğu ($p<0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında aynı yönde olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden olan Kaldıraç Rasyosunda; (p) değeri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel açıdan anlamlı bir yatay kesit bağımlılığı olmadığı tespit edilmiş, panel regresyon analizi için uygulanan tüm testlerde hata payı (p değeri) % 5 olarak kabul edilmiş, etki türü seçimine yönelik; F-testinde Sabit etki modeli $p<0,05$, Breusch-Pagan LM testinde Rassal etki modeli $p<0,05$, Hausman testinde ise Rassal etki türü $p>0,05$ tercih edilmiştir. Modelde Otokorelasyon problemi ve anlamlı bir değişen varyans problemi olduğu ($p<0,05$) görülmüştür. Söz konusu modelden elde edilen bulgularda ise Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı bağımsız değişkeninin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olması sebebiyle modelde H_1 hipotezi kabul edilmiş olup model ile Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeni arasında ters yönde

olan ilişkinin varlığı belirlenmiş ve söz konusu değişkenin Beklenen Kredi Zararının Dönen Varlıklara Oranı değişkeninden negatif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

İ. Finansal Varlıkların Sonraki Dönemlerde Ölçüm Yöntemleriyle İlgili Uygulama

Araştırmanın bu bölümünde; finansal varlıkların sonraki dönemlerde ölçüm yöntemlerine ilişkin uygulama örneklerine yer verilmiştir.

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla gerçeğe uygun değer değişimi kar veya zararda gösterilerek ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Uygulama 1: Limon İşletmesi'nin 01.04.2021 tarihinde adedini 20 TL'den almış olduğu 1.500 adet hisse senedinin 31.12.2021 tarihindeki değeri 18 TL olmuştur. Buna göre muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir (Özulucan ve diğerleri, 2017: 242);

31.12.2021	Borç	Alacak
655.01 FİNANSAL YATIRIMLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI	3,000	
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR		3,000
Gerçeğe uygun değer farkı. 1.500 adet * (20 TL -18 TL)		
/		

31.12.2021 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal yatırımların ilk muhasebeleştirmedeki değeri ile dönem sonundaki değeri arasındaki negatif fark Finansal Yatırımlar Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar hesabının alacağına kaydedilmektedir.

Limon İşletmesi elinde bulundurduğu ve kayıtlı değeri 20 TL/adet olan 1.500 adet hisse senedinin 31.12.2021 tarihindeki değerinin 25 TL olduğu varsayıldığında ise buna ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir (Özulucan ve diğerleri, 2017: 243);

31.12.2021	Borç	Alacak
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	7,500	
645.01 FİNANSAL YATIRIMLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER ARTIŞ KARLARI		7,500
Gerçeğe uygun değer farkı. 1.500 adet * (25 TL -20 TL)		

31.12.2021 tarihinde yapılan değerlendirme sonucu gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal yatırımların önceki değeri ile dönem sonundaki değeri arasındaki pozitif fark Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup Finansal Yatırımlar Gerçeğe Uygun Değer Artış Karları hesabının alacağına kaydedilmektedir.

Limon İşletmesi elinde bulundurduğu 1.500 adet hisse senedinin 01.01.2022 tarihinde adedini 26 TL'den satmıştır. Buna ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir (Özulucan ve diğerleri, 2017: 243);

01.01.2022	Borç	Alacak
102 BANKALAR	39,000	
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR		34,500
645.02 FİNANSAL VARLIK SATIŞ KARI		4,500
Hisse senedi satışı.		

Hisse Senedinin GUD'ı = Hisse Senedi Alış Bedeli - Gerçeğe Uygun Değer Azalışı + Gerçeğe Uygun Değer Artışı = 30.000 TL – 3.000 TL + 7.500 TL = 34.500 TL

Limon İşletmesi elinde bulundurduğu 1.500 adet hisse senedinin 01.01.2022 tarihinde adedini 19 TL'den satmış olması durumunda ise oluşan satış zararı aşağıdaki gibidir (Özulucan ve diğerleri, 2017: 243);

01.01.2022	Borç	Alacak
102 BANKALAR	28,500	
655.02 FİNANSAL VARLIK SATIŞ ZARARI	6,000	
113 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI		
KAR YA DA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR		34,500
Hisse senedi satışı.		

Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile satış değeri arasındaki pozitif farklar Finansal Varlık Satış Karı hesabının alacağına, negatif farklar ise Finansal Varlık Satış Zararı hesabının borcuna kaydedilmektedir.

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Uygulama 2: Limon İşletmesi 01.01.2013 tarihinde 350.000 TL karşılığında 5 yıl vadeli, nominal tutarı 400.000 TL olan yıllık %5 faizli, yıl sonlarında 20.000 TL ($400.000 * \%5 = 20.000$ TL) faiz ödemesi olan tahvilleri vade sonuna kadar elde bulundurmaya niyetiyle edinmiştir. 5. yıl sonunda tahsil edilecek 400.000 TL'yi 350.000 TL'ye eşitleyen etkin faiz oranı yaklaşık % 8,143'tür (Özulucan ve diğerleri, 2017: 244-245-246);

Buna göre, ilgili hesaplamalar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Çizelge 68. İtfa Edilmiş Maliyet Tablosu

Yıllar	Nakit Tahsil Edilecek Faizler (a)	Faiz Gelirleri (b)	İskonto İtfa Tutarları (c)	Dönem Sonu İtfa Edilmiş Maliyetler (d)
	(400.000 x % 5)	(d x etkin faiz oranı)	(b – a)	(d + c)
01.01.2013				350,000
31.12.2013	20,000	28,500	8,500	358,500
31.12.2014	20,000	29,190	9,190	367,690
31.12.2015	20,000	29,940	9,940	377,630
31.12.2016	20,000	30,750	10,750	388,380
31.12.2017	20,000	31,620	11,620	400,000
TOPLAM	100,000	150,000	50,000	

Dönem sonları itibariyle tahvilin değerlemesi aşağıdaki gibi yapılmaktadır;

31.12.2013	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	8,500	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		28,500
1. Yıl Tahvil Faiz Geliri.		
/		

31.12.2014	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	9,190	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		29,190
2. Yıl Tahvil Faiz Geliri.		
/		

31.12.2015	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	9,940	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		29,940
3. Yıl Tahvil Faiz Geliri.		
/		

31.12.2016	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	10,750	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		30,750
4. Yıl Tahvil Faiz Geliri.		
/		

31.12.2017	Borç	Alacak
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	11,620	
102 BANKALAR	20,000	
661 MENKUL KIYMET YATIRIM FAİZ GELİRİ		31,620
5. Yıl Tahvil Faiz Geliri.	/	

Dönem sonlarında yapılan değerleme sonucu itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeriyle itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki fark İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup itfa edilmiş maliyet yöntemi gereği belirlenen etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faiz ise Menkul Kıymet Yatırım Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

31.12.2017	Borç	Alacak
102 BANKALAR	400,000	
202 İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR		400,000
Tahvilin İtfası.	/	

Vade sonunda itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal yatırımların defter değeri Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Yatırımlar hesabı ile çalıştırılmaktadır.

TFRS 9'un gerçeğe uygun değer mantığını aktarabilmek amacıyla gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal varlıklara ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme ile ilgili örnek aşağıda sunulmuştur.

Uygulama 3: Uygulama 2'deki tahvillerin sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini ve satışını amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde bulundurma niyetiyle 31.12.2013 tarihi itibarıyla tahvillerin piyasa değerinin 360.000 TL olması durumunda yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir (Öztürk, 2017: 608).

Yevmiye kayıtlarındaki 102 Bankalar ve 642 Faiz Gelirleri hesabında muhasebeleştirilen tutarlar; itfa edilmiş maliyetiyle gösterilen finansal varlık örneğindeki tahsil edilecek faiz ve etkin faiz oranı ile hesap edilmiş faiz tutarlarıdır.

31.12.2013	Borç	Alacak
203 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	10,000	
102 BANKALAR	20,000	
527 GERÇEĞE UYGUN DEĞER DEĞİŞİMİ DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILARAK ÖLÇÜLEN VARLIKLAR FARKI		1,500
642 FAİZ GELİRİ		28,500
Tahvil faiz geliri ve tahvilin gerçeğe uygun değer değişimi farkı.		
/		

31.12.2013 tarihinde yapılan değerleme sonucu gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal yatırımların dönem sonu gerçeğe uygun değeri ile bir önceki gerçeğe uygun değeri arasındaki fark Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar hesabına borç olarak yine tahsil edilecek faiz tutarı Bankalar hesabına borç olarak kayıt edilmekte olup, gerçeğe uygun değeri ile dönem sonunda itfa edilmiş maliyet bedeli arasındaki farkı Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Varlıklar Farkı hesabının alacağına yine etkin faiz oranıyla hesap edilmiş faizi ise Faiz Geliri hesabının alacağına kaydedilmektedir.

VI.SONUÇ VE ÖNERİLER

TFRS 9, yayımlanma amacı finansal araçlar olduğundan dolayı öncelikli olarak finans kurumlarını fakat araçların tasarrufu sebebiyle bütün işletmelere etki etmektedir.

Çalışmanın amacı, beklenen kredi zararı uygulamasının BIST'teki imalat sanayi sektöründeki işletmelerin finansal durum tablolarına etkisinin olup olmadığını tespit edilmesi olup, bu çalışmanın, finansal bilgi kullanıcılarının stratejik ve önemli kararlar almasında yol gösterici olacağının ve çalışmanın imalat sektörüne, işletmelere ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada bu amaç doğrultusunda; Borsaya kote olan imalat sanayi sektöründeki 85 adet işletmenin, Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar Standardı (TFRS 9), Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nca yayımlanarak 01.01.2018 tarihi ve takip eden mali dönemlerde uygulanması amacıyla yürürlüğe konması sebebiyle 01.01.2018 tarihine ait açılışa ilişkin ve 2018-2021 dönemleri arası üçer aylık finansal durum tablolarından ve dipnotlarından sağlanan beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığı panel analizi yardımıyla analiz edilmiştir.

Birinci bölüm olan girişte tezin amacı belirtilmektedir.

İkinci bölümde; muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşumuna katkı sağlayan uluslararası ve ulusal kuruluşlar ile kavramsal çerçevede yer alan bazı temel kavramlar ve öneminden bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde; finansal araç kavramı, finansal araç türleri, para ve sermaye piyasası araçları ile finansal araçlarla ilgili Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS) / Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS) yer alan değerlendirme ölçülerinden bahsedilmektedir.

Dördüncü bölümde; TFRS 9 Finansal Araçlar Standardında ifade edilen ilke ve kurallar doğrultusunda; finansal araçların hangi şartlarda finansal tablolarda sunulması ve finansal tablolardan çıkarılması gerektiği, finansal varlıkların sınıflandırılmasında ele alınacak hususlar, finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin ilk edinilmesinde ve ileriki dönemlerde ölçümlerinin ve muhasebeleştirilmelerinin ne şekilde yapılacağı, finansal varlıklarda değer düşüklüğü doğrultusunda beklenen kredi zararının ölçümü ve beklenen kredi zararının tespitinde kullanılan yaklaşımlardan bahsedilmektedir.

Beşinci bölümde, Beklenen kredi zararlarının BIST'teki İmalat Sanayi Sektöründeki firmaların finansal durum tablolarına etkisinin tespit edilmesi nedeniyle panel veri analizi uygulanmıştır. Analiz ile beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyolarıyla olan ilişkisi incelenmekte, araştırma neticesinde tespit edilen bulgulara yer verilmekte ve analiz sonuçları yorumlanmaktadır. Ayrıca finansal varlıkların sonraki dönemlerde ölçüm yöntemleriyle ilgili muhasebeleştirme örneklerine yer verilmiştir.

Altıncı bölümde; çalışma neticesinde tespit edilen bulgulara göre değerlendirme ve tavsiyelere yer verilmektedir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; finansal varlıkların sonraki dönemlerde ölçüm yöntemleriyle ve beklenen kredi zararlarıyla ilgili olarak örnek uygulamalara, hesaplamalara ve muhasebeleştirilmelerine yer verilmiştir. Bu sayede, finansal varlıkların nasıl ölçüleceği ve beklenen kredi zararlarının nasıl tespit edileceği ve bunların nasıl muhasebeleştirileceği ile ilgili olarak firmalara yol gösterici olacağı ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada uygulama ile ilgili ilk olarak bağımlı ve bağımsız değişkenlerin belirlenmesi yapılmıştır.

Çalışma kapsamında;

H₀: Beklenen kredi zararının Dönen Varlıklara Rasyosu'nun, finansal rasyolar üzerinde etkisi yoktur.

H₁: Beklenen kredi zararının Dönen Varlıklara Rasyosu'nun, finansal rasyolar üzerinde etkisi vardır hipotezlerini test etmek amaçlı 19 farklı model oluşturulmuştur.

Ekonometrik analiz bulguları R programındaki plm (Croissant ve Millo, 2008), lmtest (Zeileis ve Hothorn, 2002), paketleri kullanılarak elde edilmiş ve test sonuçları için hata payı %5 seviyesine kadar kabul edilmiştir.

Her değişken için, panel regresyon modeli öncesi yatay kesit bağımlılığı incelenmiştir. Yatay kesit bağımlılığı incelenirken verilerin içinde yer alan şirket ve yıl değerlerine göre $N > T$ olduğu için, Pesaran-CD testi uygulanmıştır (De Hoyos ve Sarafidis, 2006). Yatay kesit bağımlılığı testinde; hata payı (p değeri) %5 seviyesine kadar kabul edilmiştir.

Yatay kesit bağımlılığı, panel veri setindeki gözlemlerin birbirleriyle etkileşim halinde olması durumunu ifade eder. Yani, panel veri setinde yer alan bir gözlemin değeri, diğer gözlemlerin değerlerinden etkilenebilir veya onları etkileyebilir. Araştırmada 85 şirketin zamana göre her değişkeni için ayrı ayrı yatay kesit bağımlılığına bakılmıştır.

İmalat sektöründeki şirketlerden birisinin finansal rasyolarındaki değişim diğer şirketlerin finansal rasyolarını da etkileyecektir. Bu nedenle, diğer şirketler gerçeğe uygun alacakları kararlarda etkileşim içinde olduğu aynı sektördeki diğer şirketlerin finansal rasyolarını etkileyen durumları göz önünde bulundurmaları gerektiği söylenebilir.

Panel veri analizi için kullanılan N (yatay kesit, örneklem sayısı) =85 şirket ve T (zaman serisi) = 4 yıl (4 yıl, 17 çeyrek dönem) şeklindeki veri yapısı, kısa zaman periyodu içermekte ve mikro-panel olarak değerlendirilmektedir. Mikro-panel yapısındaki veri setlerinde durağanlık testleri doğru sonuçlar vermediği için, araştırma değişkenlerine dönük bir durağanlık testi yapılmamıştır (Baltagi, 2013; Yıldız ve Demireli, 2019).

Araştırma verileri ile panel regresyon modelleri tahmin edilirken; havuzlanmış en küçük kareler (EKK), rassal etki ve sabit etki türleri arasında seçimde bulunulmuştur. Bu seçimler F-testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testi ile yapılmıştır (Hausman, 1978; Hausman ve Taylor, 1981).

Model tercihleri akabinde uygulanacak tanı testleri, panel veri analizinde doğru netice alınabilmesi açısından önem arz etmektedir (Temelli ve diğerleri, 2022: 11).

En uygun etki türleri seçildikten sonra her iki model için değişen varyans (heteroskedastisite) ve ardışık bağımlılık (otokorelasyon) sorunları kontrol edilmiştir. Modellerde değişen varyans problemini incelemek için Breusch-Pagan (BP) testi, otokorelasyon problemini incelemek için Breusch-Godfrey (BG) testi uygulanmıştır (Torres-Reyna, 2010).

Toplam 19 bağımlı değişken için kurulan panel regresyon modellerinde yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon veya değişen varyans problemlerinden birisi tespit edildiğinde, model katsayılarının anlamlılığı için dirençli Driscoll-Kraay (Driscoll ve Kraay, 1998) kovaryans tahmincisi ile kestirim yapılmıştır (Hoechle, 2007).

Modellerde; hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde değişken olup, kovaryanslarının sifıra eşit olmaması durumu var ise panelde değişen varyans problemi mevcuttur, hata terimlerine ilişkin varyansların bütün kesitlerde değişken olmayıp kovaryansları sifıra eşit ise değişen varyans problemi söz konusu değildir.

Modellerde; hata terimlerinin birim değerleri birbirine bağımlı ise panelde otokorelasyon problemi söz konusudur, hata terimlerinin birim değerleri birbirine bağımlı değil ise otokorelasyon problemi söz konusu değildir.

Tanı testlerinden sonra panel regresyon analizi yapılmıştır. Örneklem içerisinde hem zaman serileri (4 yıl, 17 çeyrek dönem) hem de yatay kesit serileri (85 adet şirket) kullanılarak değişkenler arası ilişki incelendiğinden ötürü analize tabi tutulan data panel veri olarak isimlendirilmektedir (Öztürk ve Alaşahan, 2019: 8).

2018-2021 dönemleri arası etki bir firma için gözlemlendiğinde zaman serisi analizi, 2018 dönemi için farklı firmaların beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun firmaların likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, karlılık rasyoları ve büyüme rasyolarına etki düzeyi incelendiğinde ise yatay kesit analizi yapılmış olmaktadır. Başka bir ifadeyle çalışmaya konu olan verinin yapısından dolayı bu çalışmada, zaman serisi analiziyle yatay kesit analizini bir arada buluşturan panel veri analiz yönteminin kullanılmasının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İktisadi olayların işletmelerin finansal durum, finansal performans ya da nakit akışları üzerindeki neticelerinin finansal tablolarında daha doğru ve ihtiyaç bakımından elverişli biçimde finansal bilgi kullanıcılarına sunulması oldukça önemlidir.

İmalat sektöründe; alacak yönetimi çalışma sermayesinin öncelikli unsurları arasında yer almaktadır.

Beklenen Kredi Zararlarının ölçümünde, vadesi dolmuş ve henüz vadesi gelmemiş tüm alacaklar için temerrüde düşme ihtimali dikkate alınarak her bir alacak için baz alınan kredi riski ile karşılık tutarı belirlenmektedir. Bu sayede ticari alacaklar gerçeğe uygun değerleri ile finansal tablolarda sunulmaktadır.

İşletmeler bu çalışmada elde edilen bulguları dikkate alarak; beklenen kredi zararlarının en çok etkilediği ve işletmeler için önemi yüksek dönen varlık kalemi olan ticari alacaklarıyla ilgili olarak tahsil kabiliyetlerini belirleyip faaliyetlerinin sürekliliğini, bir veya az sayıdaki müşteri grubuyla çalışmanın oluşturacağı bağımlılığı ve potansiyel risklerini tespit edip doğru zamanda düzeltici ya da önleyici kontrollerde bulunabilirler. Alacak tahsilat süresini düşürüp likiditelerini arttırabilirler. Artan likidite sayesinde nakit akışlarını verimli yatırımlara harcayabilirler. Araştırmaya dahil edilen tüm işletmelerin yıllar itibarıyla alışlarının ortalama vadesi; 2021 yılı 103 gün, 2020 yılı 212 gün, 2019 yılı 198 gün ve 2018 yılı 84 gün olup, satışlarının ortalama vadesi ise; 2021 yılı 88 gün, 2020 yılı 138 gün, 2019 yılı 101 gün ve 2018 yılı 97 gündür.

Ayrıca işletmeler beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; üzerinde etkisinin bulunduğu belirlenen likidite rasyoları, finansal yapı rasyolarından yararlanarak; söz konusu finansal oranlarını öngörebilir ve böylelikle olası bir riski önleyebilirler. Bu çalışma ile elde edilen sonuçların alacak yönetimi konusunda imalat sektörüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Standarttaki yeni hükümler ile birlikte finansal araçların sınıflandırılması ve ölçülmesinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu çalışma ile elde edilen sonuçların tüm işletmelerin karar alma süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada kurulan modeller ve ulaşılan sonuçlar bakımından literatürde benzer çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırmaların büyük oranda beklenen kredi

zararının banka finansal tablolarına olan etkilerinin farklı analiz teknikleriyle incelenmesi ile ilişkili veya örnek model üzerinden beklenen kredi zararının ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesiyle ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu çalışma ile beklenen kredi zararının finansal durum tablosuna etkisi imalat sanayi üzerinde incelendiğinden dolayı araştırma sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte olup bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etmeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca bu alanda yapılacak karşılaştırmalı çalışmaların sonuçların güçlendirilmesine ve çeşitliliğin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yine çalışma, arkasında oldukça geniş bir desteği barındıran açık kaynaklı ve birçok analizi yapma olanağını barındıran kütüphaneleriyle çoğu kullanıcıya yararlı çözümler sunmakta olan R programı ile yapıldığından dolayı araştırmanın probleminin cevaplamaında faydalı sonuçlar elde etme açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışma oldukça önemlidir.

Bu çalışmada; BIST'teki imalat sanayi sektöründeki işletmelerin beklenen kredi zararının dönen varlıklara rasyosunun; likidite rasyoları, finansal yapı rasyoları, kârlılık rasyoları ve büyüme rasyoları üzerinde etkisinin olup olmadığının panel analizi uygulanarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Dolayısıyla bu çalışmanın, finansal bilgi kullanıcılarının stratejik kararlar almasında yol gösterici olacağının ve imalat sektörüne, işletmelere, yatırımcılara ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma borsaya kote olan diğer sektörler üzerinde yapıp Türkiye açısından model oluşturulabilir.

Aynı sektördeki firmaların zaman serisi aralığını ilerleterek sonuçları destekleyecek çalışmalar önerilebilir. Yine yeni çalışmalarda bağımsız değişken olarak beklenen kredi zararının aktif toplama oranı veya beklenen kredi zararının özkaynaklara oranı şeklinde belirlenerek farklı çalışmaların literatüre kazandırımı söz konusu olabilir.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKDOĞAN, N. ve TENKER, N. (2010). **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara, Gazi Kitapevi, 13. Baskı.
- BALTAGI, B. H. (2013). **Econometric Analysis of Panel Data**, Chichester: John Wiley & Sons.
- BELLINI, T. (2019). “**IFRS 9 and CECL Credit Risk Modelling and Validation**”, London, Academic Press, Elsevier.
- BERK, N. (2005). **Finansal Yönetim**, İstanbul, Türkmen Kitapevi, 8. Baskı.
- COŞKUN, S. (2020). **Yerel Muhasebe Uygulamaları İle TMS/TFRS Yakınsama Sürecinin Değerlendirilmesi İzmir İlinde Bir Uygulama**, Ankara, Gazi Kitabevi.
- DEMİR, Ş. (2019). **Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları VUK Değer Yaklaşımı**, Ankara, Seçkin Kitabevi, 4. Baskı.
- ERNST&YOUNG. (December 2014). **Impairment of Financial Instruments Under IFRS 9**, EYGM Limited.
- EROĞLU, N., AYDIN, H.İ. ve KESBİÇ, C.Y. (2016). **Para- Banka ve Finans**, Ankara, Orion Kitabevi.
- GÖKÇEN, G., ATAMAN, B. ve ÇAKICI, C. (2011). **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- GÜLTEN, S. (Mart 2017). **Sermaye Piyasası Mevzuatı**, İstanbul, Est Yayıncılık, 1. Baskı.
- GÜNAL, M. (Ocak 2012). **Para Banka ve Finansal Sistem**, Ankara, Berikan Yayınevi, 4. Baskı.
- IFRS FOUNDATION. (2013). **A Guide Through International Financial Reporting Standards**, London, Part B.

- KARAPINAR, A. ve AYIKOĞLU ZAİF, F. (2013). **Finansal Analiz**, Ankara, Gazi Kitabevi, Yenilenmiş 3. Baskı.
- KIZIL, A., FİDAN, M. M., KIZIL, C. ve KESKİN, İ. (2016). **TMS - TFRS Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları**, İstanbul, Der Yayınları.
- ÖRTEN, R., KAVAL, H. ve KARAPINAR, A. (2018). **Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları 2018 TMS-TFRS**, 2018, Ankara, Gazi Kitabevi, Genişletilmiş 11. Baskı.
- ÖZERHAN, Y. ve YANIK, S. (2012). **IFRS / IAS İle Uyumlu TMS / TFRS**, Ankara, Türmob Yayınları, Güncelleştirilmiş 2. Baskı.
- SABUNCU, B. (2016). **TMS/TFRS Kapsamında Türev Araçlar**, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- SEVİLENGÜL, O. (2016). **Genel Muhasebe**, Ankara, Gazi Kitabevi, 18. Baskı.
- ŞAVLI, T. (2014). **Uluslararası Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık
- ŞEN, İ.K., ÜÇÖĞLU, D. ve TERZİ, S. (2015). **Konsolide Finansal Raporlama**, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- TİFFİN, R. (2010). **The Complete Guide to International Financial Reporting Standards: Including IAS and Interpretation**, London, Thorogood Publishing Ltd, 3rd Ed.
- TUNÇEZ, H. A. (2019). **TMS/TFRS İle Uyumlu Finansal Tablolar Analizi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı.
- ZÜLCH, H. and HENDLER, M. (2018). **International Financial Reporting Standards (IFRS) 2018**, Weinheim, Wiley.

MAKALELER

- ADIGÜZEL, B. (2017). “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, ss. 1-8.
- ADIR, D. (2016). “Muhasebe: Kavramsal Çerçeve Accounting: A Theoretical Frame”, **Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt 2, Sayı 3, ss. 139-157.
- AKÇİN, O. ve ŞEN, İ. K. (Temmuz, 2019). “Özkaynak Yatırımlarının UFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Uyarınca Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 83, ss. 131-146.
- AKKAYNAK, B. ve YILDIRIM, S. (2019). “Türev Ürünlerin Kullanım Amaçları: Bist'te Bir Uygulama”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, ss. 23-33.
- AKSOY, T. (Nisan-Haziran, 2005). “Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yöneliş Eğilimi”, **Mali Çözüm Dergisi** **71**, ss.182-199.
- ALBAYRAK, A. S. (2008). “Değişen Varyans Durumunda En Küçük Kareler Tekniğinin Alternatifi Ağırlıklı Regresyon Analizi ve Bir Uygulama”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, ss. 111-134.
- ALKAN, A. ve TÜREL, A. (Kasım, 2019). “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Bağımsız Denetim Sistemi Üzerindeki Etkinliği”, **İstanbul Management Journal** **87**, ss. 141-158.
- ALKAN, B. Ş. (Ocak-Şubat, 2018). “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve ve Kavramsal Çerçeve Projesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ss.107-134.
- ALVES, A. T., BORDIN, M. P., GONZALES, A. ve SANTOS, F. A. (2020). “The Impact From Adapting Of The IFRS 9 (CPC 48) On Expected

Credit Losses (ECL) In Brazilian Energy Companies”, **Revista Ambiente Contábil**, Vol 12, Issue 1, pp. 21-43.

ARACI, N.K. ve BEKÇİ, İ. (Kasım, 2019). “Msugt, Tms/Tfrs ve Bobi Frs Açısından Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tabloların Sunuluşu Standartlarının Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Cilt 12, Sayı 3, ss. 857-884.

ARI, A. ve ZEREN, F. (2011). “CO2 Emisyonu ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Analizi”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt 18, Sayı 2, ss. 37-47.

ARSLAN, A. ve ZAİF, F. (2021). “Beklenen Kredi Zararlarının Ölçümünde Kullanılan Yöntemler: BIST 30’da Bir Araştırma”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 23, Sayı 1, ss. 144-171.

ATAY, E. ve GÜLEN, M.İ. (Haziran 2019). “Aktife Dayalı Menkul Kıymetler: Türkiye ve Dünya Uygulaması”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 21, Sayı 1, ss. 107-123.

AYGÖREN, H. ve KURTCEBE, E. (Ekim 2019). “Türev Finansal Araçların Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, ss.1-16.

AYRIÇAY, Y. ve TÜRK, V. E. (Ekim 2014). “Finansal Oranlar Ve Firma Değeri İlişkisi: BİST’de Bir Uygulama”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 64, ss. 53-70.

AYTÜRK, Y. (Eylül-Ekim 2016). “Ufrs 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri”, **Mali Çözüm**, ss. 133-143.

BAL, E. Ç. (2013). “Türkiye Finansal Raporlama Standardı - 9 "Finansal Araçlar" Standardına Göre Finansal Araçların Sınıflandırılması ve Uygulama Örnekleri”, **İşletme Araştırmaları Dergisi**, Cilt 5, Sayı 3, ss. 47-63.

BARNOUSSİ, A. E., HOWİESON, B. and BEEST, F. V. (2020). “Prudential Application of IFRS 9: (Un)Fair Reporting in COVID-19 Crisis for

Banks Worldwide?!", **Australian Accounting Review**, Vol. 30, Issue 3, pp. 178-192.

BASKAN, T.D. (Mart, 2020). "Tfrs-9 ve Tms-39 Gerçeğe Uygun Değerleme Yöntemlerinin Farklılıklarının Net Çalışma Sermayesine Etkisi: Sürdürülebilirlik Endeksine Tabi Firmalarda Uygulama", **Journal of Economics, Finance and Accounting**, Vol. 7, Issue 1, ss.34-43.

BAŞPINAR, A. (Mart – Nisan, 2005). "Türkiye’de ve Dünya’da Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış", **Maliye Dergisi**, Sayı 148, ss. 35-62.

BAYRİ, O., ACAR, D. ve SENAL, S. (Eylül, 2019). "Finansal Yatırımların TFRS 9 ve BOBİ FRS Kapsamında Sınıflandırılması ve Gelir Vergisi Standardı Açısından Değerlendirilmesi", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 21, Sayı 3, ss. 563-580.

BEERBAUM, D. ve AHMAD, S. (January 2015). "Credit Risk according to IFRS 9: Significant increase in Credit Risk and implications for Financial Institutions", **International Journal of Economics & Management Sciences**, Vol. 4, Issue 9, pp. 1-7.

BEZİRCİ, M. ve KARASİOĞLU, F. (2011). "Türkiye’de Denetimin Tarihsel Gelişimi", **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 11, Sayı 21, ss.571-592.

BİRKAN, R. (2019). "TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Bankacılık Sektöründeki Kredi ve Alacaklara İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılıklarının İncelenmesi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 109, ss. 109-134.

BREUSCH, T. S. ve PAGAN, A. R. (1980). "The Lagrange Multiplier Test And Its Application To Model Specification In Econometrics", **Review of Economic Studies**, Vol. 47, pp. 239-253.

BRKOVIC, M. (2017). "IFRS 9 Implementation In Banks And Macroeconomic Scenarios Some Methodological Aspects", **Bankarstvo**, Vol. 46, Issue 3, pp. 36-51.

- CERAN, Y. ve ÖZ, M. (Ekim 2014). “TMS 32, TMS 39 VE TFRS 7, TFRS 9 Kapsamında Finansal Araçlar: Sunum, Muhasebeleştirme, Ölçüm ve Açıklamalar Standardına İlişkin Bir İnceleme”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 28, ss. 227-259.
- COHEN, B. H. ve EDWARDS, G. (March 2017). “The New Era of Expected Credit Loss Provisioning”, **BIS Quarterly Review**, pp. 39-56.
- CROISSANT, Y. ve MILLO, G. (2008). “Panel Data Econometrics In R: The Plm Package”, **Journal of Statistical Software**, Vol.27, Issue 2, pp. 1-43.
- ÇETİN, M. ve ECEVİT, E. (2010). “Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Cilt 11, Sayı 2, ss. 166-182.
- DE HOYOS, R. E. ve SARAFIDIS, V. (2006). “Testing For Cross-Sectional Dependence In Panel-Data Models”, **The Stata Journal**, Vol. 6, Issue 4, pp. 482-496.
- DEMİR, V. ve BAHADIR, O. (Ocak-Şubat, 2014). “Yeni Avrupa Birliği Yönergesi (2013/34 EU) Kapsamında Bireysel Finansal Tablolar”, **Mali Çözüm Dergisi**, ss.13-33.
- DONG, M. ve OBERSON, R. (2021). “Moving Toward the Expected Credit Loss Model under IFRS 9: Capital Transitional Arrangement and Bank Systematic Risk”, [Accounting and Business Research](#), Vol. 52, Issue 3, pp. 1-39.
- DRİSCOLL, J. C. ve KRAAY, A. C. (1998). “Consistent Covariance Matrix Estimation With Spatially Dependent Panel Data”, **The Review Of Economics And Statistics**, Vol. 80, Issue 4, pp. 549-560.
- DUMAN, H. ve YÜCENURŞEN, M. (Aralık, 2017). “Tms/Tfrs ve Vuk Çerçevesinde Değer, Değerleme ve Ölçüm”, **Social Sciences Studies Journal**, Vol. 3, Issue 10, pp. 1310-1325.

- DUMAN, H. ve YÜCENURŞEN, M. (Mart 2020). “Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları Gelişim Süreci”, **İktisadi ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar**, ss. 32-58.
- ERSOY, E. ve ÜNLÜ, U. (2016). “Tezgahüstü Türev Piyasa İşlemleri”, **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, ss.143-162.
- EROL, M. ve ASLAN, M. (Ocak, 2017). “Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, ss. 55-86.
- FARKAS, Z. N. (June 2016). “The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability”, **Accounting in Europe**, pp.1-53.
- FINDIK, H. (Ocak 2016). “Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, ss.61-82.
- FİDAN, M. M. (Mart 2018). “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması ve Sınıflandırılmada Kullanılan Testler / Kriterler”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 20, Sayı 1, ss.1-27.
- FİDAN, M. M. (Mart 2018). “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Satın Alındığında veya Oluştığında Kredi Değer Düşüklüğüne Uğramış Finansal Varlık Yaklaşımına İlişkin Derleme Çalışması”, **Maliye ve Finans Yazıları**, Sayı 109, ss. 233-258.
- FİDAN, M. M. (2019). “Ticari Alacaklarda Değer Düşüklüğü–TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının Basit Yaklaşımı Ve Vergi Usul Kanunu Karşılaştırılması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 81, ss.37-58.
- GEBHARDT, G. (2016). “Impairments of Greek Government Bonds under IAS 39 and IFRS 9: A Case Study”, **Accounting in Europe**, Vol. 13, Issue 2, pp. 169-196.

- GORNJAK, M. (2017). “Comparison of IAS 39 and IFRS 9: The Analysis of Replacement”, **International Journal of Management, Knowledge and Learning**, Vol. 6 Issue 1, pp. 115-130.
- GORNJAK, M. (2019). “IFRS 9: Initiator of Changes in Management Accounting Processes”, **Management**, Vol. 14, Issue 2, pp. 95-116.
- GÖKGÖZ, A. (2019). “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Çerçevesinde Ticari Alacaklara İlişkin Beklenen Kredi Zararlarının Tespiti ve Muhasebeleştirilmesi”, **Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies**, Cilt 5, Sayı 2, ss. 163-178.
- GÖR, Y., CENGİZ, S. ve DİLSİZ, M. Ş. (Aralık 2016). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) Finansal Oranlar Üzerindeki Etkisi: Bist’de Bir Araştırma”, **Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 20, Sayı 2, ss.53-64.
- GROFF, M. Z. ve MÖREC, B. (2020). “IFRS 9 Transition Effect on Equity in a Post Bank Recovery Environment: The Case Of Slovenia”, **Economic Research**, Vol. 34, Issue 4, pp. 1-17.
- GRZYBOWSKA, U. ve KARWANSKI, M. (July 2020). “Application Of Machine Learning Method Under IFRS 9 Approach to LGD Modeling”, **Proceedings of the 10th Polish Symposium on Physics in Economy and Social Sciences**, Vol. 138, Issue 1, pp. 116-122.
- GÜDELÇİ, E. N. (2019). “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar”, **International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences**, Vol. 2, Issue 3, ss. 199-214.
- GÜLEÇ, Ö. F. ve ERGİ, Ş. (Eylül 2019). “Dünya’da ve Türkiye’de Finansal ve Yerel Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci”, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2, ss. 258-277.
- GÜMÜŞ, U. T. ve ÇIBIK, E. (2018). “Borsa’da İşlem Gören Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı İşletmelerinin Birleşik Oran Analizi (Dupont)

Yöntemiyle Performansının Ölçülmesi”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 11, Sayı 3, ss. 2178-2194.

GÜNEY, S., YİĞİTER, Ş.Y., KORKMAZ, M. ve CEYLAN, N. (Aralık, 2012). “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Muhasebe Standartlarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyumlaştırılmasında Geline Son Nokta” , **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı 10, ss. 109-128.

GÜVEN, O. ve YAZICIOĞLU, İ.E. (Nisan, 2019). “İslami Sermaye Piyasası Araçları İle Konvansiyonel Sermaye Piyasası Araçlarının Benzerlikleri ve Farklılıkları Yönünden İncelenmesi”, **KTO Karatay Üniversitesi Öğrencileri Tam Metin Bildiriler Kitabı**, ss. 77-89.

HAUSMAN, J.A. (1978). “Specification Tests in Econometrics”, **Econometrica**, Vol. 46, pp. 1251–1271.

HAUSMAN, J.A. ve TAYLOR, W. E. (1981). “Panel Data and Unobservable Individual Effects”, **Econometrica**, Vol. 49, Issue 6, pp. 1377–1398.

HOECHLE, D. (2007). “Robust Standard Errors For Panel Regressions With Cross-Sectional Dependence”, **The Stata Journal**, Vol. 7, Issue 3, pp. 281-312.

HUIAN, M. C. (January, 2012). “Accounting For Financial Assets and Financial Liabilities According to IFRS 9”, **Article in Scientific Annals of Economics and Business**, pp. 28-47.

İÇİGEN, F. K. ve KARAŞ, G. (2017). “İşletme Sermayesi Yönetiminin Karlılık Üzerine Etkisinin Araştırılması”, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 4, ss. 55-60.

İŞLER, İ. ve UTKU, M. (Temmuz, 2015). “Türev Piyasaları ve Vergilendirilmesi”, **Vergi Raporu**, Sayı 190, ss. 183-196.

KARAARSLAN, S. ve GÜLHAN, O. (2020). “TFRS 9’a Geçişin Türkiye’de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 86, ss. 111-124.

- KARABINAR, S. (Temmuz 2006). “Muhasebe İklimini Küresel Düzeyde Yönlendiren Kuruluşlar”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 31, ss. 141- 148.
- KAYA, G.A. (2015). “Türkiye Muhasebe-Finansal Rapolama Standartları’na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 25, Sayı 1, ss.105-121.
- KAYA, P. (Kasım, 2019). “Finansal Durum Tablosu Unsurlarının Ölçüm Esasları Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, ss. 835-855.
- KILIÇ, M. (2020). “Portföy Yatırımları Ve Doğrudan Yabancı Yatırımların Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Yeni Sanayileşen Ülkeler Örneği”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)**, Cilt 7, Sayı 8, ss. 45-55.
- KILLI, M. ve EVCİ, S. (2016). “Pay Opsiyon Sözleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, ICAFR 16 Özel Sayısı, Cilt 12, Sayı 12, ss. 654 – 662.
- KİRACI, M. ve KÖSE, T. (Haziran 2002). “IASC, FASB ve TMS/IFRS’deki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma”, **Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, ss. 47-70.
- KOÇ, E., ŞENEL, M.C. ve KAYA, K. (2018). “Türkiye’de Sanayi Sektörünün Genel Durumu-Sanayi Ciro Endeksi”, **Mühendis ve Makina Dergisi**, Cilt 59, Sayı 692, ss. 17-34.
- KORKMAZ, Ö. ve DİLMAÇ, M. (Haziran 2018). “Firma Piyasa Değerini Etkileyen Finansal Faktörler: Banka ve Sigorta İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, ss. 179-201.
- KUBAR, Y. (2016). “Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Kalkınma Göstergeleri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Bir Panel Veri Analizi (1995-2010)”, **Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 4, ss. 65-99.

- KURAR, İ. ve ÇETİN, A.C. (2016). “Türev Araçlarının Risk Yönetim Fonksiyonu: Vadeli İşlem Piyasası Risk Yönetimi Üzerine Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, Sayı 2, ss.403-425.
- KÜÇÜKGERGERLİ, N. ve KARLIDAĞ, G. Ö. (2022). “UFRS 9 Beklenen Kredi Zararının Ölçümüne Yönelik Bir Model Önerisi: Üretim İşletmesi Uygulaması”, **Social Sciences Studies Journal**, Vol. 8, Issue 94, pp. 393-400.
- LEMARCHAND, Y. (Ocak, 2006). “Avrupa Muhasebe Sisteminin Uyumlaştırılması, Tarihsel Bir Perspektif”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 29, ss. 6-15.
- MECHELLI, A. ve CIMINI, R. (2020). “The Effect Of Corporate Governance And Investor Protection Environments On The Value Relevance Of New Accounting Standards: The Case Of IFRS 9 And IAS 39”, **Journal of Management and Governance**, Vol. 25, Issue 4, pp. 1241-1266.
- MISIRLIOĞLU, İ.U. (Mart-Nisan 2008). “Türkiye Muhasebe Standartları’na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ss.65-82.
- MONTESI, G., PAPIRO, G., A UGOLINI, L. ve AMMENDOLA, G. (2018). “Credit Risk Forecasting Modelling and Projections under IFRS 9”, **Journal of Risk Management in Financial Institutions**, Vol. 12, Issue 1, pp. 79-101.
- OCAK, M. (2013). “Yönetim Kurulu ve Üst Yönetimde Yer Alan Kadınların Finansal Performansa Etkisi: Türkiye'ye İlişkin Bulgular”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, ss.107-126.
- ÖZERHAN, Y. ve ASLAN, Ü. (2016). “Şeffaflık İlkesi Açısından Finansal Araçlarda Değer Düşüklüğünün Raporlanmasının Yeni UFRS 9: Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 18, Özel Sayı 1, ss. 573-603.

- ÖZGÜLBAŞ, N., KOYUNCUGİL, A. S., DUMAN, R. ve HATIPOĞLU, B. (2008). “Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Cilt 40, ss. 120-131.
- ÖZTÜRK, E. ve ÖKTEM, B. (Temmuz-Ağustos, 2019). “Revize Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçevenin Günümüz Raporlama Düşüncesi Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ss.33-51.
- ÖZTÜRK, E. (2017). “Finansal Varlıkların Ölçme ve Muhasebeleştirme Esaslarının Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Karşılaştırılması”, **İşletme Araştırmaları Dergisi**, Cilt 9, Sayı 3, ss. 594-617.
- ÖZTÜRK, S. ve ALAŞAHAN, Y. (2019). “Türkiye’de Endüstri 4.0 Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Panel Veri Analizi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 61, ss. 1-18.
- ÖZULUCAN, A., ARSLAN, S. ve KELEŞ, D. (Ekim, 2017). “Menkul Kıymetlerin TMS 39 ve TFRS 9 Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi”, **Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, Sayı 4, ss. 235-249.
- PAMUKÇU, F. (Ocak-Şubat 2011). “Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ss.79-95.
- PARLAKKAYA, R. (2004). “Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”, **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 7, ss. 119-139.
- SAKARYA, Ş. ve AKKUŞ, H.T. (2018). “. Türev Ürünlerin İslami Finans Modelleri Açısından Değerlendirilmesi”, **Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2, ss. 267-299.
- SCHUTTE, W. D., VERSTER, T., DOODY, D., RAUBENHEIMER, H. ve COETZEE, P. J. (2020). “A Proposed Benchmark Model Using A Modularised Approach To Calculate IFRS 9 Expected Credit Loss”, **Cogent Economics & Finance**, Vol. 8, Issue 1, pp. 1-27.

- SUCU, M. B. (2017). “Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Ekonomik Özgürlük, Büyüme ve Kalkınma İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi”, **Bulletin of Economic Theory and Analysis**, Cilt 2, Sayı 2, ss. 135-167.
- SULTANOĞLU, B. (2019). “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve: Değişiklikler ve Karşılaştırmalar”, **Muhasebe ve Denetime Bakış** (2), ss. 195-220.
- SULTANOĞLU, B. ve ÖZERHAN, Y. (Aralık 2018). “Muhasebe Teorisi ve Yeni Kavramsal Çerçeveye Göre Varlık, Borç ve Özkaynak Kavramlarının Tanımı ve Sunumu: Ülkelerarası Karşılaştırma”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 40, Sayı 2, ss. 319-346.
- ŞEN, İ.K. ve SÖZBİLİR, H. (Aralık, 2019). “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Finansal Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi: Swap Örneği”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 21, Sayı 4, ss. 1008-1036.
- ŞIŞMAN, M. E., ÇÖMLEKÇİ, İ. ve ŞAHİN, Ö. (2017). “Hisse Senedi Fiyatını Etkileyen İşletme Düzeyindeki Faktörler: Borsa İstanbul’da Bir Uygulama”, **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 11, ss. 88-107.
- TAŞKIN, C. ve TURANLI, M. (Mart 2019). “TFRS 9 ve Temerrüt Olasılığı Modellemesi”, **Social Sciences Research Journal**, Vol. 8, Issue 1, pp. 273-284.
- TELCİ, A. (Temmuz 2021). “Tfrs-9 Finansal Araçlar Standardının Portföy Yönetimi Şirketlerinin Finansal Tablolarına Etkisini Muhasebenin Önemlilik Kavramı Çerçevesinde Vaka Çalışması ile Değerlendirilmesi”, **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, Cilt 13, Sayı 25, ss. 746-772.
- TEMELLİ, F., ÖZBAY, F. ve TEKİN, B. (Nisan 2022). “Türk Katılım Bankacılığı Sektöründe Sermaye Yeterlilik Oranının Belirleyicileri: Panel Veri Analizi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı 66, ss.1-22.

- TOPALOĞLU, E. E. (Nisan 2018). “Bankalarda Finansal Kırılganlığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile Belirlenmesi”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, ss. 15-38.
- TOPALOĞLU, E. E. (Haziran 2018). “Sermaye Yapısına Etki Eden Firmaya Özgü Faktörlerin Panel Veri Analizleri ile Belirlenmesi: Kurumsal Yönetim Endeksi Üzerine Bir Uygulama”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, Sayı 640, ss. 63-100.
- TUĞAY, O. ve ARISOY, K. (Ağustos, 2019). “Finansal Araçların TMS/TFRS ve BOBİ FRS Çerçevesinde Muhasebeleştirme Esaslarının Karşılaştırılması”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, ss. 563-577.
- UÇMA, T. (Mayıs 2005). “Türk Muhasebe Hukuku’nu Oluşturan Düzenlemeler ve Türkiye’de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl 8, Sayı 89, ss. 1-19.
- VANĚK, T. ve HAMPEL, D. (2017). “The Probability of Default Under Ifrs 9: Multi-Period Estimation And Macroeconomic Forecast”, **Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis**, Vol. 65, Issue 2, pp. 759-776.
- VASILYEVA, A. ve FROLOVA, E. (2019). “Methods of Calculation of Expected Credit Losses Under Requirements of IFRS 9”, **Journal of Corporate Finance Research**, Vol. 13, Issue 4, pp. 74-86.
- VASILYEVA, A. ve FROLOVA, E. (2020). “Development of the ‘Inner Assessment Model’ of Long-Term Default Probability for Corporate Borrowers in the Trade Segment of the Economy in Accordance with IFRS 9”, **Journal of Corporate Finance Research**, Vol. 14, Issue 1, pp. 91-114.
- VAQUERO, D. D., -DÍAZ, J. M. ve RAMÍREZ, C. Z. (2020). “IFRS 9 Expected Loss: A Model Proposal for Estimating the Probability Of Default For non-Rated Companies”, **Revista de Contabilidad Spanish Accounting Review**, Vol. 23, Issue 2, pp. 180-196.

- VOLAREVIĆ, H. ve VAROVIĆ, M. (2018). “Internal Model for Ifrs 9 - Expected Credit Losses Calculation”, **Ekonomski Pregled**, Vol. 69, Issue 3, pp. 269-297.
- WHITTINGTON, G. (2007). “Fair Value and the IASB/FASB Conceptual Framework Project: An Alternative View”, pp. 1-41.
- YALÇIN, S. (2019). “TFRS, BOBİ FRS VE MSUGT’de Diğer İşletmelere Yapılan Finansal Araç Yatırımları: Muhasebeleştirme, Değerleme, Sunum ve Açıklamalar”, **Alanya Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 3, Sayı 3, ss.321-341.
- YALKIN, Y. K., DEMİR, V. ve DEMİR, D. (Haziran-Temmuz, 2006). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye’de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 76, ss. 291-307.
- YILDIRIM, K. ve ASLAN, N. (Temmuz 2016). “Türk Bankacılık Sektöründe Türev Ürün ve Para Swapı Kullanırma Süreci ve Uygunluk Testi”, **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, ss. 291-306.
- YILDIZ, B. ve DEMİRELİ, E. (2019). “Nakit Yönetimini Etkileyen Değişkenler Üzerine BİST Perakende Sektöründe Panel Veri Analizi”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cit 12, Sayı 2, ss. 416-429.
- YILMAZ, B. ve ŞAHİN, İ.E. (2009). “Türev Ürünlerinden Swap İşlemlerinin Mali Risk Yönetiminde Kullanımı”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, ss. 393-406.
- YÜCEL, S., ÖNCÜ, M.A. ve AKCAN, A. (Ocak 2020). “Türkiye’deki Güncel Muhasebe Mevzuatına Göre Finansal Araçların Sınıflandırılması ve Değerleme Hükümlerinin Karşılaştırılması”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 19, Sayı 73, ss. 18-35.
- ZEILEIS, A. ve HOTHORN, T. (2002). “Diagnostic Checking in Regression Relationships”, **R News**, Vol. 2 Issue 3, pp. 7-10. URL <https://CRAN.R-project.org/doc/Rnews/>

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü)”, [https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20\(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC\).pdf](https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC).pdf) , (Erişim Tarihi: 26.06.2023)

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Türkiye Finansal Raporlama Standardı 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar”, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Kirmizi_Kitap/TFRS/TFRS%207.pdf , (Erişim Tarihi: 24.10.2022)

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 Finansal Araçlar”, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Kirmizi_Kitap/TFRS/TFRS%209.pdf , (Erişim Tarihi: 24.10.2022)

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Türkiye Muhasebe Standardı 32 Finansal Araçlar: Sunum”, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Kirmizi_Kitap/tms/TMS%2032.pdf , (Erişim Tarihi: 23.10.2022)

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Türkiye Muhasebe Standardı 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme”, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Kirmizi_Kitap/tms/TMS%2039.pdf , (Erişim Tarihi: 20.10.2022)

PWC, “UFRS 9 Yayınları, Yeni Finansal Araçlar Standardı Finansal Sektörü Nasıl Etkileyecek”, <http://www.pwc.com.tr/tr/services/ufers/pdf/ufers-9-yayini-finansal-araclar-siniflandirma-ve-olcmet.pdf> , (Erişim Tarihi: 23.10.2022)

(Yayımlanmamış doktora tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale Üniversitesi.

DİĞER KAYNAKLAR

MAGDALENA, F.C.S. ve MARTANI, D. (2019). “The Effect of Ifrs 9 Adoption on Loan Loss Provisions”, International Conference on Rural Development and Entrepreneurship 2019: Enhancing Small Business and Rural Development Toward Industrial Revolution 4.0, Vol. 5, Issue 1, pp. 1161-1168.

TORRES-REYNA, O. (2010). “Getting Started in Fixed/Random Effects Models Using R”, Data Statistical Services - Princeton University.

SERMAYE PİYASASI KANUNU, 06.12.2012 Tarih ve 28513 Nolu Resmi Gazete.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad Soyad : Semra ÇAĞLAR

Eğitim Bilgileri

2017- 2023 : İstanbul Aydın Üniversitesi, Muhasebe ve Denetimi Doktora

2005- 2007 : Marmara Üniversitesi, Muhasebe ve Finansman Yüksek Lisans

2001- 2003 : Anadolu Üniversitesi, İşletme

1999- 2001 : Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Muhasebe

İş Deneyimi

2019- : Güreli Yeminli Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim Hizmetleri A.Ş., Kıdemli Denetçi, Baş Denetçi, Sorumlu Denetçi

2014- 2018 : Anel Holding A.Ş., Bütçe ve Raporlama Sorumlusu, Finansal Raporlama Müdürü

2008- 2014 : AC İstanbul Uluslararası Bağımsız Denetim ve S.M.M.M A.Ş., Denetçi, Kıdemli Denetçi, Denetim Müdürü

Sertifikalar

2013 : KGK Bağımsız Denetim Lisansı

2007 : Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Yabancı Dil

İngilizce: İyi

